TEMA BROJA: SRPSKO-ALBANSKI ODNOSI

BiH 4 KM; Hrvatska 19 KN; Makedonija 150 DEN; Crna Gora 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF

cena 200 DIN

01164

9 770353 802002

VREME

broj 1242

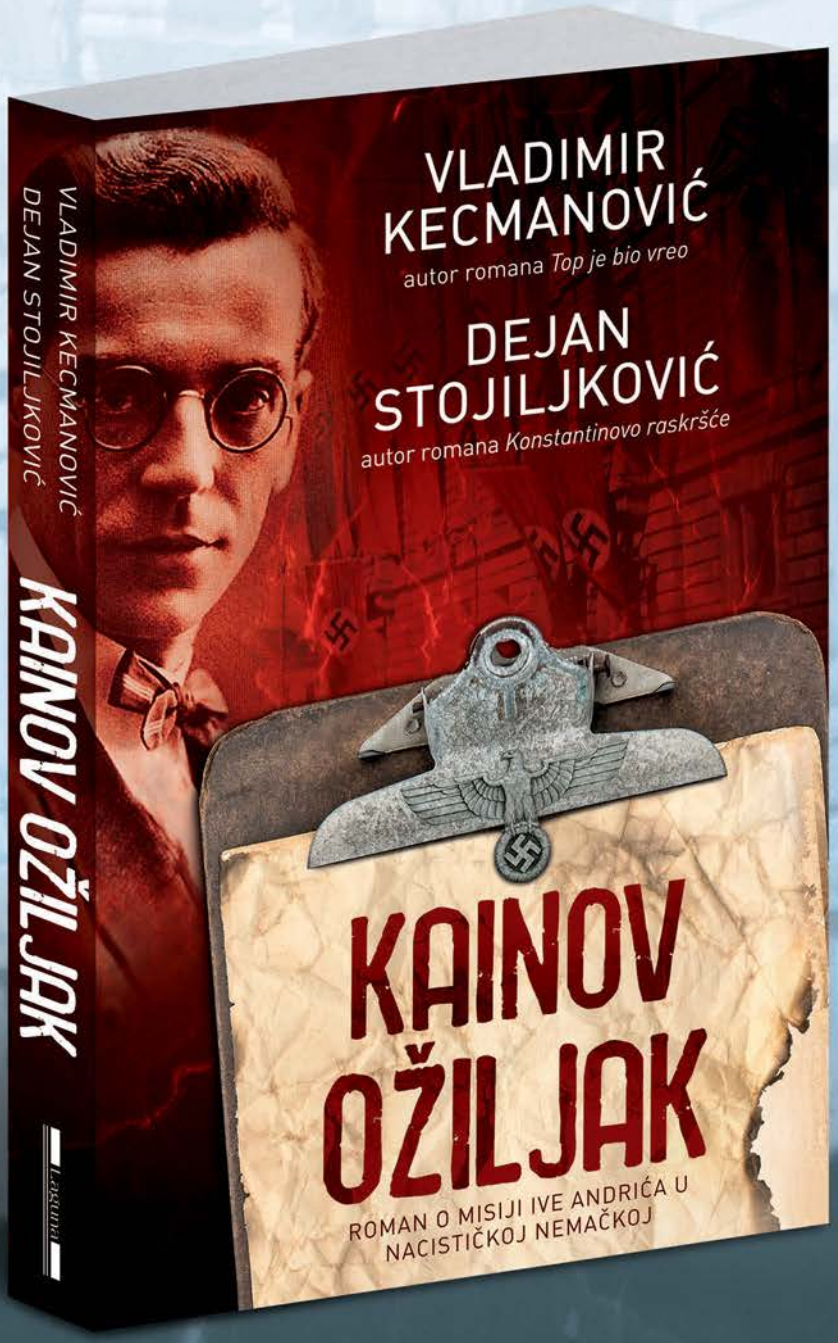
23. oktober 2014.

INTERVJU:
DRAGOLJUB ĐORĐEVIĆ,
PREDSEDNIK ADVOKATSKE KOMORE

MINISTAR SELAKOVIĆ MORA BITI SMENJEN

KNJIŽEVNI DOGAĐAJ GODINE!

Iz pera dva najčitanija domaća pisca mlađe generacije.

www.laguna.rs

Laguna

VREME

BROJ 1242
23. oktober 2014.

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnici glavnog urednika
Jovana Gligorijević, Momir Turudić

sekretarijat
Ana Aleksić, Mirjana Kalezić

redakcija
Aleksandar Anđić (foto), Muharem Bazdulj, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Ćirić, Zora Drčelić, Slobodan Georgijev, Nebojša Grujičić (kultura), Andrej Ivanji (svet), Jelena Jorgačević, Tatjana Jovanović, Jasmina Lazić, Zoran Majdin, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milovan Milenković, Milan Milošević, Tamara Nikčević, Teofil Pančić, Saša Rakezić, Mirko Rudić, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić (arhiva)
Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
lektori: Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović;
korektori: Nikola Dragomirović, Marko Tasić, Stanica Milošević

internet izdanje
www.vreme.com
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com
telefon redakcije: 011/3234-774
telefaks: 011/3238-662

štampa
Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

SAVET ZA ŠTAMPU
Brzo, besplatno, pravično.

06 Zoom: Pokisla vlada

06 Srpsko-albanski odnosi:
Šta je tebi Albanija

11 Skandali i posledice:
"Dron" i prateće pojave

12 Neredi:
Groznica fudbalske noći

13 Kamenovanje i potpaljivanje u Vojvodini:
Kultura odmazde

16 Intervju: Dragoljub Đorđević

21 Mediji: "Sarapin problem" u "Vremenu"

22 Vojna parada: Ko se kiti tuđim perjem

25 Lični stav: Nenad Popović

26 Sukobi na desnici:
Recesija evroskepticizma

29 Nuspojave: Vesnin stroj za maglu

30 Istraživanja: Migranti u Srbiji

33 Lisica i ždral: Albanci i ja II

KULTURA

34 Svečana akademija povodom 70 godina od Oslobođenja Beograda:
Nebo, čvrga i duga

37 Izložba:
Duh vremena, anticipacija budućnosti

39 Koncert Joan Baez: Ima neka tajna veza

40 Intervju: Čarls Lojd

42 Intervju: Matija Dedić

44 Knjige: „Šta bi dao da si na mom mjestu"
Dušana Vesića

49 Lagunine knjige

SVET

54 Turska i Islamska država: Strah od Kurda

MOZAIK

58 Hrišćanstvo i homoseksualnost:
Izopačeni ili bogom dani

60 Projekti: Priroda preko granica

61 Navigator: Viza za EU internet

62 Vreme uživanja: Tiket

Bez reformi sa čijim se sprovođenjem počelo 2008. godine Vojska Srbije ne bi imala čime da se pohvali na paradi održanoj prošlog četvrtka povodom sedamdesetogodišnjice oslobođenja Beograda. Vlada Aleksandra Vučića nasledila je "najuređeniji sistem" u državi

PIŠE: DRAGAN ŠUTANOVAC

Ne deluje odveć mudro licitiranje imenima intelektualaca i novinara za opoziciono okupljanje svih patriotskih snaga. Jer, DSS nije pao ispod cenzusa zbog manjka intelektualizma nego zbog činjenice da prosečan birač nije prepoznao državotvornu i ustavobraniteljsku politiku kao presudnu

PIŠE: ZORA DRČELIĆ

Bjelogrlić je uradio najvažniju stvar, koja nadilazi film ili pozorište: na binu Sava centra stali su preživeli učesnici bitke za oslobođenje Beograda, oni koji su u strahu od histeričnog antikomunizma, ili etikete "komunjara", od 2000. naovamo bili skrajnuti i prepušteni zaboravu

PIŠE: DRAGAN ILIĆ

Na naslovnoj strani: Dragoljub Đorđević
Foto: Milovan Milenković

DRAGOLJUB ŽARKOVIĆ

Pokisla vlada: Što je nama gore, strankama je sve bolje. Partije su povećale mesečnu apanažu u danima kad se kreše zarada bogatašima koji primaju više od 25.000 dinara

Najpametnijim se pokazao onaj mlađani i kratkoveki ministar finansija, Lazar Krstić, koji je pravovremeno, sa sve saradnicima, digao sidro i napustio brod koji je bušan sa svih strana, ostavivši na cedilu kapetana "mekog srca" da zapuši rupe

RAJINSKI MENTALITET: CIFRE, KAO LANJSKI SNEGOVI

Neko je već primetio da je rebalans gori od balansa srpskog budžeta. Mi, građani Srbije, nismo neko "društvo poreskih obveznika", a da smo malo više napravljeni po protestantskom kalupu, umesto po modelu da savijenu glavu sablja ne seče, te da caru pripada carevo, pa dalje redom, aktuelna vlada Aleksandra Vučića imala bi ozbiljnije pretnje socijalnom pobunom.

Ako izuzmemo štrajk advokata – o čemu objavljujemo na stranicama ovog broja "Vremena" intervju sa Dragoljubom Đorđevićem, predsednikom Advokatske komore Srbije – koji se takođe tiče para, ali na jedan drugi način, imamo najave pobune korisnika budžetskih sredstava – profesori, lekari, policajci su već štrajkovali i izgleda da su se izuzeli od smanjivanja plata, a zbog represije poreskih organa i kafedžije najavljuju štrajk upozorenja.

Državni deficit Srbije iznosiće ove godine oko tri milijarde evra. U stvari, mediji su objavili da je tzv. fiskalni deficit 225 milijardi dinara, ali kad se na to dodaju manjkovi socijalnih fondova, lokalnih zajednica i još neki drugi rashodi, rupa u državnoj kasi penje se na (preko) 300 milijardi dinara. To je za 40-50 milijardi dinara više nego što je prethodna, Dačićeva vlada, planirala i što je ova, Vučićeva, obećala da će rebalansom budžeta znatno smanjiti.

To znači da je državni sektor Srbije – počevši od državne uprave, preko preduzeća, sudstva, zdravstva, školstva, do penzija, kulture i sporta – potrošio tri milijarde evra više nego što je porezima i doprinosima prikupljeno iz privrede.

Istovremeno, to znači da je država Srbija, da bi mogla da pokrije sve te izdatke, morala za toliko da se zaduži (bilo u inostranstvu bilo na domaćem tržištu kapitala). Državni dug Srbije penje se na 70 odsto bruto domaćeg proizvoda. Zakonom je propisano da državni dug ne sme biti veći od 45 odsto BDP-a.

Dogodilo se i ove godine da je rebalansom budžeta koji ulazi u skupštinsku raspravu prihod u državnoj kasi smanjen, a da su povećani rashodi i da je, i pored najave oštrih mera štednje i kresanja, plata i penzija pre svega, situacija očajna i da se najpametnijim pokazao onaj mlađani i kratkoveki ministar finansija, Lazar Krstić, koji je pravovremeno, sa sve saradnicima, digao sidro i napustio brod koji je bušan sa svih strana, ostavivši na cedilu kapetana "mekog srca" da zapuši te rupe.

Ali, kao što sam već napisao, postoji neki rajinski mentalitet ovog društva koji za cifre haje koliko i za lanjske snegove i u takvim okolnostima teško se uspostavlja jasna veza između politike i novčanika i opsenarstvo nadvladava "praktični um."

Da nije tako, javnost bi se već digla na noge makar zbog činjenice da je što je građanima gore parlamentarnim strankama sve bolje. Dobro, bog je prvo sebi stvorio bradu, ali bi ga neki racionalni, osvešćeni, veberovski vaspitan građanin, već jurio s britvom u ruci da ga obrije na suvo.

PARTIJE: ŽIVOT NA SUNČANOJ STRANI ULICE

Dogodilo se, naime, da su u rashodnoj strani stranke koje su se domogle parlamenta povećale deficit za još oko 5,5 miliona evra po osnovu zakona iz 2011. godine. Zakonom o finansiranju političkih aktivnosti procenat izdvajanja za ove svrhe ostao je 0,15 odsto, ali se od te 2011. taj procenat računa u odnosu na rashode, a ne u odnosu na prihod budžeta.

Planom državne kase bilo je, naime, utvrđeno da stranke koje imaju svoje poslanike u parlamentu u ovoj godini podele 1.293.600.000 dinara. Rebalansom će im, zato što su

Foto: Blic

rashodi povećani, na raspolaganju biti čak 1.941.428.000 dinara, tj. 647,8 miliona dinara više, odnosno 5,5 miliona evra.

Suštinski, strankama koje su se domogle parlamenta isplati se da se iz budžeta potroši što više. One žive na sunčanoj strani ulice – na rashodnoj strani. Država neće da propadne zbog tih 5,5 miliona evra, kud ode vo nek ide i uže, ali ovo rečito govori o sistemskom poremećaju zdrave pameti i poštene računice.

Istina, eto još jednog dokaza da su "žuti" krivi za sve, zakon je usvojen za njihova vakta, ali kud se ovi novi setiše da krešu plate bogatašima koji imaju mesečno više od 25.000 dinara, mogli su da se sete i ovaj zakon da promene.

Tim pre što je ta zakonska odredba još pre tri godine naišla na ozbiljne i argumentovane osude tokom usvajanja Zakona o finansiranju političkih organizacija. Eksperti su upozoravali da je to povećanje izdvajanja za stranke u direktnoj suprotnosti s preporukama Venecijanske komisije i međunarodnim standardima. Praktično, što su veći rashodi države, prema aktuelnom zakonu o finansiranju stranaka, i stranke dobijaju više para.

Da je zakonodavac predvideo da političke partije dele sudbinu budžeta, odnosno da dobijaju procenat ostvarenih prihoda države, stranačke kase bi imale manje novca. Jer prihodi su u ovoj godini manji od planiranih, i to za 33 miliona dinara. Ovako, dobiće više zato što su nas više upropastile.

Računica koju je objavio dnevnik "Blic" pokazuje da SNS-u po novom rebalansu pripada mesečno oko 50 miliona dinara, Dačićevim socijalistima oko deset, Pajtić utržuje 8,5 miliona dinara, Krkobabić nešto preko pet, tu je blizu i stranka Borisa Tadića, pa sve do začelja liste, Zelenih Srbije, kojima Ministarstvo finansija preko Trezora mesečno uplaćuje 509.301 dinar, što nije loše za izvesnog Ivana Karića, predsednika te stranke, koji se ovih para dočepao pozajmljujući pred poslednje izbore pečat i adresu Borisu Tadiću.

VULIN I DRUGE AKROBATE: VREĐANJE ZDRAVOG RAZUMA

Situacija je, dakle, očajna i materijalno i moralno, što očigledno Aleksandru Vulinu ne smeta da barata statističkim prevarama o povećanju broja zaposlenih i da zavodi narod pričama o stopi zaposlenosti koja se povećava, čime se kandiduje za Nobelovu nagradu za ekonomiju jer bi Srbija bila prva zemlja na svetu koja u uslovima recesije – o čemu svedoči i manjak na prihodnoj strani pominjanog budžeta – ostvaruje rast zaposlenosti.

Ali, to mu nije bilo dosta, nego je zanet sopstvenom ulogom u naprednjačkoj revoluciji obelodanio da će pravo na socijalnu pomoć izgubiti svako ko neće da radi na čišćenju snega, podizanju brana u slučaju poplava, čišćenja ulica i puteva i ako neće da uči. Zemlja će da procveta kad ta sirotinja počne da se uz rad obrazuje.

Drugi ministri ćute i – kisnu. A i kad progovore bilo bi im bolje da su ćutali. Tako se aktuelni ministar policije istakao zahtevom da se javni servis, RTS, izvinjava zbog desanta nekog radikala iz Žarkova pred kamerama ove televizije na kojoj je obezbedio svojih pet sekundi sumnjive slave vređajući Aleksandra Vučića.

Dogodi se to, posebno ako policija ne radi svoj posao, ali mene je više zabrinulo što RTS nije posle tog očiglednog ponižavanja od strane ministra izdao saopštenje i rekao mu gde mu je mesto, nego je iskoristio saopštenje NUNS-a da mu to kaže. Slutim da se Aleksandar Tijanić prevrće u grobu. Sve je manje kurčevitih, a deficit, ne samo budžetski, sve je veći. ¶

Srpsko-albanski odnosi

Šta je tebi

Albanci na Balkanu žive, osim u samoj Albaniji i na Kosovu, u Srbiji, Makedoniji, Grčkoj i Crnoj Gori. Ako bi u nekoliko reči moralo da se opiše zajedničko stanje ljudi na ovom prostoru, gnev, nezadovoljstvo, nedostatak nade u bolje sutra bi sigurno ušli u takav opis. U takvoj atmosferi, priče o "vekovnim neprijateljima", uglavnom komšijama, pozivanje na "našu" slavnu prošlost i "njihove zločine", kod većine se mnogo bolje primaju nego vizije o zajedničkoj budućnosti

Da se vidi koliko su krhke najave o pomirenju i saradnji na ovim prostorima dovoljna je bila jedna fudbalska utakmica, mada se po atmosferi pre susreta reprezentacija Albanije i Srbije 14. oktobra u Beogradu tako nešto nije moglo naslutiti. Onda su navijači dočekali goste standardnim repertoarom (zviždanje himni, "Ubij, zakolji, da Šiptar ne postoji"), da bi se krajem prvog poluvremena iznad stadiona u Humskoj pojavio "dron" sa zastavom Velike Albanije na kojoj su bili likovi ličnosti iz albanske istorije Ise Boljetinija i Ismaila Kemalija. Nastao je haos, navijači su uleteli na teren, utakmica je prekinuta. U medijima se ekspresno pojavila vest da je brat premijera Albanije Olsi Rama, koji je sedeo u VIP loži, bio priveden jer je upravljao bespilotnom letelicom, ali je ubrzo pušten i kasnije je negirao sve optužbe. Region se ustalasao, zabeleženi su incidenti u Makedoniji, Albaniji, na Kosovu, gde su albanski navijači slavili kao da je njihova reprezentacija ubedljivo trijumfovala, Albanci i Srbi sukobili su se u Beču. Narednih dana, divljali su tabloidi u Srbiji, usledili su napadi na pekare Albanaca u Vojvodini (detaljnije na narednim stranama "Vremena").

PONUDA KOJA SE NE ODBIJA

Utakmica je (delimično) odigrana samo osam dana pre najavljene posete albanskog premijera Edija Rame Beogradu, opisivane kao istorijske, jer je prvi put od 1946. godine jedan visoki albanski političar trebalo da dođe u Beograd. Reakcije političara povodom dešavanja na stadionu dovele su posetu u pitanje. Pljuštale su međusobne optužbe za "terorizam", "ksenofobiju", "rasizam", "patološku mržnju"; dve zemlje su jedna drugoj preko ambasadora u Beogradu i Tirani uručile demarš, premijeri Edi Rama i Aleksandar Vučić su se prepucavali na Tviteru ima li ili nema ideje velike Albanije. Karakteristično je bilo da niti se u albanskoj javnosti pominjalo da je iznad stadiona letela zastava Velike Albanije, niti se iko od srpskih zvaničnika osvrtao na šovinističko divljanje navijača. I jedni i drugi su tvrdili da su reakcije rezultat provokacije druge strane, a najrečitiji su bili pozivi poput onog Aleksandra Vučića na "našu obavezu da pokažemo razliku između nas i njih, da pokažemo da smo ozbiljniji, odgovorniji..." (sličnu izjavu imao je i Edi Rama).

Kako god, fudbalski rat kao da se malo stišao pošto su premijeri dve države dobili telefonske pozive od visokih američkih i nemačkih zvaničnika, i verovatno čuli sugestiju koja se ne odbija, da do posete mora doći jer je tako odlučeno na važnijim adresama od Tirane i Beograda. Usledilo je saopštenje da će Edi Rama ipak posetiti Beograd, ali 10. novembra, no teško je oteti se utisku da pomirljive priče predstavnika vlasti obe države o "privrženost radu za mir, saradnji i dijalogu među zemljama regiona", "problemima koje treba rešavati razgovorom",

Albanija

GUBITNICI NA ISTOM POSLU:
Navijači Albanije i Srbije
AP Photo

"zajedničkoj evropskoj budućnosti", zaista jesu ono što pomenuti državnici misle, i da njihovo biračko telo takve priče sluša radije nego uvrede.

NEZNANJE KAO PODLOGA MRŽNJE

Jedna od stvari o kojoj bi se mogli zapitati akteri najnovijeg srpsko-albanskog delirijuma je i otkud toliki negativni naboj između dve države u kojima ogromna većina ljudi ne zna gotovo ništa o ovim drugima, s obzirom na to da su kontakti Albanije i SFRJ zamrznuti još 1948. godine i do danas su jedva izašli iz stanja hibernacije.

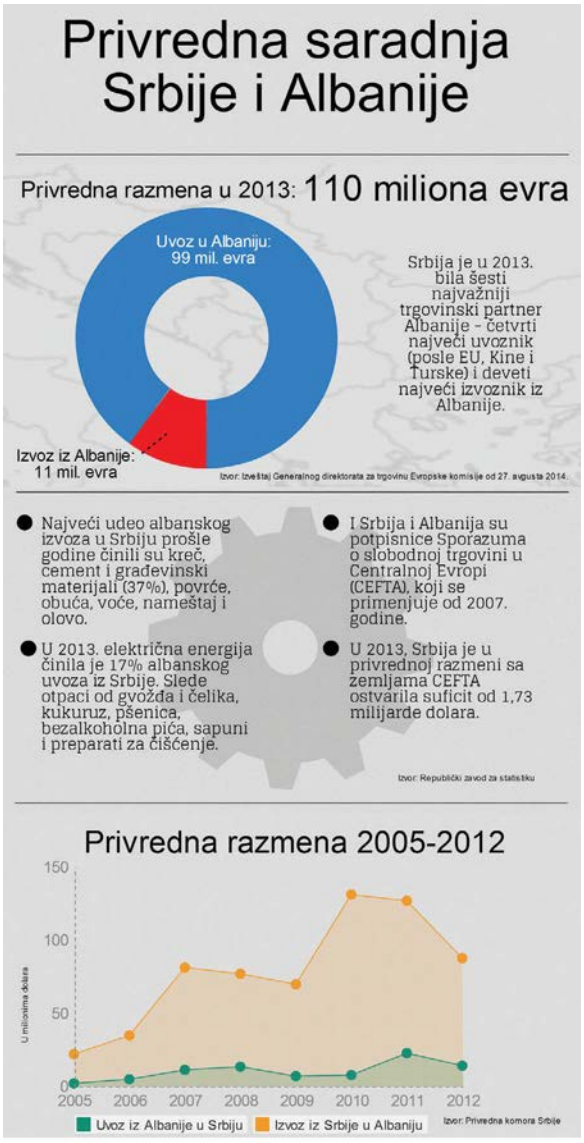
Za većinu stanovnika SFRJ još od druge polovine dvadesetog veka Albanija je bila dalja i egzotičnija zemlja od Nepala, Indonezije, afričkih država, u koje se lakše i više putovalo. Ključne reči za Albaniju bile su izolovanost, Enver Hodža, bunkeri, zaostalost. Na toj izolovanosti i zaostalosti žitelji SFRJ su dodatno pumpali sopstveni ego, koji je ionako rastao preko svake mere posle svake posete nekoj komunističkoj zemlji Istočne Evrope. Podrugljivo se pričalo da spiker albanske televizije počinje program rečima: "Dobro veče Enver Hodžo", obraćajući se jedinom gledaocu. Od stvari iz "običnog" života, van politike, ljubitelji dobre kapljice znali su za čuveni konjak "Skenderbeg", poklonici kulture čitali su Ismaila Kadarea; nešto stariji navijači "Partizana" zapamtili su ime Sokolja Kuštija, koji je u dresu Fljamurtarija svojim golom na stadionu JNA 1987. godine iz kupa UEFA eliminisao "Partizan", na oduševljenje "Zvezdaša".

Kada je devedesetih pao komunizam, Jugosloveni su već bili zabavljeni o svom jadu, pa su tragovi otvaranja Albanije u ovim krajevima mahom bili lažni "Skenderbeg" konjak jezivog ukusa, a u redovima uživalaca opijata pojava marihuane "albanke". U novom veku, u Albaniju su počeli da idu i retki turisti sa ovih prostora. Kolega iz redakcije svedoči da prilikom boravka u toj zemlji pre pet godina nije imao nikakvih problema, da su mu utisci pozitivni i prijatni, pominje lepu južnu obalu zemlje, karakteristične prizore iz "tranzicionih država", poput nove klase u skupim automobilima, grozničavu gradnju, napuštene fabrike...

Sa albanske strane, tokom godina izolacije krišom se u pograničnim krajevima gledala naša televizija kao "prozor u svet" (bivši albanski premijer Fatos Nani pričao je da je tako naučio srpski jezik). Posle otvaranja, Albanci su pohrlili u inostranstvo, ali radije u Italiju i Crnu Goru, nego u Srbiju.

ČIJA JE OVO ISTORIJA

Sve navedeno jedva da bi bilo dovoljno i za elementarno poznavanje, a kamoli ovih dana ponovo demonstriranu netrpeljivost i mržnju, da nije nečega što se zove zajednička istorija koju, poput dešavanja oko utakmice, svako tumači samo iz perspektive koja mu odgovara. Tako se uglavnom prećutkuju "naša" nepočinstva, a naglašavaju "njihova", pa ispada da obe »

Od struje do cementa

Ukupan obim trgovinske razmene između Srbije i Albanije je, prema podacima Evropske komisije, u 2013. godini iznosio 110 miliona evra, sa suficitom od 88 miliona evra na strani Srbije. I dok Albanija nije previše značajan trgovinski partner za Srbiju (prema podacima Privredne komore Srbije, izvoz u Albaniju je na 24. mestu po obimu, dok je uvoz iz Albanije po obimu na 58. mestu), Srbija je jedan od najvažnijih spoljnotrgovinskih partnera za Albaniju: u 2013. Srbija je bila četvrti po veličini uvoznik u Albaniju, a deveti izvoznik iz Albanije.

Srbija najviše izvozi električnu energiju, otpatke gvožđa i čelika, kukuruz i pšenicu, dok su kreč, cement i građevinski materijali ubedljivo na prvom mestu po obimu uvoza iz Albanije.

R. MARKOVIĆ

OD RATA NA TVITERU DO ISTORIJSKOG SUSRETA: Premijer Srbije Aleksandar Vučić

strane imaju realne osnove da jedna o drugoj misle sve najgore.

Doduše, nisu Srbi i Albanci jedini narodi koje je istorija naterala da više od milenijuma dele isti prostor, a koji jedni o drugima misle na takav način. Sve apsurde takvog položaja sjajno je opisao Amin Maluf, poreklom Libanac, u knjizi "Krstaški ratovi očima Arapa", nabrajajući, sa strane gledano, apsurdne vekovne sukobe na Bliskom istoku. Zajednički imenitelj takvih istorija je krug nasilja, fizičkog i psihičkog, koje se naizmenično čini i trpi, uz kratke periode suživota u miru, i retke primere prijateljstva i međusobne pomoći, kojih kao da se obe strane stide. Ko u Srbiji ili Albaniji danas pominje da je Karađorđe imao dva pobratima Albanca (Vladimir Ćorović tvrdi da su Karađorđevi muški preci došli preko Vasojevića iz albanskog katoličkog plemena Klimenta), ili da je počev od 1902. godine u Beogradu naredne tri godine izlazio list na albanskom i srpskom jeziku, koji je propagirao slogu Srba i Albanaca (mada u to vreme Albanci u Srbiji nisu mogli da koriste zvanično svoj jezik, osim na nadgrobnim spomenicima).

U novijem vremenu, nagoveštaji bolje budućnosti u odnosima Srbije i Albanije stigli su neposredno posle Drugog svetskog rata, u kome se Albanija pod vođstvom Enver Hodže i uz pomoć jugoslovenskih komunista oslobodila italijanske okupacije. Obe zemlje su pripadale socijalističkom bloku, Jugoslavija je na mnogo načina pomagala Albaniji i u prvim posleratnim godinama, pričalo se o bratstvu i jedinstvu, budućoj federaciji koju će činiti ove dve zemlje, srpski jezik se učio u školama. Onda je došla 1948. i Rezolucija Informbiroa; Albanija je stala na Staljinovu stranu, zahvalnost zbog pomoći i saradnje zamenile su optužbe o izdaji socijalizma. U narednim decenijama, odnosima dve države najviše su se bavile službe sigurnosti, jugoslovenska UDBA i albanski Sigurimi, a između dve države spustila se gvozdena zavesa.

Sve do 1961. i raskida Albanije sa SSSR, u Jugoslaviji je postojao strah da će Sovjeti iskoristiti Albaniju u eventualnom napadu. Kada se Enver Hodžina tvrđava komunizma okrenula maoističkoj Kini i potpuno zatvorila, Albanija je, po mišljenu Tita, postala bezopasna za SFRJ. Jedna od nepotvrđenih priča iz života Josipa Broza kaže da je Tito prilikom posete Italiji 1971. na jednom prijemu slučajno sreo albanskog ambasadora u Rimu, i da mu je tom prilikom rekao da prenese Enveru Hodži da je Jugoslavija 1968. odbila sovjetski zahtev da preko svoje teritorije propusti njihovu vojsku do Albanije.

Kosovo je tih godina građeno i razvijano kao primer na koji može da se ugleda mnogo zaostalija Albanija. Sve do 1973, nije bilo preterano mnogo kontakata, onda su počele i posete mlađih ljudi, ali su brzo prekinute sa albanske strane, jer su posetioci po povratku previše pozitivno pričali o onome što su videli u Jugoslaviji. U retkim kulturnim razmenama koje su

Deklaracija o nezavisnosti

Albanski glavari iz četiri otomanska vilajeta su 28. novembra 1912. u Valoni usvojili Deklaraciju o nezavisnosti Albanije. Zastava je bila crvena, sa crnim dvoglavim orlom Skenderbega. Na čelu privremene vlade bio je Ismail Kemali, jedan od glavara kojima je poverena organizacija vojske bio je Isa Boljetini. Međunarodna konferencija ambasadora velikih sila (Austro-Ugarske, Italije, Rusije, Francuske, Nemačke i Ujedinjenog Kraljevstva) u Londonu je 20. decembra 1912. priznala nezavisnu Albaniju. Međutim, granice nove države nisu bile jasno utvrđene, privremena vlada nije imala kontrolu nad mnogim oblastima na koje je polagala pravo jer su ih okupirale trupe Srbije, Crne Gore i Grčke. Velike sile su Albaniju stavile pod upravu međunarodne komisije na period od deset godina, a za prvog kneza Albanije postavljen je Nemac Vilhelm od Vida, koji je napustio zemlju u septembru 1914, posle pro-turskog ustanka Albanaca. Na kraju je Albanija obuhvatila tek oko polovinu željene albanske etničke teritorije, dok se veliki broj Albanaca našao u okviru Srbije, Crne Gore i Grčke.

i premijer Albanije Edi Rama foto Reuters

posetile mesta izvan Kosova, otac sadašnjeg premijera Edija Rame, Kristač Rama, gostovao je u Beogradu sa grupom albanskih slikara, čija izložba je bila postavljena u paviljonu "Cvijeta Zuzorić". Na književnim susretima u Boru 1988. godine, gosti su bili albanski pisci Ismail Kadare i Dritero Agoli. Vrlo srdačan domaćin bio im je Miodrag Bulatović, iako je u to vreme već uveliko podržavao Slobodana Miloševića, koji je na srpsko-albanskom pitanju i uzdizanju Albanaca u srpske arhineprijatelje započeo svoj uspon ka vrhovima vlasti.

KOSOVSKI ČVOR

Politika Albanije prema Kosovu i srpskih vlasti prema Albancima bila je ta krupna kost u grlu koja je opterećivala ionako loše odnose sa Jugoslavijom. Albanija je podržavala sve proteste Albanaca na Kosovu, od 1981. godine nadalje. U vreme NATO bombardovanja SRJ 1999. godine, gotovo bi se moglo reći da je bila aktivni učesnik rata na Kosovu, potom promoter i zaštitnik kosovske nezavisnosti, sve do danas.

Za Kosovo su vezane i međusobne optužbe za nasilje, otimanje zemlje, proterivanje, diskriminaciju, koji su se smenjivali između Srba i Albanaca onako kako su se smenjivale zvanične vlasti na ovom prostoru – od Turaka, preko kraljevine, italijanskih i nemačkih okupatora, socijalističke Titove Jugoslavije, Miloševićeve vlasti, NATO snaga. I ma koliko brojni i strašni bili primeri onoga što se dešavalo u bližoj istoriji, lista obostranih optužbi koja seže dalje u prošlost mnogo je duža i gora.

Posle crkvenog raskola 1054. južna Albanija potpala je pod carigradsku crkvu, severna pod Rim. Šturi istorijski izvori kažu da su se nekada vlastelini, kakav je bio običaj toga doba, međusobno ženili i udavali ne bi li ojačali države i saveze, ne obraćajući mnogo pažnju na naciju i veru. Tako je Dimiter Progon, prvi dinast severne Albanije (1208-1216), oženio ćerku Stefana provenčanog Komninu. U XIV veku car Dušan je osvojio veći deo Balkana, proglasivši se "carem Srba, Grka, Bugara i Arbanasa".

Turci su svojim osvajanjem na nekoliko vekova samo naizgled poravnali razlike među narodima na Balkanu. Kada hoće da naglase rane korene srpsko-albanskog sukoba, na srpskoj strani tvrde da su Turci upotrebljavali Albance kao sredstvo za širenje islama i gušenje pokreta za slobodu. Na albanskoj strani diče se Đerđom Kastriotom Skenderbegom, legendarnim junakom iz XV veka, borcem za slobodu u vreme vladavine Turaka.

Jedno od večitih srpsko-albanskih pitanje je i "čija je naša zemlja", uz međusobne optužbe da su oni drugi prvi počeli sa proterivanjem i uzurpacijom. U balkanskoj istoriji, jedino je sigurno da svi tragovi odišu nesrećom i seobama. Od srpske koju je 1690. godine predvodio patrijarh Arsenije III Čarnojević, kada su Srbi bežali od Turaka sa Kosova prema Vojvodini, a na njihovu napuštenu zemlju često su se naseljavali Albanci koji su dolazili iz planinskih predela, do Albanaca koje je srpska vojska posle srpsko-turskog rata 1876-1878, zauzimanja Leskovca, Vranja, Prokuplja, Kuršumlije, Niša, Sjenice, ognjem i mačem proterala sa tih prostora. Na njihovu zemlju doseljeni su kolonisti iz Crne Gore, Sjenice, Vranja, Kosova, Peći, a albanski *muhadžiri* (izbeglica na turskom i persijskom), uglavnom su otišli u Kosovski vilajet, koji je tada pripadao Otomanskom carstvu. Tamo su počinili mnogo nasilja prema kosovskim Srbima. Branislav Nušić je kao srpski vice-konzul u Prištini slao izveštaje o "ubistvima, pljačkama, teškom zulumu i bezakonju".

BORBA ZA NEZAVISNOST I TERITORIJE

Početkom XX veka, očigledno je bilo da "bolesnik sa Bosfora" gubi svoje pozicije i da se bliži kraj turske imperije. Zahuktala se borba kako velikih sila tako i naroda čiji su predstavnici na Balkanu još živeli pod turskom vladavinom, što protiv Turaka, što među sobom. U tim borbama za opravdanje su korišćena "istorijska" i "etnička" prava, ali je na terenu na snazi uglavnom bilo pravo jačeg.

Albansko stanovništvo živelo je u kosovskom, skadarskom, janjinskom i bitoljskom otomanskom vilajetu, sa Srbima, Makedoncima, Grcima, Cincarima. Još na sastanku u Prizrenu, 10. juna 1878, kada je osnovana Prizrenska liga, kao cilj albanskog pokreta proklamovano je ujedinjenje sva četiri vilajeta i albanska autonomija, ali su Srbija, Crna Gora, Bugarska i Grčka, pripremajući se za balkanske ratove, imale druge planove.

Početkom 1912. došlo je do velikog praska. Albanci su ustali protiv Turaka, zauzeli Kosovo, severnu Albaniju, Skoplje, stigli do Soluna. Porta je morala da im obeća autonomiju koja je obuhvatala sva četiri pomenuta vilajeta. Pripremajući se za svoj rat protiv Turaka, Srbija je kontaktirala albanske glavešine pokušavajući da ih privuče na svoju stranu. Isi Boljetiniju »

Demografski podaci

Prema podacima Eurostata, generalnog direktorata Evropske komisije za statistiku, u Srbiji je 2013. živelo 7,14 miliona ljudi, naspram 2,9 miliona stanovnika Albanije. Prateći podatke Eurostata od 2003. godine, jasan je trend smanjivanja broja stanovnika Srbije – 2003. bilo je skoro 7,5 miliona građana, a 10 godina kasnije ih je oko 350 hiljada manje. Podaci za Albaniju nisu tako jednoznačni: 2003. Albanija je imala tri miliona i sto hiljada ljudi, i taj broj raste kontinuirano do 2009. kada je u Albaniji 82 hiljade stanovnika više. Međutim, nedostaju podaci za 2010. i 2012. godinu, a razlika između 2009. i 2011. je neshvatljivo velika – po Eurostatu, samo u tom periodu broj stanovnika u Albaniji se smanjio za više od 350 hiljada. Inače, Eurostat nema podatke o migraciji ni za Srbiju ni za Albaniju.

Kada je reč o prirodnom priraštaju, odnosno broju živorođene dece umanjenom za broj umrlih u jednoj godini, na hiljadu stanovnika, početkom veka u Albaniji bio je iznad devet promila, a za 2013. Eurostat ga procenjuje na 5,3 promila. U Srbiji je prirodni priraštaj konstantno negativan, od –3,3 promila 2002. do –4,8 promila 2013.

Odnos stanovnika starijih od 65 godina i radno sposobnog stanovništva (15–64 godine) u Srbiji je 1:4, a u Albaniji, prema poslednjim dostupnim podacima iz 2007, taj odnos je manji od 1:7. U Albaniji je četvrtina stanovništva 2007. bila mlađa od 15 godina; u Srbiji je 2013. taj procenat 14,4. Ukupno, u Srbiji 25,9 odsto građana mlađe je od 25 godina, u Albaniji je 44,2 odsto – skoro polovina stanovništva. U starosnoj kategoriji 25–49 godina je oko trećina stanovništva i u Srbiji i u Albaniji. Međutim, dok je u kategoriji 50–64 godine 13,3 odsto stanovništva Albanije, u Srbiji je taj procenat skoro 26 odsto – više od četvrtine stanovnika Srbije nalazi se u ovoj starosnoj populaciji. Ukupno, skoro polovina stanovništva Srbije je starija od 50 godina (43,6 odsto), a u Albaniji je taj procenat 22,1. Podatke za Albaniju ipak treba uzimati sa rezervom, jer su poslednji dostupni podaci o starosnoj strukturi iz 2007. godine.

R. MARKOVIĆ

(onome koji se našao na zastavi iznad stadiona JNA) srpske vlasti su preko popa Anđelka Nešića, njegovog pobratima, doturale novac i oružje za borbu protiv Turaka. Na pregovorima sa Isom bio je 1912. i pukovnik Dragutin Dimitrijević Apis, ali Albanci su ipak smatrali da će njihove teritorije biti ugrožene od balkanskih država, pa su odbili saradnju i na skupu u Skoplju odlučili da se u predstojećem ratu bore na strani Turske.

Srpski kralj Petar I na početku rata je 18. oktobra izdao proglas: "Moja će vojska pored hrišćana zateći i Arbanase i muslimane, s kojima naš narod živi zajedno već hiljadu i tri stotine godina, obično deleći s njima sreću i nesreću. Mi im svima nosimo slobodu, bratstvo, jednakost u svemu sa Srbima." Kosovski Albanci su srpsku vojsku ipak dočekali kao okupatore koji ruše san o "autonomnoj Albaniji". U žestokim borbama mnoga mesta su sravnjena sa zemljom, poput Ferizovića, koji je preimenovan u Uroševac, vršene su masovne odmazde nad civilnim stanovništvom.

Srbi su nastavili nastupanje ka Jadranskom moru, u nekim delovima Albanije dočekivani kao oslobodioci, u nekim kao okupatori. Srpska vojska zauzela je najveći deo današnje Albanije i najvažniju stratešku tačku, luku Drač, a iz Albanije se povukla tek krajem 1913, pod pritiskom velikih sila. U svom pohodu, srpska vojska je počinila brojne masovne zločine nad albanskim civilnim stanovništvom, o čemu su pisali Kosta Novaković, srpski socijalistički političar i novinar, učesnik u vojnom pohodu na Albaniju, i Dimitrije Tucović u knjizi Srbija i Arbanija: jedan prilog kritici zavojevačke politike srpske buržoazije, kritikujući srpsku osvajačku politiku prema Albaniji i zločine nad Albancima tokom Balkanskih ratova.

Sve što se dešavalo u Balkanskim ratovima pominje se kao jedan od najtragičnijih događaja u istoriji Albanije. Sa druge strane, srpska istorija beleži "Albansku golgotu", kada je u Prvom svetskom ratu pred Austro-Ugarsko-Nemačkom ofanzivom na Srbiju krajem 1915. godine srpska vojska sa 200.000 izbeglica počela povlačenje preko Albanije prema obali mora. Naglašava se često da su osim zime i gladi srpske izbeglice i vojsku desetkovali i albanski odredi koji su ih napadali (manje se pominju slučajevi pomoći od strane lokalnog stanovništva).

REZULTATI VELIKOG RATA

Tokom Prvog svetskog rata nastavilo se crtanje novih karata po Balkanu, delove novoosnovane države Albanije (vidi okvir) zauzimale su Srbija, Austro-Ugarska, Italija. Te ratne godine bi se najbolje u Albaniji mogle definisati kao bezvlašće.

Po završetku rata, Italija je kontrolisala najveći deo Albanije, odakle su je Albanci tek 1920. proterali. Novostvorena Kraljevina SHS vodila je te godine još jedan "manji" rat protiv Albanije, baš kao i 1921. u savezu sa Grcima. Kada je Ahmet beg Zogu u decembru 1924, uz podršku Jugoslavije, srušio režim Fana Nolija u Albaniji, sa Zoguom je postignut sporazum da Sv. Naum pripadne Jugoslaviji, u zamenu za selo Lin na obali Ohridskog jezera. Tako je konačno rešeno pitanje albanskih granica, koje i danas važe, ali su se zato devedesetih godina promenile mnoge druge granice na Balkanu, uz nova kopanja rovova i nove rane.

Često se u Evropi čuje argument da su Nemačka i Francuska najbolji primer kako je moguće izmirenje i pored krvave zajedničke prošlosti, obeležene bezbrojnim žrtvama na obe strane u dva svetska rata. Teorijski, to je potpuno tačno, samo što su se Nemci i Francuzi izmirili u blagostanju u kome obe zemlje manje-više uživaju i danas. Tamo gde žive Albanci, Srbi, Makedonci, Crnogorci, u poslednjih dve i po decenije često je jedina hrana koju vlast nudi podanicima mržnja prema "vekovnim neprijateljima", uglavnom komšijama, pozivanje na "našu" slavnu prošlost i "njihove zločine". Ako bi u nekoliko reči moralo da se opiše zajedničko stanje ljudi na ovim prostorima, onda bi gnev, nezadovoljstvo, nedostatak nade u bolje sutra sigurno ušli u takav opis. U takvoj atmosferi, pomenute priče se kod većine mnogo bolje primaju nego vizije o zajedničkoj budućnosti.

Ako u budućem susretu Aleksandra Vučića i Edija Rame bude makar malo obostrane iskrene želje da se krene dalje u prevazilaženju prošlosti, taj susret će opravdati svoju svrhu. Ako je poseta samo rezultat strogih direktiva Angele Merkel i ostalih zapadnih velikana, onda se neće mnogo čekati na novi povod za prosipanje uvreda, posle kojih do nasilja nije daleko, što smo videli i ovih dana. Samo da susret ne proglase istorijskim, dovoljno je bilo istorije u srpsko-albanskim odnosima. ¶

MOMIR TURUDIĆ

“Dron” i prateće pojave

Jedna provokacija, uz upotrebu najsavremenijih tehnologija, postala je igračka-plačka. Da li je izvođač provokacije to slutio – ne znamo; znamo samo da je morao da računa s posledicama. A posledice su bile opake: podgrejana je mržnja, neki klinci su, uz uredni podsticaj udvoričkih medija, osetili potrebu da napadnu nevine i bezazlene ljude i eto nas natrag u najstrašnijim devedesetim godinama

Mi do dana današnjeg (utorak, 21. oktobar) nismo doznali da ko je uopšte lansirao tu leteću napravu prošle srede uveče, ko je njome daljinskim upravljačem rukovao i izazvao ono što je usledilo. Sama ta daljinski upravljana letelica nađena je tamo, na stadionu, a ne “u Pančevu”, kao što su neki javili. Onda je, posle slavodobitne izjave ministra unutrašnjih poslova, Stefanović dr Nebojše, cela priča zaturena negde. Komandna konzola, tj. daljinski upravljač, koliko se do danas zna – nije pronađen, kao ni lice koje ga je imalo u rukama. Ljudi koji se takvim napravama profesionalno bave (film, fotografija itd.) kažu za “Vreme” da je reč bila o uređaju srazmerno jeftinom i jednostavnom (to se zove “fantom” i nešto, nije skup). Dolet je – u idealnim uslovima – negde oko dva kilometra, mada se koristi na manjim razdaljinama, jer je potreban vizualni kontakt sa letelicom, radi preciznog upravljanja. Ako se kontakt izgubi, ili ako su baterije pri kraju, kažu ti ljudi, letelica će se vratiti na mesto lansiranja, jer ima GPS uređaj. Ima, naravno, skupljih i većih letelica te vrste: imaju jače baterije, veću nosivost korisnog tereta (do sedam kilograma), neke čak i kamere sa bežičnom vezom sa komandnim modulom, tako da direktna vizualna nije nužna, pomoć “dži-pi-esa sa nebesa” i sve drugo. Navodno se nekim savremenijim varijantama dade upravljati i putem pametnih “iPhone” telefona, ali su onda mnogo skuplje.

Neki ljudi, verzirani u ta posla, kažu nam takođe da u civilizovanim zemljama postoje pravila i propisi u vezi sa upotrebom takvih daljinski upravljanih letelica. Za to se zalažu i naši operateri: “Taman posla da nekome padne na glavu sedam kila elektronike koja je otkazala”, kaže jedan od njih. Letovi takvih uređaja moraju se najaviti (vreme, zona dejstva i trajanje) i dobiti dozvolu nadležnog organa. Kod nas to nije regulisano ni na koji način – kada će i da li će, ne znamo, niti slutimo, znajući nas.

Bilo kako bilo, taj neki “drone” (srpski: trut), upotrebljen je tokom te utakmice na način koji smo svi videli i iz toga je posle ispalo svašta što nije trebalo – ni smelo. Sve je to nekako izgledalo kao jedva čekano. Premijer Vučić kazaće kasnije da je “bio upozoravan na moguće provokacije” i da je ta “upozorenja” podelio s kim je trebalo. Nije, međutim, ulazio u detalje da kakve bi to “moguće provokacije” mogle nastupiti. Mi ne znamo jesu li albanski reprezentativci unapred znali za napad iz vazduha; da nisu reagovali onako, možda bi stvar ostala na nivou neslane provokacije. Ivan Bogdanov reagovao je smesta. Policija se istakla i sprečila šire nerede, kako saznajemo od prisutnih.

Šta je dalje bilo, to – na našu žalost i sramotu – znamo. Danima su kojekakvi balavci lupali i palili pekare svojih sugrađana, ni krivih ni dužnih; ne samo kod nas. Odmah je optužen brat albanskog premijera da je, kao, on to izveo; kod čoveka nije nađen daljinski upravljač i pušten je da se vrati kući. Uzgred, on je čovek takve biografije da takva vrsta provokacija uz njega jednostavno ne spada. Brzoplete izjave nekih ministara i prebrza reakcija određenih tabloida podigle su temperaturu: proglašena je hajka pre nego što se uopšte doznalo bilo šta o incidentu – osim da se desio. Tu su padali diplomatski demarši i note, nepromišljene izjave i već sve što se u hajkama radi. Svi su, kao, odmah znali da je albanska strana izazvala incident. E, sad: ta budalaština sa fudbalske utakmice poslednje je što je trebalo i Republici Albaniji i Republici Srbiji u ovom trenutku kada su odnosi smireni i prijateljski i kada je premijer Albanije trebalo da dođe u posetu, koja je odložena zbog svega ovoga. Možemo čisto hipotetički pretpostaviti da kome bi ovakvo zatezanje odnosa odgovaralo, ali ćemo se uzdržati: ekstremistima raznih vrsta i pasmina sigurno.

Kriminalistički gledano, stvar nije tako složena: takvi uređaji imaju serijske brojeve po kojima se mogu ispratiti do proizvođača, prodavca i kupca, a dalje je obično lako. Do sada nismo primetili neke korake u tom smeru – za razliku od političke eksploatacije tog incidenta koja je povremeno bestidna, a u svakom slučaju podstiče etničko nasilje. Bilo bi možda pametno da vladajuća koalicija sedne i dogovori se: treba li Srbiji ova eskalacija etničkog nasilja i ovo nepotrebno i štetno zatezanje odnosa sa Albanijom – ili ne treba. ¶

MILOŠ VASIĆ

Groznica fudbalske noći

O tome zašto je policija sedela skrštenih ruku posle prvih napada na lokale Albanaca, da li nije opremljena, da li je tek tako inertna, ili ima neki dalji i dublji razlog, za sada ostaje da se čita između redova. Pa, kako ko pročita

Počelo je od fudbala između Srbije i Albanije i prpošnog "drona" sa nekakvom svealbanskom zastavom. Nastavilo se onako kako se u svakoj primisli, pa makar i onoj krajnjoj, i moglo i moralo očekivati. Žestoka provokacija jedne strane imala je svoj "logičan" nastavak s ove druge strane šovinizma.

Još iste te fudbalske noći razbijene su dve pekare u Banovcima čiji su vlasnici Albanci. Pa su stradale još dve radnje, u Staroj Pazovi i u Somboru, u Novom Sadu jedna pekara kamenovana. Izgorela je "albanska" pekara u Novom Sadu i uništeno još pet radnji u Novom Sadu i Vršcu. Vlasnik novosadske pekare "Evropa" Temaj Bajram, čovek koji sa huliganskim napadima već ima iskustva, zatražio je zaštitu policije na vreme, odmah posle prvih napada, i dobio odgovor koji izaziva jezu i muk: da policija nema dovoljno patrolnih vozila i kapaciteta da ga zaštiti. Iste noći stakla na njegovoj pekari su polupana. Brat vlasnika pekare "Vojvođanka" rekao je da se napad desio prvi put u 20 godina otkako ta pekara postoji, ali da je policija na uviđaju rekla da je šteta na objektu suviše mala, te da vlasnik mora da podnese privatnu tužbu. U plimnom talasu mržnje, mahom nekih klinaca ekstremista, napadnuta je i džamija. Jedno jutro, oko pola četiri, bačen je molotovljev koktel ili nešto slično na vrata džamije "Muhadžir" u Subotici. A kada je potom pekara "Gozd" kamenovana, rečeno je da je to šesti ugostiteljski objekat na meti huligana, i to samo u Novom Sadu, u pet dana nakon fudbalske utakmice Srbija–Albanija.

Napadnuti albanski pekari i poslastičari našli su se na sastanku sa gradonačelnikom Novog Sada i načelnikom novosadske Policijske uprave, ali načelnik policije, novoimenovani, rekao je da ne može da priča. Umesto njega, ministar unutrašnjih poslova Nebojša Stefanović oglasio je da je policija rešila skoro sva krivična dela napada na pekare koji su se prethodnih dana dešavali na teritoriji Vojvodine i tim povodom saslušala 62 lica, a u pritvoru zadržala 11 osumnjičenih. Sutradan, u utorak, 21. oktobra, Odbor za odbranu i unutrašnje poslove Skupštine Srbije zaseda u Novom Sadu. Tražiće se i izveštaj o radu novosadske policije. Bojan Kostreš, zamenik predsednika Lige socijaldemokrata Vojvodine, u međuvremenu je izjavio da Vojvodina treba da ima svoju policiju, kako bi bolje preventivno delovala. A prošlo je tek sedam dana od utakmice Srbija–Albanija.

DORUČAK KOD BAJRAMA

Našavši se preko noći, tek tako zbog jedne fudbalske utakmice, u atmosferi straha i linča, napadnuti Albanci jedva da su imali vremena da shvate šta im se događa: "Pucanje stakala probudilo mi je decu. Petogodišnji sin se traumirao i zbog straha je bio budan celu noć, dok je desetogodišnju ćerku majka brzo smirila." "U trenutku napada u pekari su bila tri radnika i mušterije. Nije mi do štete, ali se plašim za zaposlene i mušterije." "Mi u Novom Sadu mirno živimo već 60 godina i nikada nam se ovako nešto nije dogodilo. Ne znam da li je ovaj napad povezan sa ostalima, jer mi smo po nacionalnosti Goranci, ne Albanci." "U Novom Sadu sam gotovo ceo život, više od 28 godina. Ovde sam se okućio, dobio dvoje dece i životno smo vezani za Novi Sad. Deset godina mi lome lokal, ali ne mislimo da se selimo jer imamo podršku Novosađana i vlasti." Sve ovo su izjave ljudi čiji su lokali napadnuti.

ŠTA JE RADILA POLICIJA: Napadi na lokale albanskih vlas
Foto: Robert Getel

"Bajram je Novosađanin onoliko koliko sam ja gradonačelnik. Neizmerno sam mu zahvalan na ljudskom i hrabrom držanju", rekao je gradonačelnik Novog Sada Miloš Vučević vlasniku pekare "Evropa". I kako su se napadi na nezaštićene albanske lokale iz noći u noć nastavljali, svaki znak solidarnosti građana Vojvodine dobijao je višestruku vrednost. Vlasniku demolirane pekare komšije su ponudile da mu čuvaju, obezbeđuju radnju, shvativši valjda da policija ima preča posla. Pomoćnik pokrajinskog sekretara za obrazovanje, upravu i nacionalne zajednice Aleksandar Jovanović ogorčeno je izjavio posle tri dana napada na albanske lokale da im je zajedničko to što niko od počinilaca nije osumnjičen, priveden, a kamoli uhapšen: "Apelujem na policiju da počnu odmah, hitno i sada da pronalaze počinioce, da se napadi ne bi povećali sa tri na 33". Gromo-

snika

Kultura odmazde

Zašto je ritual uterivanja straha izveden baš u Vojvodini koja pokušava da očuva upravo međunacionalnu "građansku toleranciju"

Poplava kamenovanja albanskih pekara po Vojvodini i pokušaj paljenja džamije u Subotici, kao "patriotski odgovori" na "poniženje srpskog naroda", koje je navodno izvršeno na stadionu JNA, famoznim "dronom" sa albanskom zastavom i portretima očeva albanske državnosti, pokreće ponovo mnoga pitanja u vezi sa "civilizacijom nasilja" u našem političkom životu, koja se uporno gaji u najširim slojevima u Srbiji.

Zašto je taj ritual uterivanja straha, ne samo jednoj nacionalnoj manjini (koja uporno pruža otpor gotovo istim tipom "rituala nasilja" i sličnim manifestacijama "kolektivnih nacionalnih osećanja"), nego praktično i svim drugim manjinskim grupama (verskim, seksualnim i drugim), ovoga puta izveden baš u mnogonacionalnoj Vojvodini, koja pokušava da očuva upravo međunacionalnu "građansku toleranciju"?

Na ovo pitanje su se na "urgentnoj tribini" Građanske inicijative u Novom Sadu (u nedelju) pojavila dva osnovna odgovora, koji naizgled polaze od dve odvojene teze. Prva teza je gotovo "praktična" – da samo u Vojvodini još i ima pekara čiji su vlasnici Albanci, dok su oni u centralnom delu Srbije već odavno oterani iz svog tradicionalnog pekarsko-poslastičarskog zanata ili su se povukli u duboku ilegalu, pa tamo "pošteni patrioti" i nemaju kome da lupaju izloge i tako iskale bes zbog neke "albanske nacionalne provokacije".

Druga dominantna teza polazi od ocene da je Vojvodina poligon za nacionalistički motivisano nasilje upravo zbog svoje nacionalne šarolikosti, pa je potrebno dokazati da je tolerantan međunacionalni "suživot" nemoguć na Balkanu, gde su Srbi i Srbija stalno žrtve osvajačkih ratova, ekonomske eksploatacije, pritiska na unijaćenje i "poturčenje" i raznovrsnih drugih pokušaja da se srpski narod "podjarmi i ponizi" zbog svog "urođenog slobodarstva i nezavisnosti od velikih sila". U suštini, ta dva odgovora nisu međusobno suprotstavljena, samo što je u jednom kraju Srbije navodno postignuto "konačno rešenje" muslimanskog i albanskog pitanja, a u drugim delovima države se ono mora dovršiti.

Na gore spomenutoj tribini, Aleksandra Đurić Bosnić, kulturološkinja, iznela je zanimljivo mišljenje da je "na delu zakon odmazde, koji može da eskalira i pređe u organizovano nasilje i progon svih drugačijih", pa, dakako, i onih koji drugačije misle. U stvari, ta "kultura odmazde" očigledno nije ekskluzivni specijalitet Albanaca ili Sicilijanaca, nego svake nacije u kojoj se "sveto nacionalno jedinstvo" gradi na strahu od "nacionalne propasti" i u tom smislu sve fašistoidne grupe, pa i one u Srbiji, koriste svaki slučaj "ugrožavanja nacionalnog ponosa" da demonstriraju "snagu nacionalne odbrane", nasiljem nad manjinskim grupama, a, po mogućstvu, prvo nad muslimanima i Albancima, pa onda redom po drugima i drugačijima.

Oni koji misle da nacionalističko divljanje zapravo nikad nije "spontano", već je obično "državno organizovano" ili "pozvano", smatraju da je poruka premijera Aleksandra Vučića za smirivanje nasilja prema pekarima Albancima uz obećanje da će država zaštititi sve građane Srbije, bilo koje nacionalnosti oni bili – došla prekasno. Uostalom, zar i sam premijer nije nedavno izjavio da njega mogu da vređaju, ali ne i njegov narod, i zar nije predsednik države Tomislav Nikolić prethodno rekao da treba da prođe stotine godina da se Albanci uljude? Predsednik Srbije kao da nije čitao Putinov intervju "Politici", gde je ruski predsednik rekao da se ne sme dozvoliti da se neki narodi nameću kao "izuzetni", to jest nadmoćni.

Ono što je jedino novo, a istovremeno društveno veoma značajno, jeste to da se Eparhija bačka (valjda u ime SPC) blagovremeno pridružila apelu Islamske zajednice Srbije i pozvala sve građane, posebno vernike svoje eparhije, "da se uzdrže od svakog vida nasilja prema sugrađanima albanske narodnosti, odnosno muslimanske veroispovesti". Eparhija bačka je uz to pozvala građane i vernike "da osude takve postupke, državu da svoje građane zaštiti, a odgovorne privede pravdi". Pri tome, zabrinjavajuće je da je naš medijski sistem to saopštenje Eparhije bačke gotovo sakrio od javnosti.

D. BOAROV

glasan odjek imao je i grupni odlazak vojvođanskih demokrata na doručak u razbijenu pekaru "Evropa" u Novom Sadu. Napravivši ljudski, čovečan štit oko komšija Albanaca, nazivajući njihove napadače "kukavicama" rekli su da je doručak u pekari kod Bajrama ujedno i vid pobune DS-a protiv svih destrukcija koje se ovih dana dešavaju u državi. I, opet, da nema opravdanja za "ovoliko odlaganje" u traženju počinilaca. Velikim gestovima pridružio se i predsednik Advokatske komore Vojvodine Srđan Sikimić, koji je vlasnicima napadnutih lokala obećao besplatnu pravnu pomoć Komore, po završetku štrajka advokata. Kako bi pojačao težinu huliganskih akcija, Sikimić je rekao da takva krivična dela ne mogu da se kvalifikuju kao "oštećenje tuđe imovine", već kao "krivično delo raspirivanja verske, nacionalne i rasne mržnje i netrpeljivosti". »

Dr Dobrivoje Radovanović, kriminolog

Čija je odgovornost

U prvom redu postoji odgovornost političara. Ne treba zaboraviti da je njima najvažnije da budu izabrani, odnosno najvažniji su im glasovi. I kada će dobiti najviše glasova? U vreme kada su građani u Srbiji u nekakvom sukobu sa neprijateljem, pa je zato bolje da oni sami proizvedu neprijatelja i izazovu nacionalizam i šovinizam, a onda da se predstave kao spasioci srpskog naroda i srpskih interesa. Na drugom mestu po odgovornosti su službe bezbednosti koje moraju da znaju ko su nacionalisti ili šovinisti tog nivoa da mogu napadati imovinu pripadnika drugih naroda. I moraju da ih prate, jer napade na kuće, imovinu, radnje Albanaca, a samo zbog bezveznog "drona" ili zbog utakmice, mogu da izazovu jedino ekstremni nacionalisti. Službe bezbednosti moraju da znaju ko su ti ljudi i moraju da rade preventivno. Ili da upozoravaju narod ili jednostavno da dežuraju, da postave patrole sve dok taj šovinistički naboj ne spadne, jer on stane vremenom. Verujem da u svakom mestu službe znaju ko su ljudi koji se u takvim situacijama eksponiraju. Samo što su u krajnjem političari ti koji komanduju i izdaju naređenja.

OSUDA VEĆINE GRAĐANA SRBIJE: Posledica ekstremističkog napada
Foto: Robert Getel

Predsednik pokrajinske vlade i lider Demokratske stranke Bojan Pajtić obećao je da će vlada pomoći obnovu objekata u Novom Sadu, Vršcu, Somboru, Staroj Pazovi i drugim mestima u kojima su se incidenti dogodili. Na jedno novinarsko pitanje da li se oseća odgovornim za dešavanja u Vojvodini, Pajtić je odgovorio da je pitanje besmisleno, jer zašto bi se osećao odgovornim kada se zna koliko se bori protiv nacionalističke mržnje. Pajtićeve izjave, s obzirom na njegovu faktičku (ne)moć naspram republičke vlasti, oštro su i kritički usmerene protiv najnovijih dešavanja kao i aktuelne politike vlade. "Policija, i pored molbi i pravovremenih upozorenja, nije uspela da zaštiti vlasnike demoliranih radnji. Nije uspela ni da spreči opasne incidente na stadionu Partizana", rekao je Pajtić i zatražio da se na odgovornost pozove ministar unutrašnjih poslova zbog "iskazane elementarne nesposobnosti". "Na delu je samo bespoštedna i primitivna propagandna kampanja. Ponovo se izazivaju nacionalne netrpeljivosti i raspiruje mržnja među susedima. A to je igranje vatrom. Sve je isto kao devedesetih. Ista politika. Isti protagonisti. Samo još gore."

Na drugoj strani, premijer Vučić takođe je pozvao na prestanak nasilja, doduše sa nešto manje emocija u tonu, rekavši da su Albanci "naši građani koji rade i redovno plaćaju porez i mi ćemo im garantovati punu sigurnost". "Pozivamo sve da nikakve akte protiv njih ne čine, jer to su kriminalni akti i država će reagovati tako što će zaštititi svoje građane." Vučić se pritom nije udubljivao u pitanje zašto se konkretna, pravovremena zaštita, čak i kada je tražena, nije mogla sprovesti u delo. I do koga je takav propust?

MILICIJA NE TRENIRA STROGOĆU

"Ako imamo dva razbijena stakla jedno veče i niko ne čini ništa povodom toga, onda vidimo da u roku od tri dana imamo samo u Novom Sadu tri potpuno demolirana i upaljena objekta", rekao je zamenik pokrajinskog sekretara za nacionalne zajednice Aleksandar Jovanović. Sve napade, kažu u policiji, počinili su mladići s fantomkama. Intenzivno se radi na njihovoj identifikaciji i hvatanju, saopštavao je direktor policije Milorad Veljović. Pljuštala su obećanja da će svi krivci biti uhapšeni, da su zaslužili, da neće proći nekažnjeno, a ministar unutrašnjih poslova je potom javnosti saopštio da su skoro svi slučajevi napada razrešeni. Pitanje preventivnih mera ostalo je netaknuto.

Još se nije stiglo do toga zašto pet godina Novi Sad nije imao načelnika Policijske uprave, te da je u septembru ove godine konačno postavljen novi načelnik, iz Beograda. Već na prvom vatrenom krštenju, na sastanku sa napadnutim Albancima, priznao je da ne može da komentariše tu temu, što se tumači kao da nema ovlašćenje. Na pitanja koja je "Vreme" uputilo MUP-u Srbije, a koja će oni navodno proslediti kome treba, da li policija ima evidenciju, recimo u Novom Sadu, lokala čiji su vlasnici albanske nacionalnosti, njihov broj i gde se nalaze, i da li postoje pokušaji da se ti objekti zaštite i pre nego što dođe do njihovog napada, odgovor nismo dobili. E da smo pitali o svemu što spada u korpus "post festum", hapšenjima, detektorima laži, inicijalima napadača, trudu policije da rasvetli svaki napad, odgovor bi promptno stigao. O tome zašto je policija sedela skrštenih ruku posle prvih napada, da li nije opremljena, da li je tek tako inertna, ili ima neki dalji i dublji razlog, za sada ostaje da se čita između redova. Pa, kako ko pročita. ¶

IVANA MILANOVIĆ HRAŠOVEC

LJUDI KOJI
VOLE ZEMLJU
DELTA AGRAR
www.deltaagrar.rs
Obrađujemo zemlju, sa ljubavlju
i znanjem, a ona nam uzvraća
zdravom hranom i vrhunskim
rezultatima:
22.000 tona jabuke
690.000 sadnica jabuke
105.000 tovljenika
12,4 t/ha prosečan prinos kukuruza
6 mil. EUR za izgradnju druge
ULO hladnjače u Čelarevu
1,8 mil. EUR investicija za novu linija za proizvodnju
kratkih testenina u Danubiusu
1.450 zaposlenih
245 miliona evra prihoda od prodaje

Ministar Selaković

Mi, u stvari, moramo da budemo jako zahvalni gospodinu Nikoli Selakoviću: mi ga zovemo Nikola Ujedinitelj. Zašto: zaista nikad, ne u Srbiji, nego u bivšoj Jugoslaviji u kojoj smo imali negde između 12.000 i 20.000 advokata, nikada nismo uspeli da imamo skup na kojem bi bilo više od 500 do 600 kolega. Na nedavnom kongresu smo imali oko 4500 advokata, sala u Sava centru je do poslednjeg mesta bila ispunjena i potpuno je normalno da je skup toliko visokoobrazovanih prošao nezapaženo u medijima, s obzirom na to da smo saznali iz izveštaja Evropske komisije da su mediji pod potpunom kontrolom

Predsjednik Advokatske komore Srbije Dragoljub Đorđević ne nazire kraj štrajka u kojem je kompletna srpska advokatura već više od mjesec dana. Ministar Nikola Selaković ne pokazuje da iole razumije advokaturu, kao ni pravosuđe u cjelini, ali niti ljudska prava građana. Očito je na pomolu pokušaj pravljanja državne advokature...

"VREME": Više od mjesec dana advokati u Srbiji ne rade, ovoga puta – za razliku od junskog trodnevnog štrajka upozorenja – ne nazire se kraj.

DRAGOLJUB ĐORĐEVIĆ: Istina je – terali smo miša, a isterali smo slona. Suština je da smo mi na potpuno uobičajeni način krenuli prema Ministarstvu finansija oko neprincipijelnog pritiska poreskom politikom, zbog toga što se advokatima poresko opterećenje povećalo oko 40 odsto, nekima i 100, ali i 300 odsto. To je u junu tako krenulo, a krenulo je naivno.

Tada smo smatrali, a već smo počeli da pregovaramo s ministrom, da ne možemo udarati ispod pojasa i pregovarati u isto vreme. Zato smo rekli: to je protest upozorenja i to je kraj. Beogradska komora je o tome imala, u to vreme, drugačiji stav i javnost je gledala na to kao na otvoreni sukob između beogradske komore i ostatka advokature u Srbiji. Taj iracionalni, da to tako kolokvijalno nazovem, sukob je u to vreme smatran kao dobra osnova za kontrolu inače nezavisne i samoregulatorne profesije.

Da li je vlast iznenađena time što ste ovoga puta jedinstveno postupili?

Iskreno: oni uopšte ne znaju šta je advokatura i to je tragedija. Lično, mislim da je pravo pitanje da li je advokatura iznenađena zbog toga što je došlo do toga da mi jedinstveno nastupimo. Ne – advokatura uopšte nije iznenađena. Zaštitnik advokature u Srbiji jeste, naša slava i naš svetac Justin, filozof. On je kao svetac, kao slava, dodeljen od živog sveca u svoje vreme, blagopočivšeh patrijarha Pavla i on nosi glosu: "Vi nas možete ubijati, ali nam ne možete nauditi." To je poruka jednog misionara koji je štitio ljudska prava i ljude advokatima, bez obzira na skupu cenu koju su neretko zbog toga plaćali u državama od kojih su neke imale i tirane. Sa druge strane, šale se advokati, iako u tome ima i dosta zbilje, da mi, u stvari, moramo da budemo jako zahvalni gospodinu Nikoli Selakoviću: mi ga zovemo Nikola Ujedinitelj. Zašto: zaista nikad, ne u Srbiji, nego u bivšoj Jugoslaviji u kojoj smo imali 20 i nešto miliona žitelja i, u toj državi, negde između 12.000 i 20.000 advokata, nikada nismo uspeli da imamo skup na kojem bi bilo više od 500 do 600 kolega. Na nedavnom kongresu smo imali oko 4500 advokata, sala u Sava centru je do poslednjeg mesta bila ispunjena i potpuno je normalno da je skup toliko visokoobrazovanih ljudi sa položenim pravosudnim ispitom prošao nezapaženo u medijima, s obzirom na to da smo saznali iz izveštaja Evropske komisije da su mediji pod potpunom kontrolom i blokadom, bilo da je u pitanju apsolutni centar moći, odnosno partije okupljenje u koaliciji oko SNS-a, bilo da su u pitanju određeni finansijski centri moći.

Ali to kažu i za vas advokate, da ste pod utjecajem financijskih centara moći i tajkuna...

To kažu za nas dva lista, jedan je službeni list BIA, a drugi je službeni list policije. Građani vrlo dobro znaju na koje ja listove mislim, neću ih pominjati, a ako se sami budu prepoznali, bože moj, to je već stvar višeg spiritualnog odnosa prema profesiji. Samo ću vas podsetiti da je advokatura izašla sa prilično benignim zahtevom za umanjenje poreza, imajući u vidu da se država nalazi u strahovitom ekonomskom kolapsu, da se ne radi već više od dve godine zbog kojekakvih reformi pravosuđa, da smo potpuno blokirani zbog nesposobnosti uspostavljanja sistema vladavine prava i vršenja pravde, a pravne izvesnosti, odnosno sigurnosti i predvidivosti da i ne govorim. Mi smo jednostavno bili dovedeni u situaciju koja se zove defetističko iščekivanje boljeg sutra. To je možda loše, setite se ministra koji kaže: pa gde ste vi do sada, što niste reagovali, a možda je i dobro, jer kada se ispolji kumulirani afekt u svoj svojoj realnosti, dovodi do tzv. revolucionarnih promena, a tu mislim na pozitivne revolucionarne promene. Ne mislim na devoluciju, nego na evoluciju, razvoj onoga čemu mi težimo u pozitivnom smislu, a to je – naravno – već pomenuta vladavina prava. To je naša Biblija...

Ispada da ste vi advokati u ovom trenutku jedina opozicija ovakvoj vlasti u Srbiji...

Slažem se. Advokati su u svakom društvu avangarda, zbog toga što je to neizreciva snaga 8500 intelektualaca sa završenim fakultetom i položenim pravosudnim ispitom. U našim redovima trenutno ima oko 350 doktora nauka, skoro 500 magistara nauka, više od 3000 bivših sudija, dakle, apsolutno se intelektualna sila nalazi u advokaturi. U preko sto država sveta advokati su predsednici država, ne

mora biti smenjen

fotografije: M. Milenković

zato što su oni možda jak lobi, ili što su imali dovoljno novca da finansiraju svoje izborne kampanje, nego zato što je glas naroda, *vox populi*, u advokaturi prepoznao nekoga u koga bi mogli da imaju poverenje da će štititi njihova ljudska prava i pravnu državu, zasnovanu na zakonu. Mi sad slušamo ovakva pitanja: šta će jadni advokati koji su siromašni, koji ne rade već mesec dana, kako će oni da prežive – to su nedobronamerna pitanja jer nas država dve-tri poslednje godine takozvanim reformama pravosuđa sprečava da radimo. Čuli smo i da je o politizaciji reč, iako nama uopšte nije bitno ko je na vlasti. Srpska advokatura je patriotska, to moraju da znaju, ona je veoma zabrinuta za budućnost naše države, pogotovo sa onog aspekta u kojem smo mi institucionalno nadležni, a to je zaštita osnovnih ljudskih prava, prava manjina i vladavine prava.

Za svoje zahtjeve – izmjene Zakona o javnom beležništvu i pratećeg seta zakona – dobili ste i podršku kolega iz regije i Evropske unije advokata, ali čini se da niti to nije impresioniralo vlasti.

Evo, prvi put ću ovo javno saopštiti: mi smo izdejstvovali ono što nijedna država u pristupnim pregovorima do sada nije dobila, posredstvom Ruperta D'Kruza i preko komiteta koji okuplja evropske advokatske komore (CCBE, *Committee of the Society of European Bars and Law Societies*) i predsednika Evropske unije advokata Alda Bugarelija, da se formira poseban tim stručnjaka za admisiju ili pristupne pregovore, a znamo koliko su osetljiva poglavlja 23 i 24, ona se uvek prva otvaraju i poslednja zatvaraju. Dobili smo ponudu da *pro bono* pomognu Vladi RS i da stručnjaci urade kompletan plan za ta poglavlja. Dovoljno je da pomenem koje su to države: Velika Britanija, Francuska, Italija, Nemačka, Austrija, a i države koje su poslednje vodile pregovore. Stručnjaci iz svih tih država su bili spremni staviti se na raspolaganje Vladi Srbije na predlog Advokatske komore Srbije i to još početkom marta ove godine, na Danima advokature u »

Beogradu, kad su to rekli pomoćniku ministra Čedomiru Backoviću, koji je nadležan za evropske integracije. Zvanični njihov predlog je krajem juna upućen ministru pravde Nikoli Selakoviću, mi smo dobili kopiju, a Backović mi je odmah potom rekao da će u najkraćem roku biti odgovoreno na taj poziv, koji bi značio veliku pomoć našoj državi. Na moje zaprepašćenje, krajem avgusta na svom službenom mejlu sam našao razočaravajuće pismo Evropske unije advokata i nevericu da im niko nije odgovorio! Budući da sam predstav-

nik Srbije u toj organizaciji, otišao sam do ministra i rekao mu da je nedopustivo ovakvo neučtivo ponašanje i da odgovore da prihvataju ili da ne žele pomoć, ili da još nisu spremni za to, ali neka im odgovore. Tek je tada Backović odgovorio, ali je odgovor još više razočarao predstavnike tih organizacija, jer im je Backović napisao da ih nisu pozvali zato što su imali velikog posla oko pravljenja akcionog plana za poglavlja 23 i 24, a upravo su se ti ljudi ponudili da im pomognu oko pravljenja akcionog plana. Hrvatska, koja je imala najteže iskustvo s tim poglavljima, zatvorila ih je nakon devet godina pregovaranja zahvaljujući angažovanju upravo takvih ljudi. Mi smo to dobili odmah na početku, ali izgleda da to arogantno odbacujemo. Takav je odnos prema advokaturi kao instituciji, koja u Srbiji postoji 150 godina, ukazivao da je nešto trulo u državi Danskoj. Hamletovski rečeno, to je bio crveni znak upozorenja da na čelu tako važnog resora, uz deklarativne izjave da smo država koja teži Evropskoj uniji, mi u stvari imamo predstavnike koji nisu realno u toj priči i koji nikako ne mogu da nas odvedu u Evropu.

Nedavno je vaš kolega Vladimir Horovic javno optužio ministra Selakovića da laže advokatima. Da li je i prošlotjedno saopćenje ministra da ste se dogovorili da obustavite protest također laž?

Ono što je dopušteno članu, nije dopušteno predsedniku... Kolega Slobodan Šoškić i ja smo napravili veliku grešku zato što smo na neformalni poziv otišli na razgovor sa ministrom, kojega su organizovali kolege Borivoje Borović i Dragan Palibrk; ovo nije upućeno na njihovu adresu, oni su zloupotrebljeni, a ministar je po drugi put prevario predstavnike srpske advokature i to nije časno i dostojno jednog državnika. Mi smo pre pet meseci bili kod ministra, kad nam je obećao radno telo koje će hitno rešiti probleme, ali to je ono: ako hoćeš da ništa ne rešiš, onda formiraj komisiju. Komisija je formirana od nekompetentnih predstavnika Ministarstva pravde, od ljudi koji nisu donosioci odluka. Sve je to podla podmetačina. Pet meseci je ministar tvrdio da smo mi u pregovorima, a pet meseci nije bilo niti jednog jedinog konkretnog predloga niti od Ministarstva pravde, niti finansija. Onda smo mi rekli: sad nam je dosta, ti si nas doveo u situaciju da ti ne verujemo, ulazimo u protest. Ušli smo u protest, našli se sa njim, on je tada rekao: nema pregovora, ne razgovaramo više ni o čemu, vi nas ucenjujete, protestom vi ništa nećete da uradite. Ne, gospodine ministre, to je jedini način da počnemo da razgovaramo na ozbiljan način, ovako više ne ide. Nakon toga, mesec dana ni traga ni glasa od ministra, da bi nas onda pozvao na neformalni razgovor i ponudio bitno smanjenje poreza, koje po nama treba drugačije rešavati, jer ako su ti manje plate za deset posto, onda bi i mi trebali dobiti toliko manji porez. On nam nudi deset posto viši porez, nakon što je bio i 40 i 300 odsto viši, pa mi sad treba da se radujemo!

Za javne beležnike, predložio je, da se formira komisija koja će početi da radi posle odluke Ustavnog suda. Nakon toga sam ja rekao da sve to treba da odluče organi komore, Upravni odbor je to odbacio, da bi ministar dva dana kasnije objavio saopštenje da smo se dogovorili i da počinjemo da radimo.

Ostajete dosljedni u zahtjevu da se mijenja Zakon o javnom bilježništvu i prateći zakoni koji se tiču prometa nepokretnosti?

Ministar stalno tvrdi i pita zašto se nismo bunili protiv Zakona o javnim beležnicima 2011. godine, ali nije u njemu problem, nego u prošlogodišnjim izmenama. Mi imamo tri dopisa i ministrovo lično obećanje – zašto kažem da nas je drugi puta prevario – kad je pred 15 advokata izjavio da će advokati moći da sačinjavaju ugovore o prometu nepokretnosti, a da će ih javni beležnici samo overavati. On i dalje izjavljuje da advokati to mogu i laže, kao što kaže kolega Horovic, i to baš laže. Nepošteno je da se startuje sa sistemom od 93 beležnika (jedan imenovani rekao da neće da radi), jer oni ni u kom slučaju ne mogu da obave ono što radi 8500 advokata u Srbiji i to na dnevnoj bazi. Pravni promet je u Srbiji potpuno blokiran. Najpre je bilo blokirano pravosuđe, sad je blokiran i pravni promet. Za to nisu advokati odgovorni, a kad je država odgovorna, onda imamo kolektivnu neodgovornost. Znate, kad neko dobije apsolutnu vlast kao što je dobila koalicija okupljena oko SNS, taj misli da može da radi što hoće i što mu padne na pamet. Naprotiv, kad neko ima apsolutnu vlast, onda ima i apsolutnu odgovornost i pravo na sve lovorike za ono što je dobro uradio, ali i na guščje perje i katran kada pogreši. Oni nikako da shvate da advokaturu ne plaća država.

Očigledno je da nacrte zakona rade ljudi koji su umislili da su vlasnici naših sudbina i života. Vrlo je simptomatično da je zakon donesen u kriminalnom postupku: 2011. godine kada je donet, nije bilo ni javne rasprave. Izmene i dopune 2013. godine

Otvorena je korupcija, jer kome je palo na pamet da iz državnog budžeta izvuče sudske takse i preda ih notarima koji će samo 20 posto dati državi

su donete u februaru mesecu, preko noći, bez javne rasprave. Nakon toga je došlo do izmene pratećih zakona, u noći između avgusta i septembra, koje i zaslužuju da budu "noćne izmene". Tako smo došli u situaciju u kojoj nismo imali javne rasprave, da zakoni nisu imali *vacatio legis*, da se nisu sačekale reakcije građana i eventualno da predsednik ne potpiše te zakone.

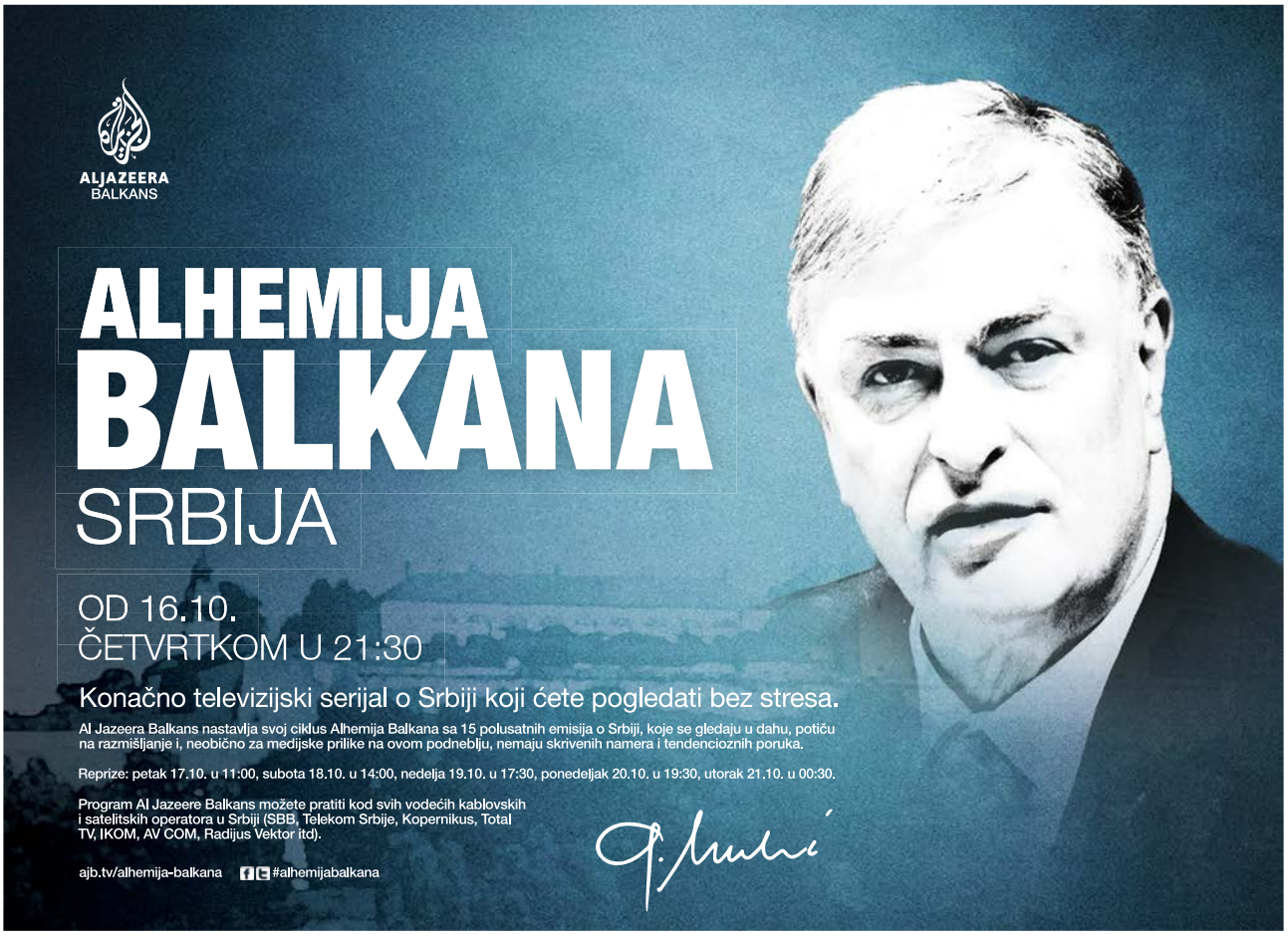
Advokatura je pošla od toga da ova država očigledno ima problema sa stručnim kadrovima koji treba da rade zakone i želela da omogući državi častan izlaz iz ove situacije, ponižavajuće za građane Srbije, ali i za Vladu Srbije. Premijer je rekao da ima poverenja u svog ministra pravde, ali je očigledno da dete laže tatu da ima odlične ocene u školi. Nismo to rekli samo mi advokati, nego i profesori prava koji su već dali kvalifikacije ovoga što se dešava, kao i građani, agencije za promet nekretnina, i udruženja banaka povodom nedopustivog harača za najprostije dokumente koji se sastoje od dve rečenice, a uzima se ogroman novac. Mislim i na neverovatnu korupciju koja je otvorena početkom primene Zakona o javnom beležništvu, jer dajući oreol svetaca devedeset troje ljudi, vi im dajete mogućnost da oni budu gospodari vašeg života tako da morate otići kod njih, a da nemate pravo slobodnog izbora da izaberete onoga ko će zastupati vaš interes.

Uz to što je i Javnobilježnička komora nezakonito konstituirana, jer nije imenovano neophodnih 100 javnih bilježnika...

Pa, molim vas, *nećemo se valjda držati zakona ko pijan plota, majku mu božju!* Prvo, kredibilitet predsednika Javnobeležničke komore je doveden u pitanje zato što je on nečasno prihvatio da stane na čelo takve organizacije, a da nisu ispunjene zakonske pretpostavke. Ministar za sve to zna, GIZ (nemačka organizacija koja ima projekte za reformu pravosuđa, prim.aut.) takođe zna i reklamira, i GIZ je sa moje tačke gledišta potpuno izgubio kredibilitet. Očigledno je da se radi o profitnoj organizaciji koja ne misli na budućnost građana Srbije, nego samo kako će da zgrabi novce iz evropskih fondova za ovo što su nam zlo napravili. Dosta nam je više takvih dušebrižnika. GIZ je, da bi mogao pokupiti evropski novac, morao da pokaže da je nešto uradio, pa objavljuje na RTS reklamu u kojoj reklamira apsolutnu pravnu sigurnost s notarima. Pritom, ako postoji P od pravnika i S od stručnjaka u tom GIZ-u, morali su da vide kog Kvazimoda su napravili! Dobro, oni idu za svojim profitom, ali najviše zameram onima koji kroje naše sudbine, najpre ministru, a odmah iza njega i celoj Vladi. Advokatura je bila dužna da digne svoj glas...

Kako mislite da će vas čuti Ustavni sud Srbije?

Pažljivo se to mora analizirati: prvo se oglašava ministar u medijima i kaže da će Ustavni sud po hitnoj proceduri odlučiti o advokatskim inicijativama za ocenu ustavnosti Zakona o javnom beležništvu i ostalih pratećih zakona. Zamislite predsednika Advokatske komore da se oglasi sa takvom vešću, kao da je to moj sud! Tu je u pitanju kredibilitet Ustavnog suda gde treba da sede sveštenici pravde i Pontifex Maximus Dei na njegovom čelu! Ustavni sud na to ostaje nem. To je prva loša poruka, a druga je: advokati, prekinite protest da ne bi bilo pritiska na Ustavni sud. U prvom času mi ne znamo da je to stav predsednice tog suda, jer je naveden neimenovani izvor, ali ispada da je taj sud do sada »

imao problema sa pritiskom. To je dodatno stvaranje nepoverenja i nedopustivo prema jednoj nezavisnoj i samoregulirajućoj profesiji. Ako niko drugi – za Selakovića još razumem, taj čovek nema veze sa pravosuđem – za predsednika Ustavnog suda to je nedopustivo. Tek posle smo saznali da su se oglasile sudije istog suda i navele da nemaju nikakve veze sa takvom izjavom, ali se nije oglasila predsednica da kaže da taj "neimenovani izvor" nije ona. Sve to je proizvelo zaključak kod kolega iz našeg upravnog odbora da mi nemamo šta da očekujemo od ustavnosti i zakonitosti od takvog suda, koji ne bi smeo da bude alat vlasti. Zato smo i zatražili rasamo 20 posto dati državi? Imamo i pitanje nedovoljnog broja notara. Primer: overu jednog veoma teškog ugovora, notar mi je zakazao tek za mesec dana. Zbog toga će možda i propasti posao. Čovek je doleteo u Beograd misleći da će završiti posao, ali je za pola dana shvatio da je doleteo u pogrešnu zemlju.

Da li na snazi ostaje i zahtjev za smjenu ministra?

Uprkos tome što mislim da sam, nažalost, potpuno pravilno procenio mentalni sklop ministra, ipak nisam verovao da neko sebi može dopustiti toliki nivo arogancije. On je sad u fazi kada tvrdi da može da pregovara sa advokaturom, ali po meni on može to da radi tako što će kupiti ogledalo. On je napravio krajnje nesmotren potez pozivajući određene ugledne advokate na razgovor mimo institucija advokature, čime misli da je dodatno ponizio advokaturu, a te kolege očigledno nisu dovoljno svesne onoga što se dešava, pa su odlazili na kanabe kod ministra i naravno da su doživeli određene neprijatnosti. Niko to nije shvatio kao njihovu dobru misiju. Ministar bi morao da shvati da jedini ljudi koji su ovlašćeni za pregovore jesu legitimni predstavnici Advokatske komore i niko drugi.

Nama je stalo do toga da imamo uređenu državu. Ovakvo besmisleno ponašanje slona u staklarskoj radnji kad su u pitanju osnovne vrednosti za građane je nedopustivo. Lično sam mislio da ne treba tražiti Selakovićevu smenu, jer je to nelogično: kako da pregovaramo, a tražimo smenu, ali sam jednoglasno preglasan. Danas mislim drugačije, nisam bio u pravu. No, Selaković, i ako ne bude smenjen, može da se smatra smenjenim što se nas advokata tiče. Mi se ne bavimo upravljanjem državom, niti nam je to pretenzija, nego onim što se zove uređena, zakonita, ustavna, pravna država.

Ono čime se bavi Ministarstvo pravde u poslednjih mesec dana nije iskrena želja za postizanjem konsenzusa i dogovora na korist građana Srbije, nego se bave krajnje prizemnim, ličnim problemima, tipa ne može advokatura da pobedi državu. To je potez nezrelih ljudi, jer tu niko ne treba da pobedi osim onoga što je polza, korist za građane Srbije. Tu su i priče o tajkunima; ko će im poverovati da Mišković ili neko drugi stoji iza nas i tu su pokazali koliko oni cene pravosuđe. Ti razni službeni glasnici koji tvrde da mi štitimo tajkune su, u stvari, pokazali da sudovi nisu samostalni, da država ima slučajeve koji joj služe za automarketing i tu pravda uopšte nije bitna, jer su ljudi osuđeni već samom činjenicom da su optuženi. Ovde je sud u funkciji notara, sudija koji će drugačije imati mišljenje biće smenjen. Sudija Vladimir Vučinić je najbolji primer ovoga što pričam.

Na kraju, što je ostalo od reforme pravosuđa?

Oni se ne bave reformom pravosuđa, nego destrukcijom pravosuđa, to je pravi izraz za ono što oni rade, a što je radila i prethodna vlast. Pravosuđe se u Srbiji konstantno urušava od 1990. godine. Iskreno rečeno, advokatura je ćutala i ćutala, tek se ponekad oglasila, ali sada je – dosta. Neće više ćutati, to je pokazalo i onih 4500 advokata na kongresu. ¶

TATJANA TAGIROV

Tu su i priče o tajkunima; ko će im poverovati da Mišković ili neko drugi stoji iza nas i tu su pokazali koliko oni cene pravosuđe. Ti razni službeni glasnici koji tvrde da mi štitimo tajkune su pokazali da sudovi nisu samostalni, da država ima slučajeve koji joj služe za automarketing i tu pravda uopšte nije bitna

zrešenje predsednice ustavno, još ne formalno, ali to mislimo uraditi. Jer, trenutno mi u Srbiji umesto podele vlasti imamo jedinstvo vlasti, što je takođe protivustavno, a niko iz Ustavnog suda se nije pobunio protiv toga.

Da li ćete poštovati odluku USS-a i ako ona ne bude išla u prilog advokatskim stavovima? Da li u tom slučaju prekidate protest i počinjete sa radom?

Naš minimum je da se ukinu izmene iz 2013. godine i da se vratimo na odredbe Zakona iz 2011. godine, i za početak da se ukine odredba člana 4 Zakona o prometu nepokretnosti, koji kaže da se ugovori zaključuju u formi javnobeležničkog zapisa. To je dobar start, uz obećanje da nastavljamo pregovaranje, kako bi Zakon o javnom beležništvu i set zakona koji ga prate bili u potpunoj harmoniji.

Dosad od ministra Selakovića nismo čuli ni najmanju naznaku takvog raspleta?

Selaković očito misli da napravi neku državnu advokaturu, po meri vlasti. Notari su državni službenici od javnog poverenja, tako bi trebalo da bude. Međutim, ja imam dosije notara u jednom srpskom gradu koji je krivično odgovarao za sastavljanje lažnog dokumenta, koji

“Sarapin problem” u “Vremenu”

Poznati politički tok-šou održan u prostorijama UNS-a, uz direktan prenos na internetu

U ponedeljak 21. oktobra, u redovnom terminu od 21h, novinar Predrag Sarapa vodio je, kao i prethodnih devet godina, autorsku emisiju “Sarapin problem”. Međutim, ovu emisiju gledaoci prvi put nisu mogli da gledaju na televiziji Studio B, već je “Sarapin problem” bio održan u prostorijama Udruženja novinara Srbije u centru Beograda, u organizaciji UNS-a i nedeljnika “Vreme”. Nova glavna urednica gradske televizije Ivana Vučićević ranije je izjavila da je Sarapina emisija ukinuta zbog slabog rejtinga, te da je “odlučeno da se Studio B okrene nekim vedrijim temama, koje ne podrazumevaju emisije takvog tipa”, a “koga zanima politika, od 1. oktobra startovaće nova emisija (‘Beograd na vodi’), u kojoj će gosti biti državnici i čelnici gradske politike”.

MEDIJSKA GERILA:
Vukašin Obradović, Đorđe Vukadinović, Marko Vidojković i Predrag Sarapa

Tako je zahvaljujući “cenzuri koja ne postoji”, još jedan politički tok-šou ukinut, te su gledaoci koje ne zanimaju *vedrije teme*, nešto više od 14 godina nakon Petog oktobra, morali da jure internet-strim i “Sarapin problem” direktno gledaju na internetu.

Tema emisije bila je “Medijske slobode i ljudska prava na srpskom evropskom putu”. Sala Press centra UNS-a bila je puna i nije mogla da primi sve zainteresovane, pa su oni koji su ostali izvan sale, Sarapu i njegove goste – predsednika Nezavisnog udruženja novinara Srbije Vukašina Obradovića, urednika “Nove srpske političke misli” Đorđa Vukadinovića i pisca Marka Vidojkovića – gledali *live* ispred sale u, takođe punom, Press Caffeu. Među gledaocima bili su i Vesna Pešić, Zoran Živković, Čedomir Čupić, Vladimir Pavićević, Gordana Suša, Slobodan Marković...

“Ova večerašnja slika nam govori da smo u ozbiljnom problemu”, rekao je na početku Vukašin Obradović. “U odnosu na ono što piše u izveštaju Evropske komisije i ono što se proklamuje u zvaničnoj politici vlasti, mi imamo sasvim suprotnu sliku, sliku u ogledalu. Imamo razorenu medijsku scenu, proteste ispred medijskih kuća, peticije – sve ono što nas podseća na neka davna vremena za koja smo mislili da se više neće vratiti. Ali to je posledica činjenice da nijedna vlast, ni Miloševićeva ni sve one posle njega, nije shvatala medije kao stub demokratije i deo demokratskog procesa, već kao sredstvo da se dođe i da se ostane na vlasti. Ono što se čini sa medijima jeste posledica nečije želje da se uguši svaka kritička misao ovoga društva i kritička javnost da bi se te takozvane bolne reforme sprovodile u grobnoj tišini.”

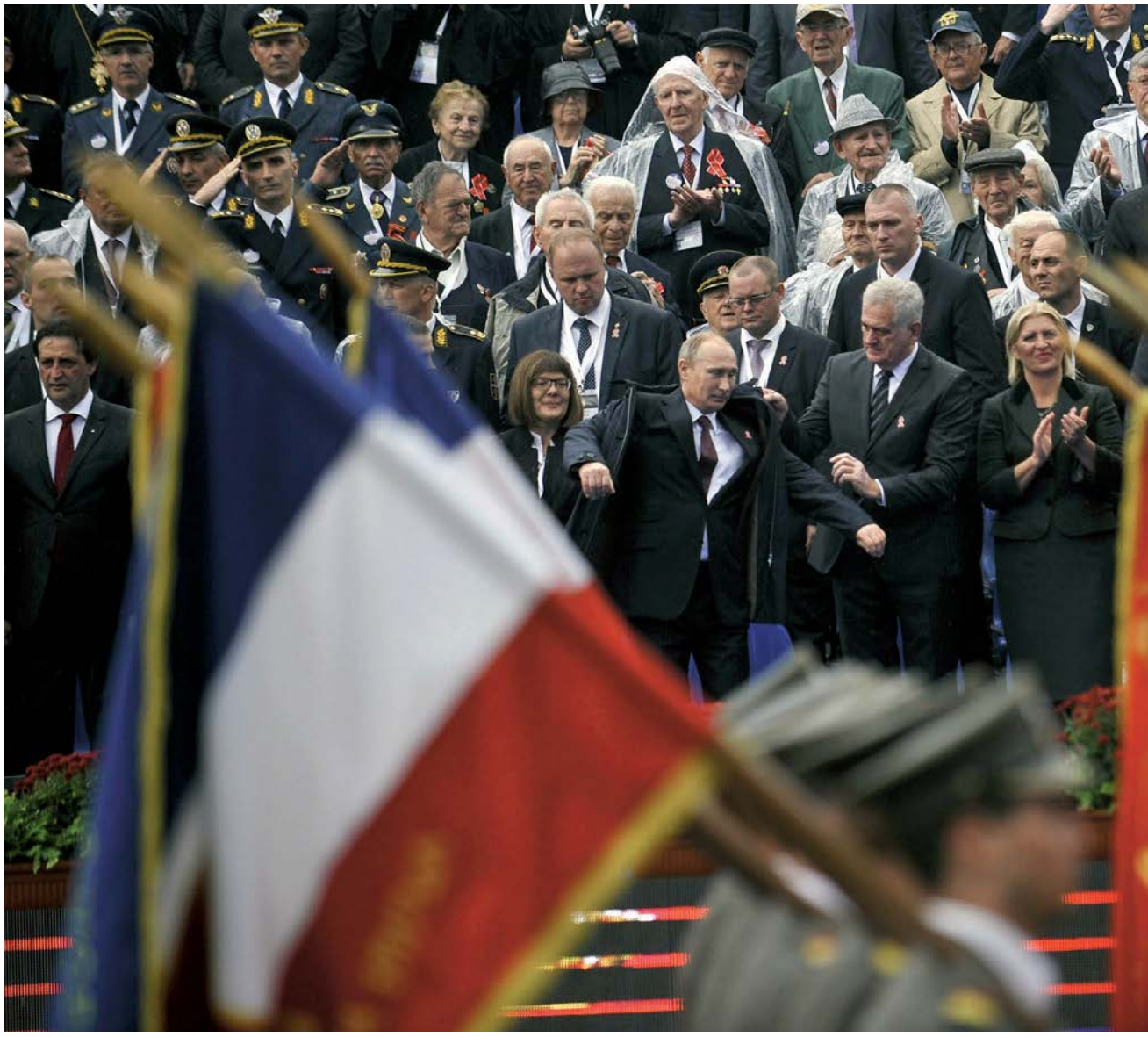
Đorđe Vukadinović se nadovezao: “Naš problem je takav da se neće završiti ni brzo ni srećno. Pominju se reči cenzura i diktatura, ali mislim da je najtačniji termin – tortura, nad slobodnim medijima i javnosti. Pomenuli ste u uvodu ‘Utisak nedelje’.

‘Utisak’ nije ukinut zbog mana, već je ukinut zbog vrlina i hrabrosti Olje Bećković, jer je ona jedna od malobrojnih poslanica javne reči koja je imala snage, petlje i još ponečega da vrh i predstavnike vlasti preznoji neprijatnim pitanjima i insistiranjem na njima. I zato je slučaj Olje Bećković egzemplaran. Posle nje, apsurdno je pričati o bilo kakvoj slobodi javnosti i govora, jer kad ona, kao takav medijski fenomen, može da bude ugašena i ugušena jednim za zdrav razum ponižavajućim obrazloženjem, čemu se mogu nadati oni drugi koji nemaju takav proizvod i takvu karijeru u medijima iza sebe? Takođe, i medijski poslenici pokazuju takvo odsustvo solidarnosti i spremnosti da se bore za sebe, da su tri koplja ispod advokata, o taksistima da i ne govorimo, i da slučajno ne znam kakvi su naši intelektualci, rekao bih da su novinari u pogledu građanske hrabrosti najgori.”

Marko Vidojković je rekao da ga ova situacija ne čudi, “pošto na vlasti imamo radikale koji su odradili nekoliko poslova za EU i sad sa Srbijom mogu šta hoće”. “Mislim da Vučić više vremena provodi na Fejsbuku nego čitajući izveštaj Evropske komisije, zato se toliko i nervira. Davenport je živi svedok Vučićevog maltretiranja novinarke. Situacija je takva da više ni tajkuni ni kriminalci nisu u sprezi sa vlašću – vlast sada otima direktno od građana, što samo govori o ogromnom siromaštvu u kojem se nalazi ovo društvo.”

Sarapa se osvrnuo na montirane i režirane konferencije za novinare: “Da li novinar na konferenciju nosi svoju glavu ili naručena pitanja? I uz to, kad god političaru postavite pitanje, odgovor političara je ‘A da pitam ja vas’. To je Kalimero sindrom. Što su se kandidovali i došli na vlast, ako im je toliko teško? Dokle će da patetišu?” ¶

RADMILO MARKOVIĆ

Ko se kiti tuđim perjem

Bez reformi sa čijim se sprovođenjem počelo 2008. godine Vojska Srbije ne bi imala čime da se pohvali na paradi održanoj prošlog četvrtka povodom sedamdesetogodišnjice oslobođenja Beograda. Vlada Aleksandra Vučića nasledila je "najuređeniji sistem" u državi

Piše: **Dragan Šutanovac**

Na nedavno održanoj vojnoj paradi povodom oslobođenja Beograda, a u čast predsednika Vladimira Putina, Vojska Srbije je konačno na najbolji način afirmisala dostignuća sprovedene reforme. Parada je takođe demantovala sve one koji godinama pokušavaju da zbog dnevnopolitičkih interesa dezavuišu celokupan sistem odbrane i prikažu Vojsku Srbije kao udruženje lovaca bez snage da se uhvati ukoštac sa izazovima, rizicima i pretnjama bezbednosti građana.

Bila je to prilika da se vidi realno stanje u kome se naša vojska nalazi sa svim prednostima i nedostacima koje je neophodno otkloniti. Iako je i vojska deo društva i ima probleme kao i svi, ipak se moglo videti da je to jedan izuzetno uređen sistem koji je uspešno preboleo tranzicione boljke i koji više ne predstavlja problem.

KOLAPS I REFORMA

Sama činjenica da je za četrnaest poslednjih godina na čelu Ministarstva odbrane promenjeno jedanaest ministara ukazuje da se reforme nisu sprovodile ni prema planu ni shodno obećanju koje je DOS promovisao kroz svoj programski

GOSTI I DOMAĆINI: V. Putin, T. Nikolić; ruski MIG 29; tenkovi M84 Vojske Srbije
fotografije: M. Milenković

dokument iz 2000. godine. Ministri su se smenjivali kao na traci i pre nego što bi bili u prilici da se upoznaju sa problemima već bi neko novi dolazio na njihovo mesto.

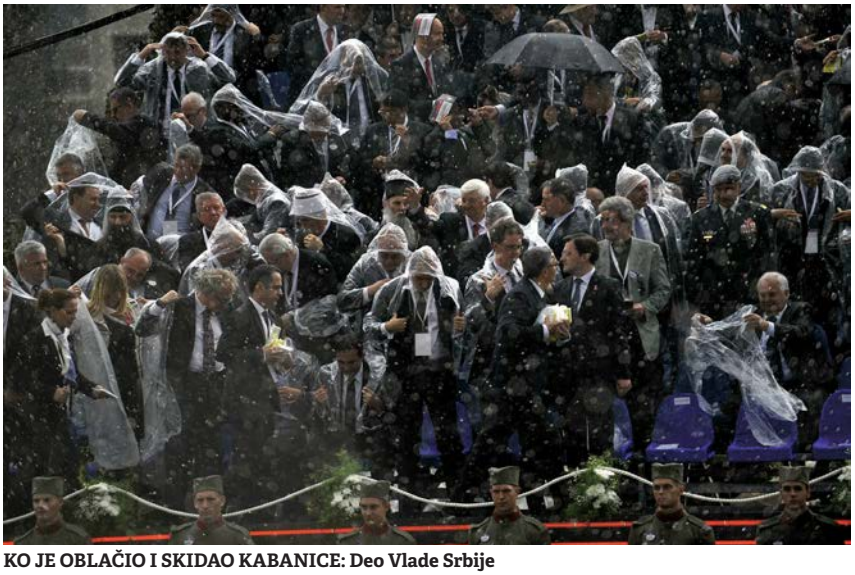
Konačno, posle gotovo devedeset godina, u maju 2007. Ministarstvo odbrane i Vojska Srbije ulaze u sastav republičkih organa i tada se praktično i pokreće reforma čiji cilj je bio standardizacija vojske uz njenu profesionalizaciju i modernizaciju. Organizacijsko mobilizacijskim promenama vojska se ubrzano standardizuje po najboljem svetskom NATO standardu, napuštajući zastareli način funkcionisanja.

Materijalno devastirana, u finansijskom kolapsu (dug od preko 2,5 milijardi dinara), moralno posrnula usled velikog broja afera i događaja koji ni do dana današnjeg nisu dobili sudski epilog, opterećena haškim nasleđem, bez zakonskih, strateških i drugih dokumenata, Vojska Srbije je bila na najnižem nivou što se podrške građana tiče. Stanje u Vojsci i odnos društva prema Vojsci najbolje je opisao general Ponoš u svom intervjuu ("Vreme", 14. 2. 2006) gde je upozorio da je "kod nas socijalni položaj vojske u društvu potpuno pomeren", što je rezultiralo time da se te 2006. na konkurs za prijem u Vojnu akademiju prijavilo samo dvadeset osam ljudi.

Činjenica da se država smanjivala proizvodila je potrebu da se vojska smanjuje, tako je za nešto više od tri godine brojno stanje smanjeno sa oko 75.000 pripadnika MO na 35.000. Najveće smanjenje doživela je upravo u periodu vlade Vojislava Koštunice. Od 2007. godine kadrovskim planom brojno stanje u MO se stabilizuje na 36.000 pripadnika, što je u odnosu na broj stanovnika, veličinu zemlje i definisane pretnje sasvim dovoljno da ispuni sve planirane zadatke.

PROFESIONALIZACIJA VOJSKA

Ključni momenat reforme desio se početkom 2011, kada se ukida obaveza služenja vojnog roka i uvodi potpuno profesionalizovan sastav koji je svoja znanja demonstrirao na paradi održanoj prošlog četvrtka. Nekada su se ove parade u kojima su učestvovali regruti spremale mesecima; danas smo svedoci da profesionalci taj posao mogu da obave mnogo kvalitetnije za nekoliko nedelja. Proces profesionalizacije VS obavljen je u tišini, uz veliki otpor jednog dela VS, i bez dodatnih finansijskih sredstava, što je jedinstveno u svetu. Jer, procene analitičara »

KO JE OBLAČIO I SKIDAO KABANICE: Deo Vlade Srbije

govorile su u prilog tome da će proces profesionalizacije skupo koštati građane.

Srpski vojnik danas više ne drži kalendar u vojničkoj kaseti na kome obeležava koliko mu je još dana ostalo do završetka služenja vojnog roka u nadi da će ga "zakačiti skraćenje", već u njoj drži novac koji zarađuje obavljajući častan posao. Umesto jedanaest hiljada regruta na odsluženju, Vojska je uposlila profesionalnog vojnika i time obezbedila jedanaest hiljada porodica.

OPREMANJE I NAORUŽAVANJE

Kako u modernom svetu boj ne bije samo srce u junaka, a poznato je da je naše srce oduvek bilo najveće, već i svijetlo oružje, pristupili smo ubrzanom opremanju jedinica i organizacija u sastavu MO.

Ako bismo se na trenutak vratili u tu 2007. i zamislili paradu, verovatno našu vojsku ne bismo ni prepoznali. Uniforma, poslednji put promenjena 1993, ne bi obezbedila da se jedna četa, kao na ovoj paradi, prikaže jednoobrazno (nova je uvedena 2010); bilo bi to bez novog naoružanja, ratne tehnike u svim mogućim nijansama maslinastozelene boje; bez ijednog aviona MIG29 (remontovani 2008/09), bez helikoptera MI17 (remontovani 2010), "lasta" (predstavljena 2009, do sad prodato 20 komada Iraku i 15 VS), "lazara" (prezentovan 2010), samohodnih haubica "nora" (prodata u više zemalja, naša Vojska ih još nema), defender džipova (70 komada nabavljeno 2010), vozila hamer (ugovor o donaciji sa US je MO potpisao krajem 2011), puške M21 (u sastavu VS od 2008), Herstalovih mitraljeza (2008), Hekler- Koh automata (2008), Sako snajperskih pušaka (2008), glok pištolja (2008), savremenih sredstava telekomunikacije (opremanje započeto 2007. i još traje), bespilotne letelice izraelske proizvodnje (2008)...

POVRATAK UGLEDA

Za relativno kratak vremenski period od 2007. do 2012, uz zajedničke napore svih koji su radili na reformi sistema, uspeli smo da povratimo poverenje u Vojsku tako da se već nekoliko godina unazad na konkursima za Vojnu akademiju prijavljuje i do 17 kandidata na jedno upražnjeno mesto, dok u isto vreme postoji i izuzetno veliko interesovanje za dobrovoljno služenje vojnog roka.

Uporedo sa jačanjem operativnih sposobnosti VS, radilo se i na reformi vojnog školstva (formiran je Univerzitet odbrane u čijem sastavu je Vojnomedicinski fakultet kao decenijska potreba sistema), reformisano je vojno zdravstvo kao i vojni penzioni fond.

Kao sukcesor JNA, VS je nasledila veliki deo naoružanja iz bivše Jugoslavije, ali i veliki deo problema koje smo rešavali. Malo je poznato da je tokom čitave decenije hiljade tona ubojnih sredstava, koja su bili pretnja i za samu vojsku i za građane, bilo izloženo na otvorenom prostoru, izvan magacina. I taj problem je rešen.

U isto vreme srpska odbrambena industrija doživljava veliki povratak na svetsko tržište i fabrike ponovo počinju da proizvode za kupce iz celoga sveta. Pokreće se celokupna vojna diplomatija, sa željom da se u najboljem svetlu predstave proizvodi naše odbrambene industrije i konačno se dobijaju ugovori koji upošljavaju devastiranu odbrambenu industriju. Srpsko naoružanje i vojna oprema se prodaju od Indonezije da USA, a najveći kupci su upravo one zemlje sa kojima gradimo dugogodišnje dobre odnose (Irak, Alžir, Azerbejdžan... ali i Belgija, USA...).

NAJUREĐENIJI SISTEM

Kada je Aleksandar Vučić izabran za MO, rekao je da je to najuređeniji sistem u celoj Vladi, ministar Rodić je prilikom prve posete Generalštabu rekao "impresivno", dok sa druge strane ministar Gašić uporno pokušava da plasira tezu da je vojska smanjivana i da je propadala do 2012.

Imajući u vidu da je u poslednje dve godine obim međunarodne saradnje opao, da su se svi ministri fokusirali prvenstveno na Rusiju, da su obećavali nove avione, a da nisu uspeli da obezbede ni kamione, postavlja se pitanje u kom smeru će se nastaviti reforma i da li će pritisci za vraćanje "na ono staro dobro" potisnuti modernizaciju i usvajanje novog organizacionog i vrednosnog sistema.

Kada je uspostavljena ceremonija promocije najmlađih potporučnika ispred Skupštine Srbije, mnogi su rekli da je to u skladu sa starom srpskom tradicijom negirajući činjenicu da je ta ceremonija deo moderne istorije VS i da je za samo nekoliko godina postala tradicija. Dakle, možemo i modernizacijom čuvati našu tradiciju, ali za to je potrebno mnogo više rada od pukog optuživanja bivših vlada za loše stanje u sistemu kojim se ponosi sadašnja vlada.

I na kraju, ali ne i najmanje važno: svim pripadnicima VS koji su kao učesnici parade dobili pohvale i ovacije od strane građana, državnog vrha i samog predsednika Putina, uskoro će biti smanjene plate a oslobodiocima Beograda penzije. Postavlja se pitanje da li je u vremenu štednje bila neophodna parada ili je za taj novac VS mogla da dobije još neko savremeno sredstvo neophodno za bolje izvršenje zadatka. Odgovor je vrlo jednostavan: parada za paradu, oprema i bolji standard za vojsku. ¶

Autor je bivši ministar odbrane (2008– 2012)

Sankcije kao razvojna šansa

Srbija ne treba previše da se obazire na pozive EU koja insistira da "pokažemo solidarnost i ne zauzimamo pozicije evropskih proizvođača na ruskom tržištu". Naprotiv, ja sam ubeđen da je što tešnja privredna saradnja sa Rusijom u najboljem interesu Srbije

Piše: **Nenad Popović, osnivač SNP-a**

Za mene je poseta Vladimira Putina Srbiji imala tri glavne poruke – političku, ekonomsku i moralnu. Politički gledano, Putinova poseta došla je, verovatno, u najsloženijem političko-bezbednosnom trenutku na evropskom tlu još od vremena hladnog rata. To je trenutak kada Zapad sa posebnom pažnjom prati svaki Putinov korak. Odlukom da u tako osetljivom trenutku poseti upravo našu zemlju, Putin šalje snažnu poruku svetu o iskrenom i neraskidivom prijateljstvu Srbije i Rusije. Posmatrano ekonomski, Putinova poseta je snažan podsticaj unapređenju ekonomskih odnosa dve zemlje, kao i snažan signal ne samo ruskim već i evropskim investitorima da dođu u Srbiju. Takođe, njegova poseta predstavlja snažan garant realizacije projekta Južni tok na teritoriji Srbije. Treća, moralna poruka, odnosi se na istorijski povod ove posete, a to su obeležavanje stogodišnjice od početka Prvog svetskog rata i proslava 70 godina od oslobođenja Beograda u Drugom svetskom ratu. Dolaskom u Beograd tim povodom, predsednik Vladimir Putin poslao je simboličnu poruku narodu Srbije da će Rusija uvek biti uz Srbiju kao što je bila u Prvom i Drugom svetskom ratu.

Rusija u prošlosti nije pomagala Srbiji samo politički i vojno već i ekonomski, dajući našoj zemlji, kada god je to mogla, poseban ekonomski status i olakšice. Prošlog meseca navršilo se tačno pedeset godina od kada je tadašnja Jugoslavija započela saradnju sa zemljama SEV-a. To je saradnja na kojoj je izgrađena Srbija. Zahvaljujući barter aranžmanima, u kojima je Srbija u SSSR izvozila gotove proizvode (šine, nameštaj, tekstil, hemijske proizvode, obuću), u zamenu za berzanske (naftu, gas, obojene metale, crne metale, ugalj), izvoz Srbije u SSSR činio je u pojedinim godinama (tokom 70-ih i 80-ih) čak 50 odsto ukupnog izvoza zemlje. Giganti srpske privrede i najveći poslodavci u to vreme, Geneks, Ineks, Progres, podignuti su na barterima sa Rusijom. Barteri su bili naša šansa 20. veka koju je Srbija umela dobro da iskoristi. Sada naša zemlja ima novu šansu za rast izvoza u Rusiju, šansu 21. veka, a to su sankcije koje je Rusija uvela EU.

Srbija treba da iskoristi tu šansu ne obazirući se previše na pozive EU koja insistira da "pokažemo solidarnost i ne zauzimamo pozicije evropskih proizvođača na ruskom tržištu". Ne sećam se da je EU bila solidarna sa našim proizvođačima kada su Srbiji tokom devedesetih godina uvedene sankcije i kada je naša privreda izgubila decenijama građene pozicije u Rusiji u korist proizvođača iz EU. Proizvođači iz EU iskoristili su sankcije prema Srbiji i reagovali onako kako je jedino ispravno – tržišno, zauzimajući upražnjene pozicije srpske privrede na ruskom tržištu. Poštujem takav stav EU, jer je to legitimna borba za tržište i za dobrobit njihovih firmi i građana. Voleo bih da se isto tako ponaša i država Srbija, i da na sve načine, planski i organizovano, pokuša da pomogne svojim privrednicima da izvezu što više srpskih proizvoda na tržište Rusije.

Druga velika šansa je u privlačenju investicija. Ruske sankcije prema EU napravile su od Srbije investiciono ostrvo preko kojeg evropski proizvođači mogu neometano da plasiraju svoju robu na tržište Rusije. I sam Putin je tokom posete Beogradu rekao da je Rusija spremna da ulaže u srpsku poljoprivredu zajedno sa kompanijama iz EU koje žele da izvoze na rusko tržište. Nemci su pragmatičan narod na koji se ugledaju i drugi narodi u EU. Ako je jedan Klemens Tenis, vlasnik najveće kompanije za preradu svinjskog mesa u Evropi, prepoznao Srbiju kao dobru investicionu destinaciju, to će veoma brzo učiniti i proizvođači iz drugih zemalja EU. Srbija ima jedinstvenu konkurentsku prednost u odnosu na sve druge zemlje u Evropi i okruženju – imamo bescarinski sporazum sa Rusijom i nismo toj zemlji uveli sankcije. To su prednosti na kojima treba da baziramo svoju politiku prema stranim investitorima. Mnogi od njih na vreme su prepoznali tu mogućnost, pa tako imamo norvešku kompaniju Grundfos u Inđiji, italijansku Golden ledi u Valjevu i Loznici, nemački Falke u Leksovcu i Vranju, francuski Tarket u Bačkoj Palanci, i mnoge druge strane kompanije u Srbiji, koje čitavu svoju proizvodnju zasnivaju na izvozu u Rusiju. To su kompanije koje direktno zapošljavaju više od šest hiljada ljudi u Srbiji, a indirektno i pet puta više, jer je poznato da jedno radno mesto u proizvodnji obezbeđuje najmanje pet radnih mesta u dobavljačkim i uslužnim delatnostima. A ono što je najvažnije, te kompanije se nalaze u gradovima širom Srbije, a ne u Beogradu, što znači da ljudi ostaju u tim gradovima, rade, zasnivaju porodice.

Kao građanin Srbije i učesnik u političkom životu, uvek ću se zalagati da se na sto stave sve opcije, da se o njima razgovara i da se traži najbolje rešenje za naše društvo i državu. Nije trenutak da se naše društvo deli oko toga ko je za EU, a ko za Rusiju. Ako ne možemo da postignemo konsenzus oko politike i ideologije, hajde da pokušamo da postignemo konsenzus oko ekonomije i toga šta je ekonomski dobro za Srbiju. Ja sam siguran da je to u ovom trenutku – što bliža privredna saradnja sa Rusijom. Taj stav nije zasnovan na sentimentu, već na mom iskustvu kao privrednika i mojoj proceni da će ekonomska moć Rusije u budućnosti sve više rasti. Međutim, otvoren sam i za drugačija mišljenja i spreman sam da kroz konstruktivan dijalog branim stav za koji mislim da je za našu državu u ovom trenutku u najboljem interesu. ¶

Recesija evroskepticizma

Ne deluje odveć mudro licitiranje imenima intelektualaca i novinara za opoziciono okupljanje svih patriotskih snaga. Jer, DSS nije pao ispod cenzusa zbog manjka intelektualizma nego zbog činjenice da prosečan birač nije prepoznao državotvornu i ustavobraniteljsku politiku kao presudnu

Sanda Rašković Ivić, nova predsednica DSS-a, na početku svog mandata je, čini se, propustila da izbegne grešku koju je napravio Dragan Đilas kad je preuzeo DS. Kao što se Đilas nije povukao sa mesta gradonačelnika posle izbornog poraza DS-a, i pokazao da je bezuslovna opozicija SNS-u, tako i Sanda Rašković Ivić nije napravila diskontinuitet sa prethodnom gubitničkom politikom DSS-a: nije povukla stranku iz beogradske vlasti, mada još ima šansu da to učini. Tim pre što je stranka u gradsku vlast ušla pomogavši naprednjacima da smene tadašnjeg gradonačelnika Đilasa. Tu vrstu konkretnog opozicionog delovanja te žrtvovanja nekoliko sitnijih funkcija na nivou grada birači i simpatizeri DSS-a razumeli bi bolje nego što poimaju akademska tumačenja tananih razlika između politike neutralnosti koju je zastupao Vojislav Koštunica i politike suverenizma s kojom je gospođa Rašković Ivić dobila stranačke izbore protiv Miloša Aligrudića, narečenog nastavljača Koštuničine politike. Ovako, pošto je liderka DSS-a stigla da primeti da je za nju Beograd na vodi futur drugi te da maketa ne znači ništa, ali nije objasnila šta će DSS u vlasti koja obmanjuje građane, deluje da je nastavila Koštuničinu politiku negovanja stranačke birokratije željne vlasti i beneficija pa makar one dolazile i od SNS-a, stranke protiv koje najavljuje "nacionalni blok" na čijem će čelu biti.

PATRIOTSKE IGRE

Dalje, ne deluje odveć mudro ni licitiranje imenima intelektualaca i novinara za opoziciono okupljanje svih patriotskih snaga. Jer, DSS nije pao ispod cenzusa zbog manjka intelektualizma nego zbog činjenice da prosečan birač nije prepoznao državotvornu i ustavobraniteljsku politiku kao presudnu. U takozvanim nacionalnim i patriotskim igrama naprednjaci su se, pošteno govoreći, najbolje snašli, pre svega brinući o ustavobraniteljima sa ulice i stadiona. Zato im i nije bilo važno to što se nisu baš mogli pohvaliti nekim zvučnijim akademskim imenom koje se pojavljivalo kao promoter nikolićevsko-vučićevske politike. U tom ključu ne bi bilo loše posmatrati najave okupljanja pod nacionalni kišobran kako brojnih istaknutih pojedinaca tako i stranaka i udruženja. Teško da tu može biti neke ekskluzive a iskusni političari znaju kakve su to porođajne muke dogovarati politički blok s tzv. nepolitičarima.

Elem, novoizabrana je predsednica DSS-a kazala da će okrenuti stranku prema narodu, "shodno svojoj prirodi". Sprema se i da ode na Kosovo, dodala je, i da obiđe opštinske odbore po Srbiji, te da će za godinu dana "zatvoriti tu šemu". I zaista, odmah je otišla na Kosovo. Najavila je i da će od stare Koštuničine politike zadržati evroskepticizam i antinatovstvo, ali da bi politika neutralnosti trebalo da "evoluira" u politiku suverenizma, što bi značilo da se teritorijalni suverenitet Srbije brani čvršćim vezama sa Moskvom, pa otud i najava "stranačkog odbora za saradnju sa Rusijom". I razgovore sa intelektualcima kaže da će obaviti u najskorije vreme: "Stasala je jedna srednja i mlađa generacija intelektualaca koji pet, šest godina pričaju istu priču kao DSS i upozoravaju na sve što nam se dešava. To su ljudi koji nisu okrenuli leđa svom narodu." U nekoliko izjava i intervjua pre i posle izborne skupštine spomenula je akademika Kostu Čavoškog, profesora Mila Lompara, istoričara Miloša Kovića, Đorđa Vukadinovića, Mišu Đurkovića, novinare Željka Cvijanovića, Miroslava Lazanskog... Gospođa Rašković Ivić je kazala i da nema ništa protiv savezništva sa "Dverima", te Sinišom Kovačevićem i Nenadom Popovićem koji su izašli iz DSS-a i najavili da će napraviti svoje stranke, te da "ne odbacuje unapred čak ni neke ljude iz vlasti kojima je država na srcu i koji ne bi žrtvovali Srbiju zarad destruktivnog i neizvesnog puta u Evropsku uniju" ("Večernje novosti", 10. septembar). Kako bilo, dverjani su joj čestitali na pobedi u nadi da će biti otklonjene "sve prepreke za istinsko i iskreno objedinjenje svih nacionalnih snaga". I Đorđe Vukadinović, urednik "Nove srpske političke misli", rekao je da je DSS sa gospođom Rašković Ivić dobio novu šansu. I bio je u pravu, jer kako je završila svoju posetu Kosovu tako je dobila veliku pažnju beogradskih medija. Posebno TV Kopernikusa, poznatog po emisijama koje vode poslanici SNS-a. Zajedljiva čaršija je odmah konstatovala da ju je miropomazao sam vrh Nemanjine 11. A bivši funkcioneri DSS-a da se obistinjuju reči Dragana Jočića koji je upozorio da će se izborom Sande Rašković Ivić za predsednicu stranka pretvoriti u "dvorsku pudlicu za razonodu režima".

SUVERENISTA DA KOSKE

Pitanje je, međutim, da li ova široka otvorenost za saradnju Sande Rašković Ivić podrazumeva srpske radikale, ali i, recimo, ljude poput Igora Mikića iz Žarkova. Igor Mikić je, za one koji nisu još upamtili njegovo ime, za vreme prekida nedavne utakmice Srbija–Albanija upao u direktan prenos RTS-a i pravo u kameru izvređao premijera Srbije. O njemu se posle moglo čuti da je radikal, mada su radikali to odmah demantovali, da je na stadion došao sa desetogodišnjim sinom, da je poreklom sa Kosova, gde je u toku rata bio otet s celom porodicom, i da su mu tada ubijeni i brat i stric. Sem što jeste ozbiljan izgrednik, on je nesumnjivo svojim poreklom suverenista do kosti. I to od onih najopasnijih – razočaranih u državu koja je "prokockala Kosovo", svejedno ko danas upravlja njome. Prekjuče Koštunica, juče Tadić, danas Vučić. Tako da bi

NOVA PREDSEDNICA BEZ STARIH ČLANOVA: Sanda Rašković Ivić
foto: FoNet

gospođa Rašković Ivić s obzirom na svoju okrenutost narodu, da se pretpostaviti, trebalo da se pozabavi i tim ljudima, kad već to njen prethodnik nije. Mada, treba računati i na to da je Aleksandar Vučić, kako tvrde upućeni poznavaoci svih srpskih tribina, još čovek u koga navijačka desnica ima najviše poverenja. Razume se da je pitanje koliko to još može trajati.

Vojislav Koštunica nije "imao stomak" za desničare sa stadiona i ulice. Svoju stranku je tretirao kao ekskluzivni klub, a ekskluzivnost podrazumeva i malobrojnost, zato je stranka i pala ispod cenzusa. "Svima u stranci je bilo jasno da su Koštuničinu politiku pojeli vreme i okolnosti", kaže jedan stari dorćolski DSS-ovac u razgovoru za "Vreme". "Zato je Sanda Rašković Ivić relativno lako dobila stranačke izbore", nastavlja on, "međutim, njen najteži deo posla biće u tome kako profilisati stranku da sačuva deo Koštuničine zatvorenosti, da ne kažem gadljivosti spram radikalno ostrašćenih grupa, a u isto vreme i otvoriti je za razočarane naprednjake i radikale kakav je, recimo, i bio onaj čovek koji je javno izvređao premijera Vučića. Za tako nešto je potrebno veliko političko umeće. Ali i jasnije ograđivanje od Vučićeve politike. Ako se stranka bude bavila sobom, a ne kritikom režima, završiće vrlo brzo kao DS."

KOŠTUNIČINA "GADLJIVOST"

Cvijetinu Milivojeviću, direktoru agencije Pragma, nije baš najjasnija selektivnost Vojislava Koštunice prema različitim radikalno uličarskim, desničarskim i drugim grupama s kojima nije želeo nikakve pregovore o zajedničkom nastupu: "DSS za vreme Vojislava Koštunice nije bio gadljiv na Miloševićeve 'uličare' uz pomoć kojih je vladao četiri godine, nije bio gadljiv ni kada je bivšim radikalima Nikoliću i Vućiću pomogao da 2012. dođu na vlast, podržavši Nikolića u drugom krugu predsedničkih izbora, niti kada je trebalo smeniti Đilasa s mesta gradonačelnika Beograda i zasesti s tim naprednjacima na vlast. Ne vidim što su oni svi zajedno bili čistiji od ovih današnjih radikala i pokreta Dveri? Ta je priča mogla da bude prihvatljiva devedesetih dok je DSS bio stranka salonskog nacionalizma, ali su se posle 2000. stvari drastično promenile. DSS se pokazao na vlasti, na kraju krajeva, nije umeo da vlada na pravi način jer je sa 20 odsto podrške pao na četiri procenta."

Kako bilo, izbor Sande Rašković Ivić za novu predsednicu stranke pokrenuo je nova napuštanja DSS-a, ali i najave novih političkih partija, što dokazuje staru tezu da je politika i sama zahvaćena recesijom – još uvek najunosniji posao u Srbiji. Poslednja vest uoči zaključenja ovog broja "Vremena" (utorak, 21. oktobar) bila je da grupa bivših funkcionera DSS-a, sa doskorašnjim potpredsednikom Slobodanom Samardžićem na čelu, pokreće inicijativu za formiranje nove političke stranke, saznale su "Novosti". To bi bila stranka bez Vojislava Koštunice i Aleksandra Nikitovića koji više ne žele da se bave politikom, ali bi to bila stranka čiji bi osnivači bili upravo nekadašnji osnivači DSS-a, nešto kao "izvorni DSS" u kojem bi bili Dejan Mihajlov, Vladeta Janković, Zoran Šami kao i funkcioneri koji su proteklih dana napustili stranku. Predsednica DSS-a je s Kosova poručila da joj je žao što su neki ljudi otišli, i da nije istina da je stranku napustilo 700 funkcionera, već samo 30-40, i da je spremna da razgovara sa svima, ali pošto vidi programe novih stranaka. S druge strane, oni koji odlaze da formiraju nove stranke pitaju ko je to Sandi Rašković Ivić dao za pravo da ona okuplja "nacionalni blok" i po čemu to manje prava za ujedinjenje desnice imaju oni što su otišli od nje koja je ostala? Đorđe Vukadinović je za "Novosti", tim povodom, rekao ovako: "Postoji šansa za prekomponovanje na desnoj strani političkog spektra. Interesantno je da se na udaru dojučerašnjih saborca našla Sanda Rašković Ivić, koja se zalagala baš za formiranje nacionalnog bloka. To fronclanje DSS-a sigurno odgovara vlasti, čak i ako oni tome nisu doprineli."

Kao i u slučaju rastakanja DS-a, i sada je u političkoj čaršiji lako progutana verzija »

po kojoj je sve opet zakuvao Aleksandar Vučić, zato što mu je, kako kažu, važno da počisti i ono malo preostalih pojedinaca koji su ga dosad makar i ćutke podsećali na zaokret koji je počinio prema svojim nekadašnjim uverenjima i ideologiji. Te da će za neku sitnu funkciju i ulazak u parlament u Sandi Rašković Ivić dobiti odličan izgovor da konstruktivna desničarska opozicija u Skupštini Srbije – ipak postoji, ali dobiće i saradnika kojim će lako moći da manipuliše zato što je politički neiskusna.

"Neću da ulazim u to da li će Vučić u gospođi Rašković Ivić dobiti saradnika kojim će moći da manipuliše, možda i hoće, ali oni koji su dosad vodili DSS su pokazali više puta koliko su pogodni za manipulaciju", odgovara Cvijetin Milivojević i podseća da je u martu podrška evroskepticizmu, dakle desnici bila viša od 15 odsto, što su potvrđivala sva istraživanja. Koštunica je sebi dozvolio taj luksuz da ne izađe u okviru nekog malo šireg opozicionog fronta koji zastupa iste ideje i ciljeve. To samo može da znači da rukovodstvo stožera srpske desnice nije želelo da desnica uopšte uđe u parlament. Milivojević zato kaže da je Aleksandar Vučić trebalo prvenstveno da zahvali tadašnjem rukovodstvu DSS-a zato što su u tom trenutku pred martovske izbore postojale tri stranke – DSS, radikali i "Dveri", od kojih je svaka nosila po četiri odsto glasova, a nijedna nije ušla u parlament. Milivojević objašnjava: "Sada optuživati Sandu Rašković Ivić za nešto što nije uradila, a mogla bi da uradi, besprizorno je u odnosu na ono što je dosadašnje rukovodstvo DSS-a već radilo. Zahvaljujući Vojislavu Koštunici danas u parlamentu nemamo nijednu stranku desnice, postoji jedno unisono jedinstvo, što nije normalno i ne postoji ni u jednoj ozbiljnoj demokratskoj državi, članici EU. Uvek postoji neki glas razlike, zvali ga desni centar, umerena desnica, ili kako god. Kod nas to nije slučaj zato što su dosadašnji vodeći krugovi DSS-a smatrali da će zauvek voditi srpsku desnicu, nipodaštavali su predstavnike Dveri i radikale..."

FAKTOR VUČIĆ

Milivojević zaključuje da je nova predsednica DSS-a neiskusan političar i da bi joj trebali dobri savetnici i da će joj se, može biti, posrećiti: "Za biračko telo na kraju krajeva priča o rusofilstvu je razumljivija od priče o neutralnosti. Drugi aspekt je činjenica da je po jednom novom istraživanju u koje sam imao prilike da zavirim 59,5 odsto građana Srbije za nastavak pregovora sa EU, ali niko ne govori da je 79 odsto građana protiv uvođenja sankcija Rusiji čak i ako se nastave pritisci Brisela i Vašingtona. Ako imate takvo javno mnjenje, onda je meni mnogo razumnija, realističnija iz ugla DSS-a priča koju gura Sanda Rašković Ivić, nego priča salonskih nacionalista o političkoj neutralnosti."

Kako bilo, delovanje novog nacionalnog bloka, ukoliko ga bude, biće limitirano činjenicom da je Aleksandar Vučić u Srbiji najveći evropejac, najveći desničar, najveći socijaldemokrata i najveći rusofil. U takvoj atmosferi reformisanom DSS-u trebaće mnogo pameti, sreće i mukotrpnog rada da birače uveri u svrsishodnost svog postojanja pored Vučića. Kao, uostalom, i svakoj drugoj političkoj opciji u Srbiji. Za početak je najvažnije da se profilišu kao opoziciona stranka, a ne kao stranka koja čeka u redu za pomilovanje i neku funkciju od premijera Srbije.¶

ZORA DRČELIĆ

TEOFIL PANČIĆ

Vesnin stroj za maglu

Usred ove lelekuknjave nedoklanih ostataka tzv. građanske Srbije kako smo se, eto, *sasvim neočekivano* (!) opet našli u društvenom st(r)anju koje je poprimilo osobine autoritarne lične vladavine jednog (najpristojnije rečeno kaprициoznog) čoveka, osvežavajuće je zazvučala vrlo precizna, sabrana i argumentovana javna intervencija Stevana Filipovića na sajtu Peščanika: a kako smo se (sa svoje, "građanske" strane) u tome obreli, jesmo li tome nekako doprineli, i kako je moguće da oni među "nama" koji su nas u to pre dve, dve i po godine entuzijastički gurali, ubeđujući nas da to uopšte ne boli i da je čak veoma korisno i pročišćujuće za naše društveno zdravlje, ne osećaju ni tračak potrebe da javno artikulišu odnos prema sopstvenoj, d'izvinete, *odgovornosti* za ovu sramnu i devastirajuću društvenu regresiju?

Povod Filipovićevom tekstu bio je još jedan u nizu sada već ne kritičkih nego *apokaliptičkih* tekstova Vesne Pešić (čiji bi svaki recentni uvid verovatno "svako normalan" potpisao) o "ovome što nam se događa". Naime, Filipović na neki način "izaziva" Vesnu Pešić da napokon objasni svoje neverovatne akrobatske lupinge od podrške prvo Nikoliću, pa Vučiću te Dačiću do sadašnjeg radikalnog otklona. I, šta biva? Vesna Pešić je prihvatila izazov i odgovorila... Rekao bih da je taj odgovor dragocen, mada jedva da je odgovor. Kako to? Lepo, on formalno "tačku po tačku" *razjašnjava sve*, ali tako da sve zapravo ostane u magli. E, baš ta magla je indikativan (i inspirativan) simptom koji me ovde zanima.

U neku ruku, Filipović traži od Vesne Pešić *autorefleksiju*, i ona tom zahtevu udovoljava. Taj momenat promišljanja/rekapitulacije sopstvenog javnog angažmana je ključan u ovoj prepisci, ali je zanimljiv način na koji je ona izvedena. Vesna Pešić će se, naime, rado složiti da "ovo" što imamo nije baš "ono" čemu se ona nadala, ali... To ALI je ključna tačka ove priče. Vesna P. pomalo lamentira kako je, eto, vođena dobrim namerama, stalno podržavala neke ljude i neke opcije koji bi kasnije izneverili visoka očekivanja u njih uložena. To jest, kako prividno "licemerje" njene sadašnje pozicije jeste tek nusproizvod jednog žalosnog kontinuiteta za koji sama nije odgovorna: uvek podrži nekoga ili nešto nadajući se najboljem, a onda se razočara, pa ga – šta ćeš, mora se... – žestoko kritikuje...

Kada se razgrne ovaj žubor reči-skrivalica, ukazuje nam se jedan frapantno neprijatan prizor: Vesna Pešić sistematski lažira sopstvenu političko-intelektualnu biografiju. Čudna mi čuda, to je ovde nacionalni sport, ali Vesna P. to radi na način obrnut od uobičajenog: ona, naime, svoju biografiju retušira ne tako što je ulepšava nego, naprotiv, tako što pokušava da je *retroaktivno unakazi*. Ali, zašto bi iko to radio?! Doći ćemo kanda i do toga.

Protivno jadikovanju o zabludama i nadama, Vesna Pešić je, patetično rečeno, uvek bila "na svetloj strani istorije". Kao disident, bunila se protiv represije jednopartijskog režima: zar je u tome bilo nečega lošeg? Ne, Vesna je činila pravu stvar. Potom, VP je bila među žalosno retkim kritičkim srpskim intelektualcima koji su "od prvog dana" prepoznali miloševićevsko i šire nacionalističko zlo i tome se suprotstavljali kako su god znali i umeli; pa šta, zar možda nije trebalo to da rade, samo zato što "postmiloševićevska" Srbija nije onako divna kakvom smo je možda voleli zamišljati? Tako je i s koaliranjem s Draškovićem: ta, naravno da je trebalo da bude u koaliciji s čovekom koji je držao tolike opozicione "mase" uza se, u šta god se on posle pretvorio. I naravno da smo i ona i ja i svi mi "glasali za Koštunicu", ne kao za njega ili za DSS, nego za zajedničkog opozicionog kandidata za koga je "izračunato" da može da pobedi Miloševića. Šta je u tome bilo *pogrešno*? Baš ništa. A Koštunica je svakakav, ali nije ratni zločinac i masovni ubica, i ni u "najgorem" periodu njegove vlasti Srbija nije bila ni nalik na Miloševićevu i Šešeljevu. Podržavši u nekom trenutku Tadića protiv povampirene radikalije, ili učestvujući u osnivanju LDP, Vesna Pešić ponovo radi ono isto što radi celog života, na zadivljujuće besprekoran način: između dveju ili više opcija, uvek bira onu bolju i korisniju za ovo društvo; u najgorem slučaju, manje štetnu; u još gorem slučaju, barem onu koja nije opterećena nasleđem ratnih zločina i kriminalne vladavine, što je u Srbiji dvehiljaditih i te kako važno.

Stevan Filipović je naizgled "privoleo" Vesnu Pešić na autorefleksiju, ali tako da se, govoreći "o svemu", ne kaže ništa o jedino spornom i jedino važnom

I tu dolazimo do *traumatične tačke*: Vesna Pešić iz 2012. opredeljuje se po prvi put direktno protivno sopstvenom znanju, iskustvu i moralnom instinktu. Koji motiv je vuče tome – ne znam i ne zanima me. Važno je ovo: nikada se ne bi opredelila kako se tada opredelila samo da je primenila *sopstvene* (a ne moje, ili ne znam već čije) političke i moralne kriterijume, one iste koji su tvorili jednu briljantnu i časnu političko-intelektualnu i građansku biografiju. Nastaje, dakle, *potpuni prelom*, radikalan diskontinuitet. Teško je suočiti se s tim, naročito kad su posledice toga ovako toksične po celo društvo. Biće da odatle dolazi naizgled bizarna potreba za naknadnim unižavanjem sopstvene biografije: pa eto, stalno sam ja nešto brljala i grešila, ali uvek iz najboljih namera... Kad ono, sve je suprotno: Vesna Pešić ni u čemu bitnom nije grešila, sve do trenutka dok nije haj-nehajno ODLUČILA da pogreši kardinalno, bez obzira na cenu. ¶

Lokalne predrasude i medijski senzacionalizam

Udruženje građana "Atina" sprovelo je istraživanje među migrantima, ali i predstavnicima centara za socijalni rad, policije, centara za azil, Crvenog krsta, kancelarija za mlade, lokalnih medija, obrazovnih institucija i drugih relevantnih organizacija i tela iz pet zajednica uključenih u projekat (Bogovađa, Banja Koviljača, Subotica, Sremska Mitrovica i Šid). Rezultati istraživanja su predstavljeni u publikaciji "Migranti i migrantkinje u lokalnim zajednicama u Srbiji"

Cilj istraživanja je bio razvoj efektivnih modela reagovanja i smanjivanje ksenofobije i predrasuda prema migrantima i tražiocima azila u lokalnim zajednicama u Srbiji. Projektne aktivnosti su bile usmerene na jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva, ali i profesionalaca čiji je angažman usmeren na pružanje podrške i zaštitu migranata. "Ovom publikacijom želimo još jednom da podsetimo da dijalog, saradnja i razumevanje treba da budu jedini poželjni modeli komunikacije u svim zajednicama u Srbiji", piše u uvodu publikacije.

Ključni segment publikacije predstavlja analiza načina na koji ispitanici, odnosno nosioci sistema asistencije migrantima i tražiocima azila, razumeju fenomen i uzroke migracije, načine organizacije putovanja, kao i rizike povezane sa migrantskim statusom.

Iako nije uvek jednostavno uočiti razlike među razlozima za migriranje, autori publikacije napominju da su ispitanici svesni da su u pitanju prinudne migracije, kao i da su svesni rizika sa kojima se migranti tokom puta suočavaju. Postoji i saglasnost oko toga da su svim rizicima podložnije žene i deca i da su različiti vidovi trgovine ljudima (seksualna eksploatacija, prinudni rad, vršenje krivičnih dela) najzastupljeniji rizik.

NEPOVERENJE I STRAH

Predstavnici različitih sistema koji su u najdirektnijem kontaktu sa migrantima ili imaju nadležnost da sa njima rade, gotovo su bez razlike isticali da je Srbija

Svedočanstva i zapisi iz istraživanja

"Kada migrant dođe u zemlju, zemlja prvo treba da ga prihvati i da mu da posao. Kada migrant dobije papire, može da radi. Kada radi, pomaže društvu – to je razvoj. Jedan migrant može da bude inženjer, programer, lekar, i da pomaže toj zemlji više nego svojoj." – *migrant iz Sirije*

"Neke žene ne mogu da biraju kad će da zatrudne, čim se porode, dolazi nova trudnoća. Trudnicama i majkama sa decom je najteže. Majke nekad preklinju krijumčare da ih povedu. A oni neće jer je deci teško. Neki krijumčari neće da vode trudnice, rizično je, ne mogu da se kreću brzo, uvek neko mora da im pomaže. One obično daju više para." *migrantkinja iz Somalije*

"Pošto su tamo ratovi, verovatno je da je migrant učestvovao u prethodnoj vlasti, bio je na nekoj strani, bio je učesnik borbi i sad beži... Krajem devedesetih iz Afrike su puno dolazili Libijci, iz Obale Slonovače, Nigerije... Sada su najdominantnije grupe iz Pakistana i Avganistana." – *predstavnik Okružnog zatvora Subotica*

"Bez nečije pomoći oni ne bi mogli daleko da stignu... Neki od njih su krenuli bez para, pa se usput nekako snalaze. Svaka usputna stanica im je kao odmorište i mesto za sakupljanje novca za plaćanje sledećeg ilegalnog prevoza preko granice" – predstavnik Centra za azil Banja Koviljača.

"Krijumčari su bili grubi prema nama. Strpali su me u auto gde je već bilo puno ljudi. Granična policija nas je takođe maltretirala – vikali su, tukli nas, mene najmanje jer mi je uvek bilo loše pa sam čučao." – *iregularni migrant, Palestinac iz Sirije, o iskustvu u Grčkoj*

"Kada Somalijke putuju same, neko iz Somalije im postane brat pa putuju zajedno. Krijumčar odredi nekog u grupi i kaže 'ovo je tvoja sestra, moraš da vodiš računa o njoj i da paziš da joj se ništa ne desi'. To se ne plaća, to je zaštita svojih ljudi. Žene ne mogu same da nose torbe, uvek im neko pomogne i malo para mu za to daju. Žene su slabije, stalno u strahu da će biti silovane, maltretirane i ubijene. Na putu, kada idemo u toalet, uvek ide jedan momak iz Somalije. Kada nam neko iz druge zemlje pomaže, uvek je iza njih i neko iz Somalije. Kada spavamo, uvek smo između dva momka iz Somalije." – *migrantkinja iz Somalije*

"Dok god postoje migracije, krijumčarenje, postoji i potencijalna opasnost da ljudi postanu žrtve trgovine ljudima." – *predstavnik Policijske uprave Šabac*

"Problem je i što kolaju glasine da će oni da se zaposle i šire bolesti i zaraze... Postoji zid koji nastaje iz neznanja." – *predstavnik poverenika za izbeglice*

"Mislim da ih većina ne voli... Jednostavno ne vole ni da ih vide i imaju neki otpor, i dokle god pitanje azilanata bude političko pitanje, neće biti nekog pomaka." – *predstavnik jednog od udruženja građana iz Loznice*

PROVEJAVANJE NEPOVERENJA: Migranti u Bogovađi 2012. godine
foto: M. Milenković

samo tranzitna zemlja, da su migranti ljudi u prolazu, što dovodi, kako u publikaciji piše, do opasnosti da oni zanemare objektivno teške okolnosti iz kojih migranti dolaze i u kojima putuju, odnosno da se ni u budućnosti ne uloži dovoljan napor da se položaj migranata u Srbiji unapređuje.

U istraživanju se navodi da je tokom fokus-grupnih intervjua "provejavalo nepoverenje", pa i predrasude pojedinih učesnika prema migrantskoj populaciji. To se uglavnom ogledalo kroz nisko vrednovanje kulturnih obrazaca iz kojih migranti dolaze, njihovog nivoa obrazovanja i životnog stila, percipiranja njihovog boravka u centrima za azil u Srbiji kao nezasluženog odmora koji oni ne cene dovoljno, već zloupotrebljavaju azilni sistem ("Sede po centrima i ništa ne rade", "Nekima su pune glave priča o pravima"). Evidentan je i strah od velikog broja migranata ("Kroz rođeno mesto prođeš kao kroz špalir, kao da živiš u Arabiji ili Avganistanu"), potencijalnih zaraznih bolesti čiji oni mogu biti prenosioci, pa i nasilja čiji mogu biti vinovnici ("Poznati su kao ljudi sa vrlo kratkim fitiljem, imaju vrlo malo tolerancije").

Uloga medija je ocenjena kao uglavnom negativna, kako na nacionalnom tako i na lokalnom nivou. Ispitanici nisu mogli da se sete gotovo nijednog primera pozitivnog medijskog izveštavanja o situaciji migranata i azilanata i o savremenoj problematici migratornih kretanja, već su istakli da su se mediji u svom izveštavanju uglavnom priklonili senzacionalizmu i tendencioznom izveštavanju.

Iz razgovora sa migrantima, istraživači su o tretmanu i položaju u Srbiji uglavnom čuli pozitivne ocene. Osim načelnog pozitivnog odnosa, migranti ipak nisu mogli da imenuju sistemsku uslugu ili program koji im je pomogao da se na adekvatan način snađu ili prevaziđu problematična iskustva i uklope se u zajednicu.

Ono što se često iznosi kao najveći prigovor domaćem sistemu azila je neopravdano dugo trajanje azilnog postupka. Međutim, čak i od onih koji istraju i sačekaju kraj azilnog postupka, gotovo zanemarljivom broju se odobri neki vid zaštite. Dodatni nedostatak domaćeg azilnog sistema su nedovoljni kapaciteti postojećih centara za azil, zbog čega su mnogi koji su tražili azil bili prinuđeni da pronalaze i plaćaju privatni smeštaj u blizini tih centara. ¶

M. R.

Publikacija "Migranti i migrantkinje u lokalnim zajednicama u Srbiji" nastala je u okviru projekta "Otvaranje dijaloga u lokalnim zajednicama između migranata i građana o međusobnoj toleranciji i nenasilju", koji je od novembra 2013. do decembra 2014. godine sprovodilo Udruženje građana "Atina" u partnerstvu sa "Centrom za zaštitu i pomoć tražiocima azila", uz podršku Evropske unije i Kancelarije za saradnju s civilnim društvom Vlade Republike Srbije.

Projekat "Pogled uprt u evropsko pravo: Izbeglice i azilanti" finansira Evropska unija (preko Delegacije EU u Srbiji) kroz program "Jačanje medijske slobode u Srbiji". Objavljivanje ovog članka omogućeno je uz finansijku pomoć Evropske unije. Sadržaj članka isključivo je odgovornost nedeljnika "Vreme" i ni na koji način ne odražava stavove i mišljenje Evropske unije.

Jačanje medijske slobode

MEDIGROUP
Opšta bolnica
0-24
PRAVILAN REDOSLED DIJAGNOSTIČKIH PROCEDURA I PREGLEDA
SUPERIORNA NEINVAZIVNA DIJAGNOSTIKA
Magnetna rezonanca snage 1.5 T
64-slajsni CT-skener ULTIMAX RTG
VIP
TRETMAN
PERSONALIZOVANA USLUGA I DOKTOR KOJI VODI PROGRAM
PROFESIONALAN I ISKUSAN MEDICINSKI TIM
PREKO
20
VRHUNSKIH SPECIJALISTIČKIH PREGLEDA I DIJAGNOSTIČKIH PROCEDURA
NAPREDNE I DETALJNE LABORATORIJSKE ANALIZE
VISOK STEPEN KOMFORA. SVE PROCEDURE I PREGLEDI U SAMO JEDNOM DANU
TOTALNI ZDRAVSTVENI SKRINING
Kompletan program pregleda i dijagnostičke procedure na magnetnoj rezonanci i skeneru poslednje generacije omogućavaju vam izuzetno detaljnu kontrolu i pružaju preciznu sliku vašeg zdravstvenog stanja po najvišim svetskim standardima.
Call centar 011 40 40 100
Milutina Milankovića 3, 11070 Novi Beograd • www.medigroup.rs
TOTAL HEALTH SCREENING
THS
MEDIGROUP

LJUBOMIR ŽIVKOV

Albanci i ja II

Nemam u Farkaždinu internet i ne znam kad sam bio u Albaniji. Ne znam koliko Majka Tereza ima staža kao svetica, svirali smo u Tirani, veče pre nego što će u Vatikanu biti svečano proglašenje njezino i upis u kalendar. Iz zemalja u kojima je Majka pomagala pozvan je po jedan ansambl da se u Albaniji koja ju knjiži kao svoju, isto kao mi Teslu, održi koncert u pretprazničko veče. Otkud u Tirani da se sete mene kad niko osim čitalaca "Vremena" nije ni čuo za mene i moju vajnu svirku, pa bio je tamo moj drug, svirao je doduše džez, Miloš Petrović, i kad se ukazala potreba za nečim lokalnim i umereno seljačkim ja bejah preporučen, pozove me Viktor iz tadašnjeg tamošnjeg ministarstva pretpostavljam kulture, takva i takva stvar, domaćin plaća podvoz, smeštaj i kost, a izvođači, kojih biće na desetine i sa raznih što bi se novinarski reklo meridijana, nastupiće besplatno: ako je Majka mogla besplatno da neguje ranjene i izgladnele, možemo i mi jedno veče da okončamo bez zarade, prenesem ponudu mojim saradnicima, tja, da ne ispadnemo neiskreni ako prihvatimo svirku bez honorara i bez šanse da se bakšišom taj udarac ublaži? Naredna naša vrednost, tik uz volj. novac, jeste lična i kolektivna bezbednost – zašto da idemo mečki na rupu! Kakvoj mečki, šta je vama, ljudi će nas dočekati kao da smo im rod rođeni, jamčio sam ja naslepo, bude li baš atentata prvi će kuršum zacelo zgoditi primaša... Uglavnom u albanskoj ambasadi dobijem vize za moj kvintet, nismo imali zgodan let do Tirane, nego nas je u podgoričkoj zrač. luci sačekao kombi sa ulcinjskim tablicama, vozio nas je Albanac, bilingvalni žitelj MNE.

Eto ti tvoji Albanci, kuješ ih u zvezde, a ko garantuje da nisu baš tvoji parketari pustili kleti dron ponad časnog stadiona Vojske Srbije

★

Nemam kameru i ne slikam ništa (prošle jeseni nas trojica bradonja zabasavših u duboku sredovečnost svirali smo u Firenci, bili smo tamo četiri ili pet dana, verovatno smo jedina inostrana trojka koja nije napravila nijednu jedinu fotografiju iako se renesansa odasvud preporučivala da ju i mi ovekovečimo), ali sam u Albaniji zažalio što nemam kameru. Mit o bunkerima pokazao se kao istina živa, bele se po njivama doklen ti oko doseže betonske kupole kao vrh jajeta ptice Ruh u "Hiljadu i jednoj noći", ili kao umetnička instalacija inspirisana kečetom, na krovovima kuća rezervoari za vodu, benzinske pumpe na severu imale su onaj klepećući displej kao u starim filmovima, ili kao što još uvek negde klepeću slova i brojevi na aerodromima, ali kako smo odmicali ka Tirani tako su i pumpe postajale sve novije i sve luksuznije: istorijski razvoj pumpaluka. Ali i vascelog drum. saobraćaja. Naš se kombi mimoilazio sa najskupljim novim automobilima, ali i sa zapregama, a najvećma sa vozilima poteklim iz domaće radinosti, često na tri točka, napred sedi vozač i suvozač, na unikatnoj prikolici pak teret, bilo u vidu nameštaja, bilo u vidu koze ili primeraka iz reda aves.

Šta je ovo pored puta, perionica kola, ne može svedenija biti, nastrešnica, jedno crevo, radnik-perač radi svoje, na drvenoj klupi bez naslona sede klijentova ili vlasnikova deca, njih dvoje, od svoje šest i sedam godina, i gledaju, kao iz VIP lože, kako se auto prolepšava i prolepšava, približavamo se Tirani i sad naš vozač već mora da pita prolaznike kuda da vozi: ljudi bi prelazili ulicu, naslanjali se na otvoren prozor i potanko objašnjavali gde da skrenemo, iako registracija kazuje da stižemo iz slovenskog govornog područja, sad smo uveliko u gradu gde je saobraćaj posve drukčiji nego kod nas. Tiranjani voze kao da svi idu na istu svadbu i niko neće nikome da pokvari raspoloženje, a kamoli da mu razbije branik ili krilo: ko god želi da promeni traku i to ispolji, promeniće je, a da mu niko neće zatrubiti ni opsovati mater, ko nema migavce, daje znak rukom, ostali čekaju i sve prolazi u najboljem redu. (Ispred kasapnice sam video privezano živo tele, verujem da je reč o čistom manekenstvu: ono samo jamči da kasapin ima link ka stočarima, biće nakon svoje šihte vraćeno u štalu, gde mu je mati koju možda još uvek i sisa.)

Stigli smo knap na glavni trg, oprobali ozvučenje i uskoro bili prozvani da nastupimo, spikerka reče da je nakon ne znam ti ni koliko godina ili decenija doputovao ansambl iz prijateljske Srbije, sad će dron, pravo meni u lice, ne, nisam to pomislio, nisam znao šta je dron, a publika je pljeskala i ne može me niko ubediti da je aplauz bio neiskren ili naručen, čim smo počeli, preko trga se kao kad naglo otpočne kiša rasuo aplauz, pa još duži i kad smo zapevali, mogao sam sa bine da skočim u publiku kao Mate Parlov, ali nisam hteo da nekog zakačim čivijom od basprima, odlazak mečki na rupu nismo više pominjali, pomisao je bila postiđujuća kao ona moja da ću odleteti u srpski zrak kad podignem haubu albanskog mercedesa u istoimenoj ulici, dvorili su nas cele noći kao retko ko, narednog dana išli smo u Drač, prošao sam pored nekoliko žutih kuća, ali sam se neubijen i sa svim svojim organima, vasceo dakle, vinuo do pijace i kupio dve aluminijumske merice za alkohol (0,05) kakve iznad šanka imaju i hoteli. Da, kupio sam plastične navlake, za pasoš i za vozački dozvolu, ni sad ne znam razliku između našeg i tuđinskog orla, sablaznio sam mnogog policajca i carinika pokazujući im dokumenta, na dozvoli sam imao sliku sa šeširom, ko vam je dozvolio da se ovako slikate, niko, ne treba mi za to vaše cenj. odobrenje. ¶

TV Manijak: Svečana akademija povodom 70 godina od oslobođenja Beograda

NEBO, ČVRGA I

Povodom godišnjice oslobođenja Beograda u Sava centru je izveden muzičko-scenski igrokaz po tekstu Vladimira Kecmanovića, u režiji Dragana Bjelogrlića. Kecmanović je napravio kreativni iskorak, u najboljem duhu "Otpisanih" – priča o Malom čoveku sa Velikim srcem u Velikim ratovima, postala je univerzalna. A Bjelogrlić je uradio najvažniju stvar, koja nadilazi film ili pozorište: na binu Sava centra stali su preživeli učesnici bitke za oslobođenje Beograda. Nisu morali ništa da kažu, oni su svoje uradili još pre 70 godina, naša je sramota što smo ih zaboravili

Kod nas sve duplo. Tako je i sa proslavama oslobođenja Beograda. Posle decenijskog ignorisanja antifašizma dolazak Putina pokrenuo je talas prisećanja, da ne kažem evociranja uspomena.

Šesnaestog oktobra, po novootkrivenom Danu oslobođenja Beograda, održana je vojna parada. Pošto sam u JNA dogurao tek do bednog razvodnika u ŠRO, nemam pravo da se bavim vojnim pitanjima. Ipak, televizija je divno pratila događaj u neprekidnom strahu od kiše koja se konačno i stuštila. Tek što je Toma Nikolić uzeo reč, sastavio je pljusak po gostima, a Toma ga odužiooooo. Da čudo bude veće, Toma Nikolić (ili ko je već pisao govor, a sumnjam na Olivera Antića) promašio je rat i neprestano referisao o Prvom svetskom ratu, dok je Putin, kao i svi Rusi – pod Velikim ratom podrazumevao borbu protiv fašizma, dakle Drugi svetski rat. Kada su govori prestali, pojavila se divna duga iznad Ušća, ešaloni su krenuli, a ja sam pomislio kako će, kao u bajci, dečaci koji prođu ispod duge postati devojčice! Na kraju duge je i kovčežić sa blagom, možda u vidu ugovora o izvozu sira i sirnih namaza i srpskog Fijata u Rusiju. Eto, zato nisam za vojni kadar, mada ova promena pola asocira na LGBT, naročito T populaciju. Izostao je tokom parade za Putina i četnički element, da ne kažem Ravnogorski ešalon, opet Dražini otišli u ilegalu.

Tokom svečarskih dana, na RTS-u su emitovani zaista fantastični prigodni spotovi gde su dokumentarni snimci oslobođenja kombinovani sa grafičkim simbolima ruskog futurizma. Zaista kreativno i osvežavajuće, čestitke timu Borisa Miljkovića, poželi čovek da je svaki dan neki ruski jubilej.

Jedina nejasnoća pojavila mi se u spotovima gde dve balerine pod velikim ruskim nebom idu u susret noseći srpsku i rusku zastavu kao simbol oslobođenja i zajedničke borbe. Otkud ruska balerina dotrčava zdesna? Nije nama Rusija – Zapad!

Kad smo ispratili Putina u Italiju, pripremili smo se za još jednu proslavu, u Sava centru. Tamo je u nedelju, 19. oktobra, izveden muzičko-scenski igrokaz pod nazivom "Priča o čvrgama i nebu". Tekst je napisao Vladimir Kecmanović, reditelj je bio Dragan Bjelogrlić, uz muziku nezaobilaznog Manjifika.

Priredbu sam gledao sa mlađim sinom, đakom petakom, i odmah ću na početku reći da je o istoriji antifašizma za tih sat vremena saznao više nego prethodne četiri godine u školi. Samim tim je osnovna funkcija ispunjena.

DUGA

foto Vesna Lalić

U moje vreme, koje traje i danas, sva istorijska podsećanja su beskrajno dosadna. Evociranje uspomena, beskrajne govorancije političara, deca puštena iz škole da glume publiku i prežvakane fraze prepisane iz prošlogodišnje priredbe.

Kecmanović je napravio kreativni iskorak, u najboljem duhu "Otpisanih". Priča o Malom čoveku sa Velikim srcem u Velikom ratu ili bolje Velikim ratovima, postala je univerzalna. Mene je podsetila na epizodu "Moljac" iz "Povratka otpisanih", gde golobradi klinci brinu o majkama i mlađoj deci u okupiranom Beogradu. Dramatične i ponekad veoma napete scene (poput vešanja, gde su se glumci u ropcu koprcali nad publikom) samo su podsetile da je Beograd tokom rata izgubio 50.000 svojih stanovnika i bio rušen 1915. pa 1941. i konačno 1999. »

foto Vesna Lalić

Odlomci iz scenarija Vladimira Kecmanovića

Priče o čvrgama i nebu

1941.

(...)

Kad je Švaba krenuo na Ruse i kad je počelo da se priča o našim odmetnicima po šumama, ćale nije mogao da im se pridruži.

Ni sa mnom, ni bez mene.

Jednog jutra, u zoru, zalupali dušmani na vrata i odveli ga.

Na Banjicu.

Njegov ortak Milan, kog su odveli kad i njega, a koji je uspeo da se izvuče – pričao je kako ih je obojicu neko prijavio da su u demonstracijama bili među najglasnijima.

Samo što su za ćaleta rekli kako je, uz to, i vitlao zastavom na Albaniji.

Al možda bi se ćale i s tim provukao, da nije iznervirao islednike.

Pitali ga je li ravnogorac ili crveni.

A ćale će:

I jedno i drugo.

Islednici – udri, a on ne odustaje.

Pa tako sve dok ne izgubi svest.

Lekar, koji ga je lečio od batina, da li što se sažalio, il što je stvarno mislio da je matori skrenuo, počeo da ubeđuje pandure da ga ostave na miru jer je lud.

I panduri, stvarno, spustili loptu.

Zašto nas zajebavaš, pitaju. Niko ne može da bude i crveni i ravnogorac.

A matori, onako izubijan:

Eto, ja mogu.

Jedan islednik već zamahnuo da nastavi s batinama, al ga drugi uhvatio za ruku.

A kako to, pita ga, možeš?

Ravnogorac sam jer sam pod komandom kraljevog dede ratovao, kaže mu matori.

A crven sam jer su crveni Rusi koji će da vam se najebu majke.

I tu je zapečatio.

Streljali ga po kratkom postupku.

Onaj Milan, pošto nam je to ispričao, počeo da plače.

Rekao da je izdao ćaleta jer nije imao petlju da zlotvorima skreše što i on.

Čuvao sam život koji mi sad, ovakav, ni za šta ne treba – tako je rekao.

Keva, kakva je, onako uplakana, još počela da ga teši.

A ja ga, kad je krenuo kući, stigao na stepenicama.

Rekao mu da – ako hoće da se iskupi – treba da ode u šumu i mene povede sa sobom.

A on – počeo da me grli. I – udri u još veći plač.

(...)

FoNet

SAVA CENTAR, 19. OKTOBAR 2014: Učesnici bitke za oslobođenje Beograda

Poslednja scena

2014.

I dalje sam tu.
Stojim, iako me ne vidite.
I jasno vidim ono što je za vas prošlost i budućnost.
Prošlost i budućnost ovde ne postoje.
Sve je jedan tren.
Pa bi, u tom trenu, koji nema ni kraja ni početka, mogao da vam pričam do kraja sveta.
Ali, vi za to nemate vremena.
Zato neću dugo da vas zadržavam.
I zato neću da vam pričam šta je bilo sa Milicom.
Ni sa kevom.
To je moja briga.
I zato nisam hteo da vam pričam o tome kako je unuk onog pradedinog komšije Jevrema bio policajac na Banjici, gde su ubili mog ćaleta.
Ni kakva su sve zla ravnogorci i crveni napravili jedni drugima.
Ne što ne treba da se zna.
Nego – o tome ste već, sigurno, dovoljno čuli.
Sigurno znate da će Beograd biti poslednji grad u Evropi, bombardovan u dvadesetom veku.
Ko što znate i ko će ga bombardovati.
Hteo sam da vas podsetim da mu to neće biti prvi put.
Ne da bi mrzeli. Nego da bi pamtili.
I hteo sam da vas podsetim kako je Beograd bio i prvi grad u Evropi bombardovan u dvadesetom veku.
Ni to ne zato da bi mrzeli.
Nego, da ne bi zaboravili.
I da bi iz toga izvukli pouku.
Kakvu – nije moje da vam pričam.
Moje je samo da vas podsetim na reči mog pradede da se istorija ne može menjati.
I da takva kakva je – obavezuje.
I da – ako se to zaboravi – život lako može da postane kao život onog ćaletovog druga Milana.
Hoćete da ga sačuvate po svaku cenu – pa ga upropastite.
I onda, posle, ne znate šta ćete s njim.
Boreći se rame uz rame sa mnogo većima od sebe, Srbi su – baš ko moj ćale u Prvom – u oba svetska rata pobedili u pet brojeva većim čizmama.
Jer nisu hteli da im glava služi da veći po njoj lupaju čvrge.
E sad – neću da vam kažem kako treba da zamećete kavgu.
I da trčite na neku novu Banjicu.
Samo, ne dajte da vam lupaju čvrge, ako boga znate.
Jer od čvrga nećete videti nebo.
Eto, od mene toliko...
I znajte:
Nisam jedini koji vas posmatra...

Kraj ove priče je, naravno, tragičan, jer dečak gine kada se sa zastavom popne na zgradu "Albanije". To je još jedan citat čuvenog filma koji su nam puštali kao pionirima sa kinoprojektora.

Bjelogrlić je na kraju uradio najvažniju stvar, koja nadilazi film ili pozorište. Na binu Sava centra stali su preživeli učesnici bitke za oslobođenje Beograda. Te bake i deke su posle mnogo godina sa ponosom mogli da podignu glavu i poberu zaslužena priznanja. U strahu od histeričnog antikomunizma, ili etikete "komunjara", od 2000. su bili blago skrajnuti i prepušteni zaboravu. Nisu morali ništa da kažu, oni su svoje uradili još pre 70 godina, naša je sramota što smo ih zaboravili. Govore su održali gradonačelnik Beograda i izaslanik (zlobnici će reći dron) predsednika vlade – ministar Nebojša Stefanović. Političari su, naravno, bili preopširni, rukovanje je bilo predugo, a bake i deke na bini su stoički podneli ofanzivu političke govorancije. Paralele između antifašističke borbe i borbe protiv korupcije bile su jeftina i neukusna politička propaganda. Ove časne starine su, za razliku od neimara današnjeg Beograda, braco moj, krvavili gaće četiri godine, što bi rekao Branko Ćopić!

Kada se na kraju sve sabere, ipak nam je ovaj jubilej doneo nešto dobro. Rusofili su videli Putina, a javnost se podsetila da smo u antifašističkoj borbi ipak bili na pravoj strani i da toga ne treba da se stidimo. Ja sam na svoje dede, partizane, ponosan, baš kao i ministar Stefanović, koji je govorio o svom dedi, partizanu i prvi put zvučao kao čovek, a ne političar.

Možda su samo nezadovoljni antikomunisti, koji će u ovom videti povampirene "crvene". Baš zato je važno da se na ratne godine 1941. do 1945. danas pogleda hladne glave, možda baš onom rečenicom zarobljenog beogradskog patriote: "Ravnogorac sam jer sam ratovao za kralja, u Prvom ratu, a crveni sam jer će vam se Rusi najebati milosne majčice!"

Major Kriger se nije pojavio – bio je zauzet paljenjem i kamenovanjem komšijskih pekara po Vojvodini. ¶

DRAGAN ILIĆ

Duh vremena, anticipacija budućnosti

Hronološki okvir aktuelne izložbe u beogradskoj Kući legata "Dela 50 umetnika iz zbirki Muzeja savremene umetnosti od 1951. do 1989." označava period od izložbe Petra Lubarde u Galeriji ULUS-a koja je označila definitivan razlaz sa umetnošću socijalističkog realizma do sarajevske izložbe "Jugoslovenska dokumenta" koja se smatra raspadom jugoslovenske umetničke scene

Mića Popović, *Gvozden u prenoćištu na putu u SR Nemačku*, 1970.

Izložba "Dela 50 umetnika iz zbirki Muzeja savremene umetnosti. Jugoslovenska umetnost od 1951. do 1989." otvorena u Kući legata, nastavlja se na izložbu "100 dela iz zbirke Muzeja savremene umetnosti. Jugoslovenska umetnost od 1900. do 1945." održane proletos u Muzeju istorije Jugoslavije. Obe su priređene u želji da publici i javnosti pokažu reprezentativan izbor kolekcije Muzeja savremene umetnosti u Beogradu, i u nadi da će iduće godine, kad MSUB obeležava pola veka od otvaranja svoje zgrade na Ušću, biti i kraj njene sedmogodišnje rekonstrukcije.

Pomenuta nada je potkrepljena najavom ministra kulture Ivana Tasovca da će, čim se usvoji rebalans budžeta po ubrzanoj proceduri biti raspisan tender kako bi otvaranje rekonstruisane zgrade na Ušću bilo 20. oktobra iduće godine. Ukoliko MSUB dobije 6,5 miliona evra potrebnih za rekonstrukciju krova, struje, vodovoda i kanalizacije, sistema za hlađenje i grejanje, i fasade, moguće je da će se ministrova najava i obistiniti.

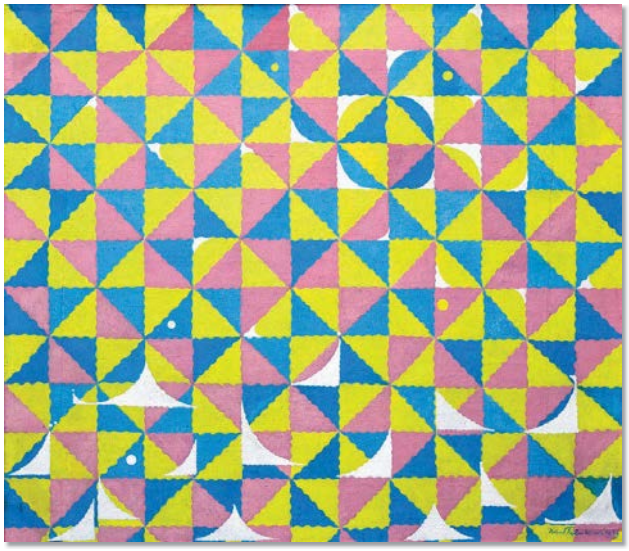
OKVIR IZLOŽBE

Hronološki okvir izložbe "Dela 50 umetnika od 1951. do 1989. godine", njen autor Zoran Erić objašnjava kao period između početka novog pravca društveno-političkog modela jugoslovenskog socijalizma koji se odrazio i na umetničkoj sceni definitivnim razlazom sa umetnošću socijalističkog realizma, i godine kad je u Sarajevu održana izložba "Jugoslovenska dokumenta" koja se smatra raspadom jugoslovenske umetničke scene. "Izložba Petra Lubarde u Galeriji ULUS-a maja 1951. godine je iz korena promenila paradigmu likovnog jezika socijalističke Jugoslavije", podseća Zoran Erić i objašnjava zašto se odlučio da izložbu počne Lubardinom slikom *Fantastični predeo* iz 1951. godine. Posle Lubardine slike slede dela Bogoljuba Jovanovića, Petra Omčikusa, Ivana Tabakovića, Leonida Šejke, Vladana Radovanovića, Olge Jevrić, Gabrijela Stupice, Miće Popovića, Vojina Bakića, Radomira Damnjanovića, Julija Knifera, Miodraga B. Protića, Stojana Ćelića, Vladimira Veličkovića, Dušana Otaševića, Marine Avramović, Raše Todosijevića, Mrđana Bajića, Milete Prodanovića, Brace Dimitrijevića i drugih. Hronološki poslednja slika izložbe je *Crna satenska kutija* Marije Dragojlović iz 1989. godine. "Ukoliko je simbolika početka izložbe Lubardinom slikom jasno određena, treba napomenuti da je u vreme 'pluralističke' klime osamdesetih godina opredeljenje za sliku Marije Dragojlović, pored nesumnjivih likovnih kvaliteta, upravo određeno godinom njenog nastanka i činjenicom da je te iste godine i otkupljena za zbirku MSU", pojašnjava Zoran Erić. Radove je birao na osnovu dva kriterijuma: da li predstavljaju duh vremena u kome su nastali i da li anticipiraju budućnost. Zato je odabrao, na primer, radove Tabakovića i Šejke iz druge polovine pedesetih godine, a ne iz nekog drugog perioda njihovog stvaralaštva.

Dve osnovne teme izložbe su hronologija jugoslovenske umetnosti i strategija otkupa umetničkih dela MSU. "Odlučio sam se za istorijsko čitanje kroz decenije. Naravno, prostor od pet soba Kuće legata takođe je uticao na koncepciju – zato su u svakoj prostoriji radovi iz iste decenije", kaže Erić. "Često su predstavljeni kroz mala sučeljavanja, dijaloge. Na primer, u »

Petar Lubarda, *Fantastični predeo*, 1951.

Ivan Tabaković, *Sunce, svetlo i more*, 1959.

Neša Paripović, *Primeri analitičke skulpture*, 1978.

Marija Dragojlović, *Crna satenska kutija*, 1989.

prostoriji u kojoj je umetnost pedesetih godina, postavljene su jedna naspram druge slike Petra Lubarde, umetnika koji je tada prepoznat kao reprezent državne kulturne politike, i slika *K55* Bogoljuba Jovanovića koja je biser postavke, umetnika koji je nasuprot velikoj Lubardinoj karijeri napravio jednu izložbu u Parizu i nestao sa umetničke scene."

STRATEGIJE

Druga tema, otkupi koje je MSU realizovao u vremenskom okviru izložbe, govori dosta i o našem dobu. U katalogu izložbe Zoran Erić podseća da osnivač i prvi upravnik MSUB Miodrag B. Protić u uvodnom tekstu monografije MSUB iz 1965. godine naglašava da je Muzej u celini izgrađen i njegov rad finansiran iz sredstava SR Srbije i Skupštine grada Beograda, ali da je njegova orijentacija jugoslovenska: "Srbija i Beograd su želeli da istovremeno predstave nacionalnu i jugoslovensku umetnost – prvu kao integralni deo druge." Iako je bio svestan da će samom svojom pozicijom i činjenicom da je "ponikao u srpskom podneblju" Muzej biti prevashodno orijentisan na sakupljanje srpske umetnosti i njeno predstavljanje u širem obimu od umetnosti ostalih republika, Protić postavlja za cilj da se ulože trud i sredstva da "pojedini pokreti i ličnosti u njemu budu zastupljeni čak bolje nego u nacionalnim galerijama i muzejima". Iz današnje perspektive, nameće se zaključak, kaže Zoran Erić, da je MSUB imao izuzetnu podršku države da se realizuje ideja reprezentativne kolekcije jugoslovenske umetnosti, pa je tako, na primer, od 1975. do 1979. godine otkupljeno 265 a primljeno na poklon ili preuzeto 381 delo, a od 2005. do 2010. godine prikupljeno je 115 dela i to više kroz poklone nego otkupe.

I ovaj izbor "Dela 50 umetnika" iz kolekcije MSU, kao i izbor na izložbi "100 dela" koja joj je prethodila, predstavljaju mogući vodič za buduću stalnu postavku Muzeja savremene umetnosti. Samim tim obe ove izložbe, a naročito "Dela 50 umetnika", postavljaju pitanje kako će ona biti koncipirana, odnosno da li će kolekcija biti konzervirana u 20. veku i da li će se referisati samo na jugoslovenski umetnički prostor. Zoran Erić smatra da bi našoj kulturnoj javnosti što pre trebalo postaviti pitanje šta bi savremenost mogla da predstavlja u aktuelnom istorijskom trenutku i postjugoslovenskom, regionalnom i širem evropskom i internacionalnom okviru u kome institucija kao što je MSUB vidi svoju poziciju, kao i prostor za delovanje i saradnju sa srodnim institucijama na negovanju, proučavanju i predstavljanju postojeće ali i buduće baštine. ¶

SONJA ĆIRIĆ

Ima neka tajna veza

foto Miroslav Dragojević

Poslednja pesma koju je svirala bila je *We Shall Overcome*. U doba kad se gotovo sami sebi izvinjavate za svako zrnce idealizma, grupa ljudi slila se u bar jednu veliku stvar koja im je u životu zajednička. Budimo realni: juriš na nebo nije uspeo. Ali, nismo odustali, osvajamo korak po korak

Ovo je bio drugi koncert divne Džoan Baez (r. 1941) u Beogradu; prvi put nastupila je ovde u Sava centru juna '89, takoreći usred labuđe pesme SFR Jugoslavije. Pre četvrt veka, kao pre četiri života, uživao sam u prilici da nezvanično pričamo, u doba Ante Markovića, zapamtivši i ovo: "Neće vam demokratija mnogo pomoći ako nastavite da siromašite... neće ostati mnogo ljudi koji će moći da primene njene prednosti." Benefite, novosrpski rečeno. O, mudra Džoan. Prvi put je u Jugoslaviji bila kao devojčica, putujući sa svojim ocem, poznatim fizičarem dok je radio za UNESCO. Posle smo u vezi s njom i njoj sličnima saznali za nekakav *pokret građanskih prava*, kad o tim pravima još pojma nismo imali – samo nam se jako dopala *građanska neposlušnost*.

I evo je opet, kad su oni što nikad na svoj maternji ne prevedoše *civilno* društvo doživeli korak(om) pobednika unazad. Na evropskoj turneji s uzastopnim trijumfima po metropolama, promaršira la je niz SHS-osovinu, u Srbiji kao dašak kvekerskog pacifizma i nenasilja, taman da povratimo dah od militantnog kraja miholjskog leta. Parade prolaze, ona pride, ova viška, pa se ipak sabralo dovoljno (oko 1500) dece (kuće) cveća da dobro popuni patiniranu dvoranu Doma sindikata (ulaznice 1900-4900 din.). Stareći zdravije i sporije od nas, nekadašnja bosonoga Madona folka & protesta opet se ukazala mladolikim osmehom i stavom, u sandalama i komunikativna. Reaktivirana posle obeležavanja pola veka live-karijere, s parom albuma novog materijala posle dužeg vremena (*Dark Chords On A Big Guitar*, 2003; *Day After Tomorrow*, 2008) gđa Baez urođenom lakoćom izvodi radove dvostruko mlađih autora, upija amerikanu i pokazuje zašto joj duguju sve do Nore Džouns i Lile Dauns. Počela je s *God Is God* Stiva Erla (slediće i njegov *Jerusalem*), malo kasnije u klavirskoj baladi *I Need You Just The Way You Are* svog muzičkog pratioca Dirka Pauela predstavivši povremenu vokalnu podršku Grejs Stamberg, drugačije vokalne škole koja može da joj bude i unuka. Uz scensko-tehničku pomoćnicu za promenu gitara, u postavi je još samo perkusionista Gebrijel Haris, Džoanin sin-jedinac kog nam nijednom nije tako predstavila.

Farewell, Angelina je prva od Dilanovih ove večeri, uskoro će i *It's All Over Now, Baby Blue*, *Forever Young*, *Seven Curses*, ali i potcenjeni/epigon Donovan ima par klasika na tom spisku – *Catch The Wind*, i na drugi bis *Donna*. Ako ne pre, u standardima poput *Lily Of The West* izvesno je, njen legendarni glas naravno više nema u visokim registrima onu zapanjujuću britkost, što je u tim godinama i prirodno, a budući izvanredna pevačica Džoan ga i ne forsira. Srećom, sopranske skale nisu bile njen jedini vokalni adut, tamni sjaj bolje stoji tragičnim baladama koje vraćaju korenima – *House Of The Rising Sun*, *Riley's Daughter*, kantri-intonirana *Long Black Veil*, smrtna/torch song i pre Nika Kejva. Na očevom (taternjem – prim. prev.) španskom izvešće naravno *Gracias A La Vida* Čileanke Violete Pare, i poučnu *Mi Veganza Personal* L. Godoja, po izreci sandinističkog komandanta/državnika Tomasa Borgea.

Neizveštačena izgledom, glasom i obraćanjem, kao što se uklopila u Live Aid, Sarajevo '93. i Occupy Wall Street, uz Mendelu i S. Džobsa, tako je i za nas nepretenciozno prošetala kroz istorijske trenutke: neuspešna na zadatku buđenja za govor okasnelog dr Martina Lutera Kinga sa spiritualom *Swing Low Sweet Chariot*, nestašna sa suvenirčićem s Vudstoka *Joe Hill*, jednom od radničkih himni žrtvama. Usred koncerta, bez ikakvog upozorenja, 's papira' nam otpeva *Ima neka tajna veza*, neverovatnu počast autorskom tandemu Bregović/Trifunović, ali verujem i Jadranki Stojaković i kolegama YU-akustičarima! Normalno da je publika jedva dočekala kraj zvaničnog dela (85 minuta) da se prepusti bučnom oduševljenju. No, pre toga i napev *proja & viski* iz Virdžinije, tokom koga će Dirk i Džoan zaigrati dvokorak samo uz pratnju udaraljki, pa Koenova *Suzanne*, i trijumfalna, njena, *Diamonds & Rust*. Draga Džoan, Tvoj glas izgleda poznato!

Stojeće ovacije, pa *The Night They Drove Old Dixie Down* The Band, Lenonova *Imagine*, gotovo neizbežno *Blowin' In The Wind*. Bujice osećanja, retko kad lepše izraženo poštovanje, i za kraj drugog bisa *We Shall Overcome*. U doba kad se gotovo sami sebi izvinjavate za svako zrnce idealizma, grupa ljudi slila se u bar jednu veliku stvar koja im je u životu zajednička. Budimo realni: juriš na nebo nije uspeo. Ali, nismo odustali, osvajamo korak po korak. ¶

DRAGAN KREMER

Intervju:
Čarls Lojd,
džez saksofonista

Utočište za ranjene i umorne

"Čovečanstvo je danas zbunjeno, ljudi gaze jedni po drugima, pokrenuti svim vrstama požude i pohlepe. Ali nekako me je muzika uvek oslobađala i upućivala ka višem poretku Postojanja i Osećanja, i uvek mi je davala toliko puno toga"

foto DOB

Čarls Lojd (Charles Lloyd, 1938), legenda, vizionar, umetnik mnogih epoha, prijatelj neverovatnih muzičkih ličnosti, heroj najnovijeg džeza, koji u sebe usisava gene mnogih rasa i naroda preko obilja kontinenata – ponovo je u Beogradu da nas još jednom zaprepasti neuhvatljivim putevima svojih misli i svim onim što je sa svojim saksofonom i autorskim elektricitetom u stanju da proizvede i dan danas. Ekskluzivni gost Beogradskog džez festivala, na njegovom 30. izdanju, Čarls Lojd sa svojim kvartetom nastupa u ponedeljak 27. oktobra u Velikoj sali beogradskog Doma sindikata na završnoj večeri. Genije!

"VREME": Gospodine Lojd, u vašoj muzici se čuje toliko mnogo toga u isti mah – matematika i fizika na jednoj, klasična muzika budućnosti na drugoj strani, a između bogatstvo naroda, muzičkih idioma, pradrevno folklornog, ali i urbanog izraza. Da li bismo mogli da krenemo od apsolutno predivnog grada u kojem ste rođeni, Memfisa u Tenesiju, i od vašeg ličnog rodoslova, predačkih gena – smatrate li da tu negde ponajpre leže koreni vašeg stvaranja i razmišljanja u muzici?

ČARLS LOJD: Memfis je u to doba bio kotao zračeće inspiracije i svetlosti. Bez obzira na to o kome se radilo, da li su to veliki bluzeri sa kojima sam svirao: Howlin' Wolf, BB King, Johnny Ace, Bobby Blue Bland, Roosevelt Sykes, Big Momma Thornton, ili džez stvaraoci: Phineas Newborn, Irvin Reason, Willie Mitchel. Moji vršnjaci u školi Manassas (u kojoj je legendarni Jimmy Lunceford započeo svoj muzički program) bili su Booker Little, Harold Mabern and Frank Strozier. U kom god smeru da sam uperio uši u Memfisu, tamo je bilo velike muzike da se čuje, i velikih lekcija da se nauče. Tamo je bilo toliko genija, kao što je pijanista Phineas Newborn, koji mi je otkrio sve džez veličine, kao što su Bird i Prez i Lady Day, učeći me slobodi i čuđenju.

Iza Memfisa, u državi Misisipi, bila je farma mog dede, od 1600 akra. Tamo sam proveo mnogo vremena, a moja prababa Sallie Sunflower Whitecloud iz plemena Čokto (Choctow) učila me je svojim pesmama. Svi ti elementi zvuka i prirode čine ono što sam ja i stvaraju moj izraz.

Čovečanstvo je danas zbunjeno, ljudi gaze jedni po drugima, pokrenuti svim vrstama požude i pohlepe. Ali nekako me je muzika uvek oslobađala i upućivala ka višem poretku Postojanja i Osećanja, i uvek mi je davala toliko puno toga. Što se mene tiče, granice su veštačke, one zapravo ne postoje. Ako nešto čuješ u glavi i možeš to da odsviraš, to je onda tu, onda to postoji.

Za mene, nešto se dešava kroz zvuk. On je u toj četvrtoj dimenziji; ne vidiš ga, ali to dodiruje srce direktno – najdirektnije, koliko ja mogu da osetim. Za mene, kao vrlo mladu osobu u Memfisu, sama činjenica da mogu da budem malo pored Dukea Ellingtona i Johnnyja Hodgesa, svih tih majstora koji su prolazili kroz grad i ostajali kod nas kući – to me je beskonačno inspirisalo.

Danas se mnogo govori o "prvom", "pravom" džezu u moru ponuđenog zvuka – od pradrevnog do današnjeg – šta je to pravi, jedini, prvi džez po vama, da li tako nešto uopšte postoji i da li je krivokletstvo i izdaja otići dalje od klasičnih dela prvobitnih džez velikana?

Ne mogu to da svedem na samo "jednog". Ali generalno se svi slažu da je Louis Armstrong onaj koga možemo smatrati Ocem Džeza.

Koji su za vas najvažniji putokazi u muzici na koje ste naišli? Šta vas je ohrabrilo da slušate i pratite svoj sopstveni glas?

Phineas Newborn. On je taj koji me je čuo na jednom amaterskom takmičenju u Memfisu. Postao je moj mentor u ranim godinama i ubacio me u bend svog oca. Potom je tu bio moj najbolji prijatelj tokom života, trubač Booker Little. Išao sam u tu predivnu srednju školu Manassas, sa Bookerom, Frankom Strozierom i Haroldom Mabernom – u istu školu u kojoj je, kao što već rekoh, Jimmy Lunceford počeo svoj muzički program, godinama ranije.

No, ima i drugih, da pomenem Buddyja Collettea, Master Billyja Higginsa...

Radili ste u isto vreme kada i istinska rokenrol elita šezdesetih, delili sa njima podijume i nastupe, a sa The Beach Boys i veoma blisko sarađivali i razvijali novu muziku onog doba – kakvi su bili The Doors, Janis Joplin, Jimi Hendrix, Grateful Dead i svi ostali koje danas smatramo božanstvima, imate li neku uspomenu na te svece godina hipi ljubavi?

Postojala je grupa u San Francisku koja se zvala Committee, grupa koja je izvodila improvizovane komedije, baš kao Belushi i "Second City" u Čikagu. Svi ti ljudi su dolazili da nas gledaju kako nastupamo u klubu El Matador, i jednog dana neko je rekao: "Mi nismo fanovi džez muzike, ali jako nam se dopada to što radite i mislimo da biste morali da dođete i nastupite u Fillmoreu, gde ima puno mladih ljudi." Rekli su promoteru Billu Grahamu za mene i on me je pozvao da odsviram pola sata jednog nedeljnog popodneva. Ali publika nije htela da nas pusti sa bine čitav sat i po! Nisu znali šta je to što mi radimo, ali ih je očigledno dotaklo. Muzika ih je podizala. Posle toga, Bill Graham je počeo stalno da mi zakazuje nastupe u Fillmoreu. Rok grupe, kao što su Grateful Dead, Jefferson Airplane, Jimi Hendrix, Steve Miller, htele su da budu na istoj sceni sa nama.

Jednog dana sam se na poziv odvezao iz svog prebivališta u Grinič Vilidžu gore do Vudstoka da posetim Robbieja Robertsona i Boba Dylana. Tamo je već bila neka grupa bengalskih Baul muzičara koji su bili gosti Dylanovog menadžera Alberta Grossmana. Bili su to mistični putujući minstrel muzičari iz Indije i kad je Grossman izneo kotaricu sa jabukama, oni su počeli da grabe rukama dok je nisu celu pojeli, jer nisu bili sigurni da će kasnije dobiti bilo kakvu hranu.

Ranije istog dana, bio sam u Bobovoj kući, u kojoj je radio na ploči *John Wesley Harding*. Pustio mi je snimke sa malog, krš gramofona. Pitao sam ga gde mu je hi-fi oprema – u tim danima bili smo svi audiofili i imali vrhunske zvučne linije za slušanje muzike. On je odgovorio da te sprave imaju suviše kablova i da mu se više sviđaju najobičniji gramofoni. Kad sam čuo album, rekao sam mu da je dobar takav kakav je, i da mu ne treba apsolutno ništa što bih ja mogao da snimim preko toga. Stajali smo oko Grossmanovog bazena, koji je bio prazan i sa pukotinama, bila je sredina zime, kad je Robbie rekao Bobu da se ja selim u Kaliforniju. I on na to kaže: "Ne idi tamo, to mesto će upasti u okean." A ja odgovorim: "Pa, neka bude tako."

Posle nekog vremena preselio sam se u Malibu, i jednog dana pogledam kroz prozor svoje kuće na obali, a tamo – na plaži stoje The Band i fotografišu se za omot svoje ploče! Nisu imali pojma da ja tu živim! Bili smo baš dobri prijatelji – Levon Helm, Rick Danko, Richard Emmanual, Garth Hudson – svi oni su bili drugari, a posebno sam bio blizak sa Robbiejem Robertsonom, koga sam posle zvao da sa mnom snimi *Of Course, Of Course*.

Jimi Hendrix mi je bio prijatelj još u Grinič Vilidžu – pre nego što je otišao za Englesku, često je svirao u klubu niz ulicu od mog stana, bila je to 3rd Street, a mesto se zvalo Café Wha. Pošto sam napustio Njujork, snimio sam *Moon Man*, koju je Jimi posebno voleo i razumeo. Planirali smo da nešto zajedno uradimo i zabeležimo, ali vreme je iscurilo.

Kasnih šezdesetih godina neki ljudi su mi rekli da The Beach Boys pokušavaju da me kontaktiraju. Ispostavilo se da su oni moji fanovi. Mike Love i ja imamo rođendan istog datuma – na Martovske ide. Čuli su da ja meditiram, a oni sami su tek otpočeli, pa ih je takođe privukla moja duhovna potraga.

Nisam poznavao dobro njihovu muziku, ali prijatelj mi je pustio *Pet Sounds* i svidelo mi se. Brian Wilson je bio vizionar, sa čudesnim talentom za fascinantne harmonije. Brian je imao veliko imanje u Bel Eru, koje je nekad pripadalo tvorcu Tarzana, Edgaru Riceu Burroughsu. Imao je i veliki kovčeg pun peska posred svoje dnevne sobe, koji mu je služio da ponovo pokuša da proživi neke uspomene iz detinjstva. U kući mu je još bio i ogroman, vrhunski opremljen studio, kao i stalni snimatelj, Steve Desper. U vreme kad sam bio na crnoj listi izdavačkih kuća, zbog njihovog robovlasničkog sistema rada, tu su mi dali potpunu slobodu i pristup studiju. Ponekad, Brian bi čuo muziku na kojoj radim i sišao bi da posluša malo. On i Beach Boys pevali su mi prateće harmonije na *Warm Waters*.

Kada ste prvi put osetili zasićenje i sumnju u ono što radite, postoji li neki specijalan trenutak kada je kroz vašu glavu prošla misao da ste možda u opasnosti da ne budete iz nekog razloga sasvim iskreni sa sobom i muzikom? Kako ste to lečili?

Tokom 1969. postao sam siguran da se moj život otrže kontroli – sve oko mene je patilo, muzika, moj lični život i, meni najvažnije, moj duhovni život. Znao sam da moram da se povučem da bih spasao samog sebe i vratio se na svoj put. Preselio sam se iz Njujorka u Malibu, Kalifornija, a dve godine kasnije uz obalu u Big Sur.

Vaša karijera je duga i plemenita, upravo zato verujemo da ste morali da savlađujete različite mode i trendove epoha kroz koje ste prolazili – a šta je najgore u svemu, da vas novac korumpira ili da vas telo izda?

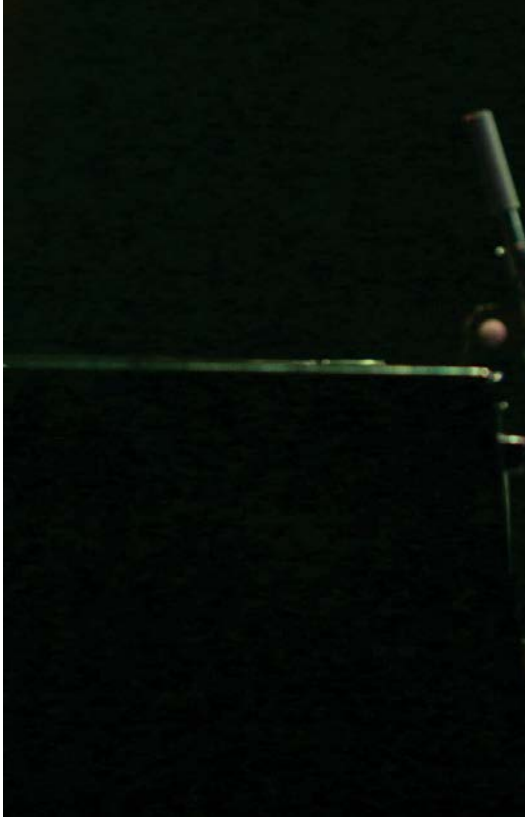
Sva ta iskušenja su bili loša – ali najgora su bila vezana za droge.

Nakon svega, vi i dalje stvarate svoju muziku, toliko različitu od svega drugog. Kako uspevate? Ko su vaši aktuelni saradnici u bendu, opišite molim vas njihove ličnosti i na koji način baš one utiču na jedinstvenu miksturu vaše muzike?

Eric Harland će biti sa mnom na bubnjevima – zajedno smo od 2002. Mislim da ga se sećate od prethodnog puta kad sam bio u Beogradu – u međuvremenu je postao majstor na bubnjevima. Toliko puno boja i suptilnih tekstura izlazi iz njega. Gerald Clayton nam se pridružio pre par godina, kad je Jason Moran imao neke teškoće da usaglasi svoj raspored sa našim. Gerald je predivan lirski pesnik klavira, a preko njega sam upoznao i Joea Sandersa – pametnog i energičnog mladog čoveka koji ima sjajan osećaj za kompoziciju i ritam na basu. ¶

ZORICA KOJIĆ,
DRAGAN AMBROZIĆ

Džez u oskudnim vremenima

"Ima nekih ljudi koji na aparatima održavaju džez glazbu u Hrvatskoj, ali nema kolektivne energije koja bi pokrenula klince. A ne može je ni biti u zemlji koja je samu sebe pojela i pokrala. Verujem da je isto i u okruženju. Nažalost, džez nije opstao ni kao opozicija!"

Matija Dedić (1973) je uspešan džez pijanista i kompozitor. Iza njega su brojni albumi, koncerti sa prestižnim imenima, nagrade... Nikada, kako kaže, nije zloupotrebio to što je sin Gabi i Arsena, već je sve postigao svojim radom i talentom. Iako ga mnogi u Hrvatskoj vide u Americi, zadovoljan je onim što jeste, i gde jeste, ne želi mistifikacije o svetskoj karijeri. Na međunarodnoj sceni je prisutan. Ove godine mu je Bamboo Musik iz Hjustona objavio CD autorske muzike *Sentiana*, na kome sa njim sviraju bubnjar Antonio Sančez, i kontrabasista Skot Kolej. Sa Matijom smo razgovarali prilikom ućešća na Valjevskom džez festu, gde je nastupio sa mladim muzičarima iz Hrvatske, kontrabasistom Lukom Veselinovićem i bubnjarom Borkom Rupenom.

"VREME": Otkud u džezu?

MATIJA DEDIĆ: Ima tu dvije stvari, prva i jedina učiteljica, Blaženka Zorić, mi je davno rekla, ne vidim ja tebe u ovim vodama, ona mi je dala slobodu, koja nije prepoznata na akademijama u Ljubljani i Zagrebu, gde sam srušen, jer sam već svirao glazbu kako je ja osjećam. To je bio znak da moram otići u smer improvizacije, a ne nečega što je reciklaža davno napisane glazbe. Na drugoj strani bila je prisutna konstantna i sve intenzivnija usporedba sa roditeljima. Sve skupa je rezultiralo mojim odlaskom u Austriju, na šest mojih nezaboravnih godina u Gracu, kod Stjepka Guta i ostalih, koji su primili sve moje vršnjake iz tadašnje države, u najtežim vremenima koja su bila zadesila našu zemlju. Tamo sam stvorio svoju familiju, neraskidiva glazbena i općenita prijateljstva.

Kažu da Arsen odlazak u džez nije iz prve prihvatio?

Arsen je čovjek jasnih formi, i tu je o džezu teško pričati. Ma koliko on gotivio Majlsa, Džereta, to je onako elitistički pristup. On je smatrao da se sa 18 godina, s nekim nagradama u klasičnoj glazbi, luksuzno odričem toga, jer sam bio u procesu priprema za konzervatorij. Gabi mi je držala leđa, ona je i počela pevušiti uz džez, nastupala sa nekim poznatim imenima te dobi, i krišom smo išli na pripreme za džez akademiju. Na kraju prve godine u Gracu, bili smo u ansamblu Stjepka Guta, stari je došao na završni koncert. Na tom prvom nastupu sam ga razuvjerio, vrlo se iznenadio. A ja sam se definitivno zaljubio u glazbu, počeo vježbati ko manijak, tako je to, kad se zaljubiš, ništa nije teško...

Ali, džez nije samo muzika...

Ja sam to osetio u praksi, jer sam prije sedam godina završio na jednogodišnjem liječenju od alkohola, kliničkom! I, eto me, sedma godina kako sam se zakleo, i ženi i kćeri. Ja sam osjetio taj život, ali moram reći da sam osjetio i život strejt džez glazbenika koji samo puši cigaretu. I u sedam godina moga strejta meni su se desile najbolje stvari u karijeri, tu su neki uratci sa stranim zvjezdama, neki koncerti... a da ne pričam o tome da sam spasio svoj brak, odrastanje svoje kćeri, svoje zdravlje...

Džez je i odbrana lepote ovog posustalog sveta...

To je jasno, ali ne mogu davati definicije džeza. Jedino znam da meni džez glazba pomaže da funkcioniram u normalnom, civilnom, životu. Da nema glazbe teško bi bilo danas funkcionirati u ovom ludilu u kom je cela planeta, a ne samo naš region. Ja se pomoću toga čistim, i pokušavam glazbeno oslobođenje, i tu sreću, preneti u privatni život. Ne funkcionišem samo na stejdžu, već i u stvarnom životu, i da nema muzike puno bi teže bilo proći ova vremena u koja smo se svi zapleli.

Scena u Hrvatskoj?

Nema toga, pa ne može nigde ni da ide jer je nema. Umro je Boško Petrović, i kao da je umrlo sve. Sve se poklopilo, ta najezda seljaštva, agresije i prostaštva, ne samo u turbofolku, nego u agresivnoj glazbi... To je dokaz koliko jedan čovek, i jedan klub od stotinak kvadrata mogu značiti. Ima nekih ljudi koji na aparatima održavaju džez glazbu u Hrvatskoj, ali nema kolektivne energije koja bi pokrenula klince. A ne može je ni biti u zemlji koja je samu sebe pojela i pokrala, verujem da je isto i u okruženju. Nažalost, džez nije opstao ni kao opozicija!

Ima li mladih muzičara? Govori se o džez odeljenju na zagrebačkoj akademiji, neki u vama vide tačku okupljanja?

Naravno da ima, dvojica njih, Borko Rupena i Luka Veselinović, sa mnom su prvi put u Srbiji. Ne znam da li sam ja ta tačka,

foto Đorđe Đoković

mene mediji prate otkad sam se rodio, nemam se šta ispričavati, imao sam te pogodnosti. Ali, moram reći da i danas vježbam ko konj, radim i proučavam, ko klinac skidam sa Jutjuba nove face...

Što se tiče Akademije, ja sam prvi stepen, nisam magistar, ne zadovoljavam kriterije. Teško da će toga biti, i to je tragedija, to nije u planu Ministarstva, nema potpore, ne veruje se u to, a priča se o civilizovanoj zemlji koja je u EU. Mnogo čega nema, mnogo šta nije kako treba, ali očito ima boga oko džez glazbe, prkosi se, ide dalje...

Radili ste, radite, i izvan džeza...

Meni su razgovori sa Boškom Petrovićem bili bitni, tako me potakao i na razmišljanje kako preživeti sa glazbom, ne doći u poziciju, genijalan si, ali su ti drugi krivi što od toga ne možeš živeti. Poradio sam na tomu, snimio album Džibonijeve glazbe, pa album Arsenove glazbe, sarađujem sa Zoranom Predinom, Masimom, svojim roditeljima... komercijalizirao sam svoje muzičko poslovanje. Ne džez, svi znaju da je meni džez svetinja, i to je moje. Ali, tu je život, prelazim čet'ri banke, otišao sam u komercijaliziranje svog muzičkog znanja, i nije mi žao, rasterećen nekih briga mogu obavljati džez posao koji mi je sveti.

Verovatno su vam dosadila pitanja o Gabi i Arsenu...

Hrvatska je kakva jeste, tamo sam uvijek sin Dedića, džaba što imam recenzije po Americi, ali toga sam se umorio, neka pričaju... Moji roditelje su bitni po tomu, to vidim od početka svog dolaska u Srbiju i celu regiju, što su meni sva vrata bila otvorena. To znači da su oni pozitivan umetnički, ali očito i personalni, pečat ostavili. Postoje i djeca kojima se možda sva vrata ne otvaraju, jer im roditelji imaju neki križić na sebi. To mi je bitno.

Sigurno da mi je bilo lakše zbog porekla, ali nisam to zloupotrebio, i čini mi se da sam lijepo izbalansirao tu povoljnost sa roditeljima i individualni rad. Nisam krenuo da Arsena pratim u dvadesetoj, i od toga zarađujem, nego sam mu se priključio tek 2005, imao sam 33. Drž'o sam se svog, gulio cestu u Gracu, gulio klubove, svirao za 20 eura, iako sam bio sin Arsena, vukao sam svoj džez kolosjek, i vući ću ga uvijek, i da postanem najkomercijalnija zvezda koja svira klavir, jer mene je Grac stvorio...

Arsen je, reklo bi se, dugo izbegavao da dođe u Beograd?

Gledaj, bilo je svega, tako se desilo, njega je rat strahovito pogodio. On se, vjerujem, i razbolio zbog svega toga. Dugo je vagao. Onda ga je 2005. pozvao Gane Pecikoza, tridesetogodišnji prijatelj, sa šanka, što bi se reklo. Tu je Arsen jedino pokazao povjerenje nekomu koga zna sa šanka, i tako je to krenulo. S tim da sam ja dolazio ranije, 2003. u Novi Sad, 2004. u Valjevo. Mnoge kolege mi ne vjeruju kad im kažem, a to je činjenica, da je stanje sa džez glazbom u Srbiji mnogo bolje nego u Hrvatskoj. Sa starim je na Kolarcu bilo predivno. Volim to, uvijek je ljepo. Posećenost je puta tri od onoga što radimo u Hrvatskoj.

Ali, znamo da je doma najteže. Apropo toga, na novootvorenoj tvrđavi u Šibeniku, 29. 9. ove godine, na Dan grada, mi smo imali prvi zajednički nastup u Šibeniku. Arsen, Gabi i Matija. U rodnom gradu moga oca!

U Hrvatskoj ste dobili "tonu" nagrada u raznim kategorijama, mnogi vas vide u Americi, odgovarate da znate gde vam je mesto, te da ne želite mistifikacije o svetskoj karijeri...

Doma je doma. Ja sam srećan da imam neki rejting u regionu, znaju me neki likovi po Evropi. A Amerika... koliko ljudi svira klavir, sviraju sve bolji, sviraju sve mlađi, i nije to samo Njujork, stižu nenormalne face iz Azerbejdžana, sa Tajvana... Ja sam svestan kvalitete, i nemam s time problema. S druge strane, mene su neke okolnosti vezale za familiju. Istina, zadnjih pet godina, ne krijem, imao sam neke ponude za bildovanje karijere. Ali, meni je ovdje dobro, imam tu regionalnu, i ozbiljniju, i malo komercijalniju, karijeru, ovde sam kući... To sa svetom i da se desilo, moralo je puno ranije.

Ali, objavili ste novi CD za američko tržište?

Moram da se pohvalim, *Sentiana* je treći album za izdavača iz Hjustona, ja to i dalje diskografski održavam. Da mi je neko pričao da ću svirati sa Antonijem Sančezom... Zadovoljan sam, u Americi pišu lijepo o meni, jednostavno, čovek je sretan!

Kao da je potrebno "nešto više" za proboj u svet ...

Problem Hrvatske, kao i drugih u regionu, jeste što nije ni Istok, ni Zapad. To je Krleža davno objasnio, od svega ništa, taman sredina... Tamara Obrovac, sa kojom sam radio i radim, iskusno veli da ima i do toga da smo previše blizu Zapadu da bi bili egzotični. Drugo, u svemu se vrti lova, i mi jednostavno njih ne zanimamo. Hrvatska ima Pogorelića, nije uspela ništa da brendira, ni klapu...

Preblizu da bi bili egzotični, nema ekonomskog interesa, a ono, dobri ste, super ste, ništa od toga. Što znači: genijalni nismo, ovih što su super ima milijardu. Nažalost, i u tom prosvećenom džezu dodaju se koverte, tu je velika mreža festivala i takvih stvari, biznis stoji u svemu, i mi, momci sa Balkana, apsolutno nemamo nikakvih šansi! ¶

DRAGAN TODOROVIĆ

Rock ‘n’ roll Zelig

U izdanju Lagune upravo je objavljena knjiga Dušana Vesića *Šta bi dao da si na mom mjestu*, najkompletnija biografija najveće jugoslovenske grupe – Bijelog Dugmeta. Uz dozvolu izdavača prenosimo deo pogovora ove knjige koji je napisao stalni saradnik “Vremena”

BIJELO DUGME U BEOGRADSKOJ HALI “PIONIR” 1977: Goran i Željko
Fotografije: iz knjige *Šta bi dao da si na mom mjestu* Dušana Vesića (“Laguna”, 2014)

Piše: **Đorđe Matić**

Ako se sada sjetimo onog ozbiljnog doba, u kojemu je još postojala institucija muzičkih časopisa – iz današnje perspektive neshvatljivo utjecajnih (a koji su se jednako tako dobro i prodavali), ono što se u takvom pogledu unazad nekako najbrže javi nekadašnjem posvećeniku jest jedno – zapanjujući broj različitih autorskih *glasova*. (...)

Među svim tim glasovima i tekstovima, nešto se sporije, baš zbog nedostatka ranije spomenutih – hoćemo li tako reći – stilskih efekata i učinaka, isticao sve sigurnije jedan autor, pomalo i sigurno nalazeći svoju nišu, naročitu izdvojenost, i sve više kako je vrijeme prolazilo.

Umjesto neprekinute serije pridjeva, atributa i stilskih modifikatora (držeći se nesvjesno dakle Hemingwayevog naputka o tome kako tamo gdje mogu dva pridjeva, jedan treba maknuti); umjesto pokazivanja naslušanosti ili razmetanja opsesivnim poznavanjem diskografija i biografija – ovaj je pisao kratko, mjereći i važući svaku riječ i (kratku) rečenicu, svaki iznešeni stav ili (hipo)tezu. Bez jurenja za pretjeranostima, bez zaletanja u metaforama i poredbama, pisao je gotovo “klinički”. Tekstovi su mu bili nekako utišani, prigušeni. Iz te tišine vidjelo se da je rođeni promatrač – ponovo po jednom hemingweyevskom diktumu o piscima. Takvi su autori po definiciji, dakle, uvijek tiši – ili manje glasni – zato što se ne guraju u sredinu, bilo teksta ili scene, pod svjetla, kamo su stremili toliki. Odatle, tako izmješteno, po pravilu se bolje vidi, naravno. Tamo gdje se razmetalo apodiktičkim tvrdnjama, nepromišljenom samouvjerenošću ili pak endemskom nametljivošću,

primijetila se kod ovoga pak jedna izrazita spekulativnost.

Ime mu je bilo Dušan Vesić, a s praćenjem njegovih tekstova, pa poslije učestalošću shvatilo se koja će mu tema pored svih ipak biti i glavna i prva.

Odabrao je – ili je ona njega odabrala – u ono vrijeme za *rock* kritičara najtežu temu i kritičku ulogu: otprilike poslije 1980. pa nadalje biti zagovornikom Levijatana koji se zove *Bijelo dugme*, značilo je u redakcijama i među kolegama, tek se sad vidi koliko često snobovskim i površnim, napraviti od sebe laku metu, izložiti se refleksnom podsmijehu ili čak preziru.

Nešto iz predrasude, a nešto iz konformizma, najveći domaći *rock'n'roll* bend odbacili su gotovo svi kritičari i on je postao kritička vreća za udaranje uglavnom. Nitko nije više ozbiljno htio misliti o njima i promatrati kako se – ponekad kao zahuktala lokomotiva, a ponekad sporo kao glečer – unutarnji svijet benda i ono što je iz toga izlazilo, pjesme, albumi i njihova pojava, kako se sve to pomiče i mijenja, do samog kraja.

Danas se vidi da je Dušan Vesić jedini imao gotovo lovačkog strpljenja ispratiti te promjene i iz promatranja i pisanja o njima uvideti "veću sliku". I da onda iz svoga metodičnog razmišljanja o bendu pohvata i fiksira pravo značenje i sve brojne i neuporedive konzekvence koje je taj bend donosio. Za muziku Jugoslavije, ali, složenije još – i za kulturu samu.

Činjenice o tome, koje kako prolazi vrijeme, ne da ne gube na važnosti nego se samo pojačavaju u svojoj impresivnosti. Nekome ne mora biti važno (ima nas dovoljno kojima jest!) to da je u pogledu muzike i uspjeha *Bijelo dugme* »

Bijelo dugme (1974–1989)

Bijelo dugme je najvažnija pojava u kulturi Jugoslavije u poslednjoj četvrtini dvadesetog veka. U jednoj socijalističkoj kulturi koja je stidljivo tražila svoj put izvan zadanih okvira vrednosti, bili su pojava upravo prevratnog značaja. Promovisali su neophodnost talenta, nužnost autentičnosti, važnost stava, potrebu za potpunom posvećenošću, visok profesionalni nivo i moderno pakovanje. Bili su najmasovniji umetnički koncept Jugoslavije i prvi masovni koncept koji nije finansirala država. Tokom cele karijere imali su uz sebe beskrajnu ljubav publike, konstantnu zavist kolega i podeljenu naklonost establišmenta.

Zaokružili su *rock* kulturu i definisali tinejdžere kao organizovanu kategoriju. Izborili su se za slobodu ukusa, dotad nezamislivu u socijalističkom uređenju. Bili su jedna od retkih kapitalističkih tvorevina u Jugoslaviji i najbolja reklama njenim slobodama. Živeli su i radili u skladu sa svim atributima zapadne *rock* kulture. Kod njih je bilo baš svega što krasi velike *rock* biografije: velikih brojeva, euforije obožavateljki, svih poroka sem kockanja (među njima je seks dominirao), neobjašnjivih okolnosti i tragičnih smrti. Smatra se da su jedini u Jugoslaviji zaradili ozbiljan novac od *rock* muzike. Postavili su standarde u industriji zabave i neprekidno ih pomicali napred. Ispunili su sve snove jugoslovenske scene – sem jednog: nisu stali na svetsku pozornicu ravnopravno sa najvećim zvezdama tog vremena, mada su kapacitete imali. *Bijelo dugme* je bilo možda najveća muzička kolateralna šteta Hladnog rata, jer nije moglo ni na Istok, ni na Zapad. Opet, *Bijelo dugme* je jedini dokaz da je klasična *rock'n'roll* karijera izvan engleskog jezika uopšte moguća.

(...)

Od šesnaest muzičara koji su prošli kroz *Bijelo dugme*, dvojica su umrla i sahranjena su u Beogradu. Sedmorica su u izbeglištvu: jedan u SAD, jedan u Holandiji, dvojica u Nemačkoj, jedan u Zagrebu, dvojica u Beogradu. Petorica i dalje žive u Sarajevu, jedan živi u Bihaću, jedan u Skoplju.

Goran Bregović je svetska zvezda. Stvorio je *balkan pop*, autentičnu podvrstu nečega što je danas s uvažavanjem nazvano *world music*. Njegov mit u regionu, međutim, raste na neobičan način. Jednom je neki naš čovek u Kanadi iz čista mira pao u komu. Kad se povratio, pitali su ga šta se desilo. Sav zbunjen, ispričao je: "Hodao sam po nekom mračnom tunelu, a onda se pojavio Brega, rekao: 'Hajde za mnom' i izveo me na svetlo. Tad sam se probudio."

Bijelo dugme je svuda oko nas. Ono se neprekidno događa. Pre nekoliko godina, jedna akcija dobrovoljnog davanja krvi zvala se "Tvojih pet minuta – nečiji život celi". Pre nekoliko meseci, bila je hit na *Facebooku* poruka upućena političarima: "Sanjao sam noćas da vas nema." Na Novom Beogradu postoji kafić *Lažeš, zlato, lažeš, dušo*. Neki od stihova *Bijelog dugmeta* imaju danas snagu narodne metafore – "ima neka tajna veza", "šta bi dao da si na mom mjestu", "ja sam momak na lošem glasu u ovom gradu", "sve je to od lošeg vina", "jer, kad ostariš", "na zadnjem sjedištu moga auta" i mnoge druge, nek svako izabere svoju.

U proleće 2014. godine, komičar Branko Đurić Đuro trijumfovao je kod Ivana Ivanovića na nacionalnoj Prvoj TV u Srbiji pričajući kako Bregović bira pevače po tome kako bi izgovarali reč "mjesec". Bilo je zaprepašćujuće da su vicevi o Bregovićevim izmenama pevača zvučali sveže kao da su se one događale baš tad, u proleće 2014 – a ne čitavih *trideset* godina ranije.

Četvrt veka posle kraja, mit o *Bijelom dugmetu* nastavlja da raste. *Bijelo dugme* je isto što i sam *rock*: to su definicije koje se stalno menjaju i neprekidno nadgrađuju, svako ima svoju definiciju *rocka* i svoju definiciju *Bijelog dugmeta*. Nekad su bili najbolja terapija za sve: za dugu zimu, za dosadnu školu, za preopširne roditelje, za izgubljena drugarstva, za prekinute ljubavi. Kod njih je bilo neke magije koje kod drugih bendova nije bilo. Najpre su bili grupa Bosanaca agresivnog zvuka, onda emotivni način života nekoliko generacija, da bi na kraju postali metafora jednog vremena. *Bijelo dugme* je danas multimedijalna zbirka emocija, mozaik komadića sreće i tuge, DNK našeg pređenog emotivnog puta.

U okviru granica jezika na kom su pevali, njihov uticaj je presudan. Većina popularne muzike stvorene na području bosanskog, hrvatskog ili srpskog jezika posle 1974. godine nosi u manjoj ili većoj meri miris i ukus *Bijelog dugmeta*. Svi narodi na svetu imaju muziku kakvu zaslužuju.

DUŠAN VESIĆ

Put oko sveta 1983

Beograd – Pariz (Francuska) – Rio de Žaneiro (Brazil) – Lima, Kusko (Peru, preko Anda) – Bogota (Kolumbija) – Akapulko (Meksiko) – Los Anđeles, San Francisko (SAD) – Tokio (Japan) – Manila, Mindoro (Filipini) – Bangkok (Tajland) – tromeđa Burme, Laosa i Tajlanda – Katmandu (Nepal) – Delhi, Agra, Džajpur (Indija) – Karači (Pakistan) – Teheran (Iran) – Beograd

"U Iranu dobiješ pedeset batina ako te uhvate da piješ, pedeset batina ako te uhvate da slušaš muziku koja nije revolucionarna. Malo je hotela koji smiju da prime strance. Spavo sam skupa u sobi, u malom lijevom hotelu, sa nekim šoferom, Irancem. Nas dvojica, kao, nešto pričamo, svaki na svom jeziku, i nešto se, kao, razumijemo, pijemo votku koju je on destilirao kod kuće i mezetimo mandarine i kisele krastavce. Grije nas neka čudna peć na naftu koja smrdi i, kako mezetimo te mandarine, stavljamo koru da nam miriše.

Krasnog sam jarana imao u Iranu, vodio me je po kućama. Muslimani imaju krasan običaj: čim uđu u kuću, preoblače se u pidžame. Uđeš kod njih u kuću, skineš se, dadnu ti pidžamu, pa sjediš sa njima i piješ čaj. Ovaj moj jaran, nesretnik, bio je u Americi kad su Iranci maznuli američke taoce. Zbog te frke istjerali su ih sve iz Amerike, a u Iranu su ih dočekali kao špijune. A on je tamo radio neki doktorat – mlad je čovjek, ali je naučnik neki. Poslije je nekoliko godina lovio ribu po Kaspijskom jezeru i tek je sada dobio nekakav posao u ministarstvu. Htio sam sa njegovim nekim prijateljima putovat malo po Iranu, po jugu, gdje su oni lijepi gradovi kao Kom, ali me bilo strah. Teheran nije lijep grad – nov je, to je šahova prestonica – ali sam ostao u njemu jer je ona "Revolucionarna garda" jeziva, to su sve naoružani klinci od sedamnaest, osamnaest godina koji nikome ni za šta ne odgovaraju. Nisam baš htio da izgubim glavu i zato sam od Irana, eto, vidio samo Teheran.

Novu godinu sam čeko... Putovao sam na sjever, u Tajlandu, s nekim Izraelcem. Oni, jadni, čim izađu iz vojske, odmah kreću na put, valjda da ih ne bi zvali u rezervu. Ovaj što je putovao sa mnom je industrijalac, bogat, ima neku tvornicu u Italiji, ali neće da putuje po *Šeratonima* nego svake godine putuje s ruksakom. I tako, nakupovali smo klope i pića i uvalili se u neki autobus. Onda sam se ja zajebo i napio se bistre vode u džungli – kao, da se napokon napijem prave vode. I, dobijem takvu dijareju... Sreća je da je autobus imao ve-ce, pa sam presjedio Novu godinu s dijarejom na šolji, u autobusu. Ko uspije to napravit u autobusu, taj je stvarno umjetnik.

Imao sam, inače, tri, četiri dijareje na putu. Odmah sam u Brazilu fasovo dijareju, na plaži, na Kopakabani: prodavali su nekakve oranžade, a ja nisam odolio. Imao sam strašnu paniku da ne dobijem žuticu ili amebe. U Indiji sam deset kila smršo: jeo sam samo banane i neke vrele hljepčiće koje su tek vadili iz peći. Zato sam Istanbul dočeko kao rodnu kuću.

Tamo, po tom Tajlandu, imaš nekih plemena poluidiota, valjda zato što počnu jako rano da duvaju opijum. Bio sam u nekom selu kada se razbolio neki njihov, a oni zapališe vatru i uzeše da plešu oko nje. Tačno ti se čini da to ima još samo na filmu. Uveče zalegneš, dođe snajka pa ti zapali lulu. Žene ne puše, one samo muškarcima prave lule. Kuće su na kolju, pošto kobre furaju, samo profuravaju preko puta u džunglu. Au, u Tajlandu su kobre kao miška! Onda oni odu u džunglu, pa samo spale komad i tu posade mak. Sade ga, recimo, godinu, dvije, dok se ne iscrpi zemlja, pa onda pale novi komad.

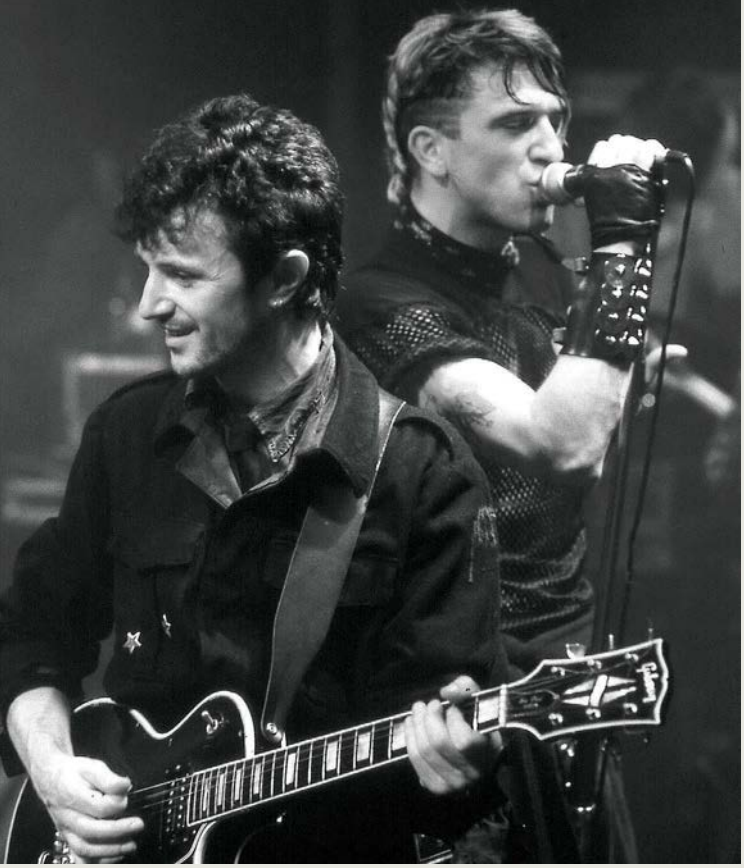
Imo sam u Indiji dobru raju za putovanje, neke trgovce brilijantima. S njima sam išo u Džajpur kad su kupovali brilijante. Čovjek, zapravo, ne zna da se rubini, recimo, vade u Burmi, u nekim džunglama. Najveća zarada je kad se granica pređe noću, ilegalno, i tamo direktno kupuje. Onda ih nose na brušenje u Džajpur, pa u Katmanduu prave nakit. Opasno izgledaju ti mali, žuti tipovi: kad ih vidiš, odmah se onih kung-fu filmova sjetiš. To je jedan čudan svijet, ti trgovci brilijantima. To je mrak...

Tamo gdje bih se vraćo, to je Južna Amerika. Posebno u Peru, Kusko, to su sad mjesta. Ono što su bili Nepal i Indija sedamdesetih, to su sad Peru i Kolumbija. Putovao sam od Brazila, preko Perua i Kolumbije, do Meksika. U Peruu sam sretao tih Indiosa nekakvih, neke čudne raje. Znaš, voziš se stalno s nekom rajom koja vozi bale koke. Sjedneš u voz, sav voz miriše na koku. Tamo kod Andavejlasa, Haunkaija, tih mjesta gdje je ta gerila, pa ne voze uopšte oficijelne linije, vozili smo se nekim kamionima punim koke. Uveče je policijski sat, šćućuriš se u svojoj sobi, a okolo... Teško je prepričat kako može da izgleda bit, recimo, u mjestu koje se zove Andavejlas, u hotelu koji se zove *Ekscelsior*, a tvoja soba je odijeljena od druge samo jednim komadom

u razdoblju od 1974. do 1989. dokaz da je moguća *onakva rock'n'roll* karijera benda koji ne pjeva na engleskom. Ali idejnost benda, odnosno da budemo točni – idejnost Gorana Bregovića, tih nekoliko ključnih koncepata koje je inkorporirao u *Dugme* i onda proveo – u smislu kulturnom, pa onda, nezapamćeno za *rock'n'roll* bend, i u društvenom i ideološkom čak, stvari su preko kojih ne može niti jedna ozbiljna naša kulturna historija.

Budući ionako apsolutni autoritet za bend, s "panoramskim" pogledom na *Bijelo dugme*, odnosno na relacije u samom bendu, zatim između članova i scene, pa još šire – društva dakle – Dušan Vesić je, čini se, prvi ovo i naslutio a onda i sugerirao u tekstovima.

Godine 1985, na jednom od apsolutnih vrhunaca *Bijelog dugmeta*, kapitalizirao je to poznavanje i umijeće svojom prvom knjiškom biografijom benda. Iako su i kolege u štampi i elitna kultura bile gluhe da to i potvrde, ta knjiga kod poštovatelja grupe, kod nekih budućih pisaca i muzičara (od kojih će neki postati među najutjecajnijima kasnije i danas), ostala je

BIJELO DUGME 1984: Brega i Tifa

platna od vreće. U drugoj sobi osmorica siluju, onda vojska upada u neko doba, pravi red... Ti uveče zalegneš, i onda, ko u filmu – ujutru zatekneš sve zidove izlijepljene citatima, parolama, proglasima Envera Hodže i Mao Cedunga. Zovu te "gringo" na ulici, kao u kaubojskim filmovima. Tačno se tako osjećaš...

U Peruu, recimo, tačno osjetiš kakva je razlika između sedamdesetih i osamdesetih u svijetu. Sedamdesetih se svijet furao na kontemplaciju, na mirno izdvajanje, a sada su te istočne droge koje te opijaju demodirane. Sada se svijet fura na ove južnoameričke droge koje te čine življim i bržim. To je bitna razlika između sirotinje – istočne, koja je nekako depresivna, i južnoameričke – koja je u *speedu*. U Južnoj Americi se pije pisko, to je neka, kao, peruanska rakija. Bend svira uživo, svi su u frci... Sad, osamdesetih, svi se furaju na Južnu Ameriku. Što je Katmandu bio sedamdesetih, to je sad Kusko. Kada sam išao kroz Nepal, Indiju i Pakistan, osjećao sam se kao da radim neki film koji sam trebao odmotati sedamdesete. U Katmanduu bih stvarno mogao provesti deset godina samo lagano duvajući i gledajući kako narod prolazi okolo. Tamo su već stigli turisti, to je ova generacija šezdesetih i sedamdesetih, već četrdesetdevetogodišnjaci koji sada idu sa turističkim agencijama. U Južnoj Americi ih još nema.

Sva ta količina opojnih sredstava malo je opasna za ljude koji jednom godišnje imaju namjeru da napišu bar deset pjesama. Znaš, biti u zemlji u kojoj svi vozaju koku, mirišu na koku, gdje je svi Indijanci žvaću cijeli život, biti u tom *speedu* neprekidno – vjerovatno je vrlo ubitačno, bar za ovaj temperament Bosanca koji ja imam i koji sebi može dozvoliti taj tempo jednom u godini ili dvije. Vjerovatno niko ne očekuje od mene da sam proživio preko tri banke, a da se nisam i tim bavio. Sve što zamišljaš da sam u životu probo – probo sam, nemam jedino homoseksualnih iskustava. Ideološki nemam ništa protiv toga, ali ta tehnologija motanja oko guzice – to je nešto što meni kao primitivcu malo teško ide od ruke.

Ma, ima raznog svijeta... Ima milion načina na koji raja putuje.

Bio sam s takvim budalama... Recimo, sreo sam nekog Škota u Andima – njega uopšte ne zanimaju ova mirna područja, samo ga zanima ono gdje se može glava izgubiti. On je pošo od Meksika, pa je prošo cijelu Centralnu Ameriku. Bio je u Nikaragvi, danas s Torom, sutra sa sandinistima, i sve je prošo i izvuko živu glavu. Onda sam sreo neke medicinske sestre s nekog ostrva koje je neka holandska kolonija u Meksičkom zalivu. Žalile su mi se da je previše turista. One su – jadnice – išle na Galapagos i tako su očajne bile. Vratile su se odande jer tamo ne daju da se baci čik, da se uzme kamenčić, da se bilo šta uradi, da se ne bi, kao, intervenisalo na evoluciju. To je definitivna teza: ako neko baci čik, možda neka ptica propuši. Onda su iznajmile, kao, vodiča, da idu u džunglu i sretnu životinje, majmune i lavove, i – nakon pet dana – napokon se krckanje čulo, one su se usrale od straha, šta će, a iz šipražja izađe – druga grupa turista sa svojim vodičem. Tako su očajne jadnice bile...

Zanimljivo je da strašno puno samih žena putuje. U Nepalu sam bio s nekom Norvežankom (ili Šveđankom?) koja je mjesec dana sama putovala po Iranu i prošla cijeli Iran. Avion je skup, ali imaš ih, recimo, koji putuju brodom tako što traže posadu, ovamo na francuskoj i španskoj obali, ukrcavaju se i prebacuju u Ameriku. Puno ih se ukrcava na Tajlandu, pošto se tamo grade najjeftiniji a najbolji brodovi, jer je tamo najveća proizvodnja tikovog drveta. Onda čekaju neki pasat koji ih vuče do Japana, pa opet čekaju pasat koji ih odvuče od Japana do Kalifornije. Po Indiji se isto može jeftino putovati: mjesečna vozna karta košta sto dolara, u svim pravcima, a voz je jako dobar. Imaš ove autobuse koji idu iz Amsterdama za Nepal, pa onda one čudne redove vožnje – do Južne Amerike se voziš, recimo, teretnim kamionom koji kreće 3. februara, plus minus dvadeset dana. Kao na Divljem zapadu...

Nije teško putovati. Ne može se biti baš bez novca, ali može se s nekim normalnim troškom kao u Jugi. Glupo je ići po *Šeratonima* – oni su isti svuda u svijetu. Taj šaren i lijep svijet tamo ne zalazi. A za to ne treba puno para."

GORAN BREGOVIĆ

sam primjer kako se piše biografija benda, bilo kojeg benda – po preciznosti, broju i provjerenosti podataka, po akribiji i odgovornosti. Ali i po nečem drugome, teže uhvatljivom tada. U kulturi navikloj na skrivanje, na javne tajne i privatne priče (sve strane biografije izvođača naprotiv odlikuju se transparentnošću, makar se radilo o optužujućim, neugodnim faktima), u kulturi gdje su kod poznatih i uspješnih vrijedile i postojale dvije paralelne crte koje su se rijetko dodirivale – privatna spram javne – knjiga je bila primjer kako se uzbudljivo moglo pisati i o takvim, *osjetljivim* dijelovima priče, članova i djelovanja njihovog. Ta biografija nije imala precedenta kod nas.

Moralo je, međutim, proći mnogo vremena, moralo se dogoditi "sve ono", što nam je palo po glavama u međuvremenu, a u tome i dva "gubitka u ljudstvu" grupe, od kojih je jedan bio apsolutno stravičan, da bi danas ("i kad prođe sve") biograf s distance odlučio spojiti te dvije polovice – točku gdje je stao tada i sve ono kasnije, i složiti post festum (ili kako jedan pisac kaže "post kuršum") od »

POSLEDNJA POSTAVA 1988–1989: Ivandić, Ristovski, Bregović, Islamović, Redžić

komada i od krhotina jednako, punu priču. Odnosno, kako se vani frazom u tom žanru kaže – "definitivnu biografiju". Ovdje možemo maknuti ironične navodnike slobodno: koliko god ostaje još jedan beskrajan prostor za materijalne, muzičke i poetičke interpretacije rada *Bijelog dugmeta*, ova knjiga bez dileme jest to.

Ona ima, međutim, dodatnu posebnost, apsolutnu neobičnost u odnosu na sve biografije objavljene kod nas, a to postaje očigledno negdje oko polovice, i naglo, bez uvoda. Iako je dotad pisana gotovo romaneskno, kao historijat i kao fikcija ujedno, te vrlo osobnim jezikom i stilom, u nekom trenutku kao *deus ex machina*, iz trećeg se u prvom licu pojavljuje i biograf sam. I kasnije ne samo kao tumač – nego i kao akter.

To nije, kako bi se moglo očekivati, nešto što se iscrpljuje na nivou osobnih opaski i dojmova, što može svaki autor. Vesićeva prisutnost u životu benda naprotiv, od prvih, tipičnih i slučajnih anegdota, rikošetira i odlazi u nešto ozbiljno i istinski zbunjujuće. Kako priča sve više odmiče i njegova upletenost postaje sve jača, do zapanjenosti na momente.

Bend – a svaki uspješan i veliki bend je notorna "školjka", beskrajno nepovjerljiv spram stranaca – pita ga, međutim, za mišljenje, i osobno i, gotovo neshvatljivo, muzički čak, vođa benda pušta mu nove pjesme i čeka reakcije. Stvar postaje još kompliciranija onda: zovu ga, vidimo, i kad su međuljudski problemi na stvari, čak preko njega prelamaju ključne promjene u personalu, dok se novi članovi raspituju oko odnosa u grupi.

Pitanje koje se nameće čitajući ovu knjigu, a ono je neodgovoreno u tekstu – najočitije je: otkud to? – odakle takvo povjerenje benda, tih, inače, prilično na sebe same orijentiranih i nepovjerljivih ljudi ka jednom novinaru, ka *uljezu*? Otkud da se – baš kao onaj fantastični lik u Woody Allenovom čuvenom filmu – biograf koji bi trebao stajati izvan narativa, biti "pripušten" samo kad to odgovara onome koga se prati, pojavljuje odjednom ne samo kao "svjedok historije" nego i dijelom čak i njezin sukreator?

Odgovor autorov potpuno je neuobičajen za našu kulturu, tu gdje uglavnom svi imaju odgovore na sve – i kao takav, odgovor je razoružavajući: ne zna ni on. I to sasvim iskreno kaže – što stvar čini još boljom. Na temi oko koje se toliko nagađalo i nagađa, gdje se toliko spekuliralo, ovakva transparencija koja zapravo skriva neke unutarnje neizrečene motive i sile benda, samo je dodatni sastojak u jednoj po sebi i zapravo potpuno misterioznoj priči koja, što se više pokušava u detalj prepričati, sve više izmiče, kao i sve velike i važne priče. Uostalom, ako bi je i sasvim rasvjetlili, uspjeli razbiti na dijelove sve njene sastavnice i analizirati sve što se analizirati dade – onda ona ne bi bila to što jest i ne bi nastavila intrigirati toliki broj ljudi skoro dvadeset i pet godina, četvrt stoljeća dakle, po njenom formalnom kraju.

Kako god bilo i što god nagađali o motivima toga gore spomenutog povjerenja benda baš u ovog autora, pogotovo ako se uzme inteligencija, mudrost – a i proračunatost – neuhvatljivog vođe grupe, nešto je prevladalo tu i spojilo se sretno. Veliki bendovi imaju koliko velike slabosti, toliko i veliko samopouzdanje, mjereći svoju snagu i količinom udaraca koje mogu podnijeti. Pogotovo kad oni imaju smisla i pogotovo kad dolaze iz blizine – Vesić, naime, bez obzira na svoju ljubav prema *Bijelom dugmetu* (kao muzici i kao kulturnom fenomenu jednako) i bez obzira na (relativnu) bliskost s bendom, ne ustručava se biti vrlo kritičan. Čak nemilosrdan prema stvarima za koje misli da su mogle i trebale bolje, na momente zapanjujuće iskren u opisima osobina i karaktera članova. Možda je otud bend takve snage i veličine negdje nesvjesno i naslutio da će od ovakvog i kroničara i kritičara imati samo dobro.

Rezultat te odluke ili spontanosti, potpuno svejedno je danas, taj paralelni historijat odnosa kritičara-biografa i samog benda jest na kraju ova i ovakva biografija. Drugim riječima, i najkraće: imamo pred nama nešto što spada među najveće rijetkosti u ovim kulturama "krivih srastanja". To, naime, da jedna velika pojava dobije jedinog ispravnog tumača. ¶

ĐORĐE MATIĆ

Antiques & Hobby

Велики међународни
„Сајам антиквитета и хобија"
хотел „Славија" – Београд,
25. и 26. октобар 2014. од 10 до 16 часова.
Улаз из Макензијеве улице.
За све посетиоце, бесплатна процена и савети.

Агенција „Antiques and Hobby", тел: 064-1948-357

VREME i Laguna preporučuju

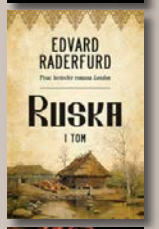

Nova izdanja

U susret Sajmu knjiga

„Laguna“ će na predstojećem Sajmu knjiga u Beogradu predstaviti celokupnu dosadašnju produkciju od oko 2.200 naslova, uključujući i novih tri stotine knjiga domaćih i stranih autora objavljenih u proteklih godinu dana

Predstojeći, 59. po redu, Međunarodni beogradski sajam knjiga održaće se od 26. oktobra do 2. novembra i, kao i svake godine, pružiće jasan pregled i domete domaće izdavačke scene, i potvrditi status „Lagune“ kao najveće izdavačke kuće u ovom delu sveta.

„Laguna“ će ove godine po sedamnaesti put učestvovati na Sajmu knjiga. Na njemu će predstaviti svoju celokupnu dosadašnju produkciju – skoro 2.200 različitih naslova – uključujući i 300 novih knjiga domaćih i stranih autora objavljenih u proteklih godinu dana. „Lagunina“ izdanja pokrivaju širok tematski i poetički okvir – od aktuelnih svetskih hitova i izdanja namenjenih najširoj čitalačkoj publici do kapitalnih dela nacionalne i svetske književnosti, od dečjih do naučnopopularnih knjiga, od žanrovske literature do esejistike. Među naslovima objavljenim između dva sajma knjiga pažnju čitalačke publike naročito su privukla dela Borislava Pekića, Mo Jena, Žozea Saramaga, Dragana Velikića, Paula Koelja, trileri Toma Roba Smita, Jua Nesbea i Džilijen Flin, zatim *Romani* Ive Andrića, *Vreme smrti* Dobrice Ćosića, *Fajront u Sarajevu* dr Neleta Karajlića, *Let* Vladimira Arsenijevića, *Beograđanke* Igora Marojevića, *Tušta i tma* Svetislava Basare i Miljenka Jergovića, *Deca komunizma* Milomira Marića, zbirka priča *Gavrilov princip*, kao i knjige *Katastrofa* i *Pakao* istoričara Maksa Hejstignsa, *Frojdova ljubavnica* Karen Mak i Dženifer Kaufman, *Jedan po jedan* Tonija Parsonsa, *Poslednje proleće u Parizu* Jelene Bačić Alimpić, *Spas* Isidore Bjelice, *Dosije Bogorodica* Vanje Bulića i druge.

Da „Laguna“ nije najveći srpski izdavač samo po broju objavljenih naslova pokazuju i nagrade koje su između dva Sajma dobili njeni autori i izdanja: nagradu „Desimir Tošić“ za publicističku knjigu godine dobila je knjiga *Kako smo propevali* Ivana Ivačkovića, nagradu „Meša Selimović“ knjiga Slobodana Vladušića *Mi, izbrisani*, nagradu „Dositejevo pero“ *Vidovite priče* Ljubivoja Ršumovića, Ana Jovanović Kuzmanović dobila je nagradu „Radoje Tatić“ za najbolji prevod s portugalskog i španskog za knjigu *Sva imena* Žozea Saramaga, dok je Ana Jovanović dobila nagradu „Ljubiša Rajić“ za najbolji prevod za roman *Žabe* kineskog nobelovca Mo Jena.

Uz mnoge sajamske akcije i popuste, na „Laguninom“ štandu na Sajmu knjiga čitaoci će moći da kupe ove knjige, ali i da se druže s tridesetak domaćih autora koji će potpisivati svoja nova izdanja. Specijalni gost „Lagune“ biće britanski autor Toni Parsons.

Od novih naslova kojima je „Lagunina“ ponuda oktobra dopunjena, izdvajamo knjigu *Sportski lider Novak Đoković i uspon Srbije* Krisa Bauersa, zatim roman *Kainov ožiljak* Vladimira Kecmanovića i Dejana Stojiljkovića, triler *Mračna mesta* autorke bestselera *Iščezla* Džilijen Flin, kultno delo Borislava Pekića *Hodočašće Arsenija Njegovana*, Mo Jenov roman *Umoran od života i smrti*, biografiju Bijelog dugmeta *Šta bi dao da si na mom mjestu* koju je napisao Dušan Vesić, priču o Milanu Mladenoviću *Mesto u mećavi* autora Aleksandra Žikića, filmski vodič Petra Jončića *Neki drugi film*, koji govori o odnosu kinematografije prema slikarstvu, muzici, geografiji i istoriji, zatim uzbudljivu naučnu knjigu Vlatka Vedrala *Dekodiranje stvarnosti*, hroniku 1.800 godina ruske istorije pod nazivom *Ruska* Edvarda Raderfurda, kapitalnu istorijsku studiju *Drugi svetski rat* Entonija Bivora i druge.

Dakle – za svakog ponešto. Dođite.

Istorijski triler

VLADIMIR KECMANOVIĆ, DEJAN STOJILJKOVIĆ

Kainov ožiljak

Vladimir Kecmanović i Dejan Stojiljković napisali su „u četiri ruke" ovaj zanimljiv i neobičan politički triler o Ivi Andriću u Berlinu u vreme kada je on bio ambasador Kraljevine Jugoslavije u Nemačkoj, od 1939. do 1941. Verno rekonstruišući ovo burno razdoblje, oslanjajući se na istorijske i biografske činjenice i povlačeći paralele s Andrićevim delom, Kecmanović i Stojiljković su u Andrićeve berlinske dane vešto upisali epizodu susreta pisca s živopisnom ličnošću iz nacističkog političkog podzemlja koja je mogla da bude prototip za lik Karađoza iz *Prokletе avlije*. Zaplet romana počinje na zgarištu jedne berlinske lomače na kojoj su nacisti spaljivali „nepodobne" knjige. Andrić tu pronalazi nagorelu knjigu pesama pod naslovom *Kainov ožiljak* čiji je autor austrijski nacista bosanskog porekla Štefan Krajski koji je misteriozno nestao u Noći dugih noževa. Roman na jednom planu prati političke potrese u Evropi, okolnosti i atmosferu u nacističkoj Nemačkoj, diplomatske i špijunske igre između Nemačke, Britanije i Jugoslavije, potpisivanje Trojnog pakta i puč 27. marta, a na drugom Andrićev odnos prema istorijskim događajima i ličnostima, njegove nemire i dileme, ali i potragu za zagonetnim zemljakom i tajnom njegove uklete knjige. „Roman *Kainov ožiljak* istovremeno je uzbudljiv politički triler, priča o nemogućoj ljubavi, potresna istorijska drama, parabola o ljudskosti u dehumanizovanom svetu, partija karata sa đavolom, faustovska dilema jednog velikog pisca i hipoteza o tome kako je nastao Andrićev roman *Prokleta avlija*."

Svetska književnost

MO JEN

Priče o crvenom sirku

Prevod: MIRJANA PAVLOVIĆ

Svoju međunarodnu slavu kineski pisac Mo Jen, dobitnik Nobelove nagrade za književnost 2012, duguje upravo ovom romanu. Objavljena 1987, knjiga *Priče o crvenom sirku* u Kini je odmah postigla ogroman uspeh. Reditelj Džang Jimou je potom po romanu snimio istoimeni film, koji je dobio „Zlatnog medveda" na filmskom festivalu u Berlinu i tako skrenuo pažnju svetske javnosti i na Mo Jena. Radnja romana smeštena je u jedno selo na istoku Kine i govori o istoriji jedne lokalne porodice i kineskoj borbi protiv japanske okupacije 1939-45. Pripovedačev deda, nosač Ju, zaljubljuje se u lepu devojku koju nosi u svadbenoj nosiljci ka kući njenog budućeg muža, gubavog sina imućnog lokalnog proizvođača rakije od sirka, a onda ubija i mladinog muža i njenog svekra, i počinje da živi s njom, nastavljajući s proizvodnjom rakije. A onda stiže japanska okupacija i selo biva izloženo nepodnošljivom nasilju, ubistvima i prinudnom radu. Seljaci odlučuju da pruže otpor i kreću u očajničku borbu, a Ju od rakije od crvenog sirka pravi eksplozivno sredstvo kojim će okupatore dići u vazduh. Ispričana u foknerovsko-markesovskom ključu „halucinantnog realizma" u kome se mitovi i legende prepliću sa istorijom i surovim pričama iz doba okupacije, radnja romana ne teče linearno, već kroz izmenu vremenskih planova. O razlozima velikog uspeha ovog svog romana Mo Jen je rekao: „U njemu je opisan zajednički duh kineskog naroda tog doba posle dugog perioda u kom je lična sloboda suzbijana. Roman predstavlja oslobađanje pojedinca koji se usuđuje da govori, da misli i da dela."

Drama

ČIMAMANDA NGOZI ADIČI

Amerikana

Prevod: BRANISLAVA RADEVIĆ-STOJILJKOVIĆ

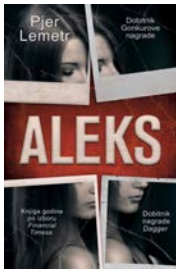
Književnica i feministička aktivistkinja Čimamanda Ngozi Adiči (1977) rođena je i odrasla u Nigeriji, u devetnaestoj otišla na studije u Americi, studirala na nekoliko univerziteta, a danas živi naizmenično u ove dve zemlje. U svojim knjigama *Purpurni hibiskus, Pola žutog sunca* i *Drhtaj* (objavljenim u „Laguni"), za koje je dobila prestižne američke nagrade uključujući nagradu „Orindž" i nagradu Nacionalnog udruženja književnih kritičara za najbolji roman, Adiči se bavi afričkim temama, istorijom i svakodnevicom svoje zemlje, nasleđem kolonijalizma, građanskih ratova i diktatura, rasnom, etničkom i svakom drugom mržnjom, kao i odnosom Zapada prema Africi. Njen poslednji roman Amerikana je „Njujork tajms" uvrstio u deset najboljih romana objavljenih prošle godine. Njegovi junaci su dvoje Nigerijaca, Ifemelu i Obinze. To dvoje zaljubljenih tinejdžera u vreme vojne diktature u Nigeriji sanja da pobegne iz zemlje i ode u Ameriku. Ifamelu uspeva da se dokopa SAD, gde studira i postaje pisac uticajnog bloga o rasnim problemima u Americi, ali Obinzeu nakon Jedanaestog septembra ne daju američku vizu. On odlazi u London i tamo boravi ilegalno dok ga ne deportuju nazad u zemlju. Kada se posle petnaest godina Ifemelu vrati u Nigeriju, Obinze je oženjen i bogat čovek u novoj, demokratskoj Nigeriji. Stara ljubav se ponovo raspaljuje. Okvir *Amerikane* jeste ljubavna priča, ali je ova knjiga mnogo više od ljubavnog romana. „Adiči piše o onome o čemu drugi ćute", rekao je o ovvom romanu pisac Kolum Maken. „Ovo nije samo obična priča koja se odvija na tri različita kontinenta, već i pronicljivo preispitivanje rase, identiteta i pripadnosti Afrikanaca i Amerikanaca globalnim predelima. Ako se Džojs branio ćutanjem, egzilom i domišljatošću, Adičijeva to čini instinktom, slutnjom, gubitkom i čežnjom."

Triler

PJER LEMETR

Aleks

Prevod: GORDANA BREBERINA

Pjer Lemetr je jedan od najčitanijih francuskih savremenih pisaca, dobitnik „Gonkura“ 2013. za sagu o kraju Prvog svetskog rata *Doviđenja tamo gore* i drugih prestižnih književnih nagrada. Ogledao se i u žanru trilera, među kojima je najzapaženija njegova trilogija o inspektoru Kamiju Verhuvenu. Deo ove trilogije je i roman *Aleks*, dobitnik nagrade „Dagger“ za najbolji krimi roman i od „Fajnenšel tajmsa“ proglašen 2013. za knjigu godine. Lepa i usamljena Aleks, sklona nošenju različitih perika, oteta je na ulici usred bela dana i negde zatočena. Dok ona pokušava da utekne otmičaru, istragu o ovom slučaju započinje inspektor Kamij Verhuven. Tragovi su mršavi – nema osumnjičenog, nema motiva, niko od Aleksine rodbine ili prijatelja se ne interesuje za njenu sudbinu, jedino što Verhuven ima jeste nepouzdana izjava jednog očevica otmice. Sklapajući kockice mozaika njene ličnosti, Verhuven shvata da Aleks nije obična žrtva, već odlučna i opasna mlada žena u odnosu na koju, kako je jedan kritičar napisao, Lizbet Salander iz romana Stiga Lašona izgleda kao Meri Popins. Vrhunski triler!

Drama

ERNST HAFNER

Braća po krvi

Prevod: NIKOLA JORDANOV

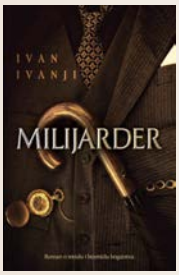

Neobična je sudbina ovog romana. Objavljen je u Nemačkoj 1932. godine i bio dobro prihvaćen kod kritike i čitalačke publike, ali su ga godinu dana kasnije nacisti zabranili i on je polako potonuo u zaborav, tako da se o njegovom autoru danas ne zna ništa osim da je bio novinar i socijalni radnik. Prošle godine jedan mali nemački izdavač odlučio je da ovaj roman ponovo objavi, i on je postao prava književna senzacija. Roman se bavi mladim ljudima na dnu društvene lestvice, njihovom potkulturom i borbi za preživljavanje u Berlinu u poslednjim godinama Vajmarske Nemačke, neposredno uoči dolaska nacista na vlast. Maloletni beskućnici pobegli iz socijalnih ustanova i drugi besprizorni koje je nužda vodila u kriminal i prostituciju, živeli su na ulici, okupljali se u napuštenim fabrikama, imali svoja pravila i rituale i samoorganizovali se u grupe koje su im nudile zaštitu i osećaj pripadnosti. „Napeto, na momente bez daha, i danas pratimo tu mladež. Štivo karakteriše duboka emotivnost koja na mahove nanosi gotovo fizički bol, ali nikada ne ostavlja bez nade“, piše Peter Graf u uvodu ove knjige, napominjući da ona uznemirujuće korespondira s našim vremenom. „Možda smo – bogu hvala – još daleko od životnih uslova kakve opisuje Hafner. Ipak, taj roman, ako se čita danas, predstavlja vrlo savremen i istovremeno ljudski pledoaje koji pogled usmerava na sudbinu pojedinca umesto da se prepusti onom opštem strahu koji se oseća svuda i tako reći prisilno steže srce.“

Srpska književnost

IVAN IVANJI

Milijarder

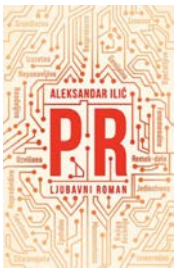

Novi roman Ivana Ivanjija o smislu i besmislu bogatstva duhovita je i istovremeno gorka priča o generaciji rođenoj između dva svetska rata, o oskudnim vremenima u kojima su dočekali starost, o gubitku iluzija, o zemlji i ljudima koji su zaista postojali i nepovratno nestali. Glavni junak Vladimir Konstantinović, alijas Vadim Konstantini, s kojim se autor upušta u dovitljivu igru razmene identiteta i pripovedačkog glasa, posle neuspešne novinarske karijere u socijalističkoj Jugoslaviji, nezadovoljan sistemom u kojem ne može da se obogati, odlazi u pečalbu i posle nekoliko godina osniva lanac restorana čije je glavno jelo pasulj u svim vidovima. Pola veka kasnije, kao milijarder i vlasnik jednog ostrva u Južnom moru, vraća se u domovinu i sreće se sa svojim nekadašnjim prijateljima. Kako će ga njegovi drugari dočekati i doživeti? Kojim će očima on gledati na svoju prošlost od koje su ostale samo žive senke? Roman jedinstven u savremenoj srpskoj književnosti, nekonvencionalan u poređenju s vladajućim trendovima, *Milijarder* ubedljivo potvrđuje magiju Ivanjijevog pripovedanja i donosi priču o mogućem boljem svetu koji se, ako i neostvarljiv, bar može izmaštati.

Srpska književnost

ALEKSANDAR ILIĆ

PR

Roman o ljubavnom trouglu s radnjom smeštenom u kontekst beogradskih PR agencija i mladih ljudi anesteziranih od seksa, droge i interneta, o njihovoj ispraznoj svakodnevici i izgubljenosti između realnog i virtuelnog sveta. „Na mestu gde daunloud postaje piraterija, ljubav prevara a istina – PR, dvoje ljudi traga za izlazom iz ljubavnog trougla. U tom traganju razrešavaju se njihove ljudske i poslovne sudbine a skrivena, zabranjena i potisnuta osećanja iz emocionalnog podzemlja izlaze na čistinu. Radnja romana se jednim delom odvija u elitnoj beogradskoj PR agenciji, a drugim na internetu: od običnog flertovanja i razmene sličnih zadovoljstava na *Fejsbuku* ili *Tviteru* do najmisterioznijih prostranstava *Deep Weba*, gde je moguće iznajmiti *Rent-A-Hacker* usluge ili naručiti nečije ubistvo.“ „Osim što vas lako natera da instalirate sve aplikacije koje u knjizi pominje i da se upitate odakle su vam to poznati svi ovi ljudi, Ilić objašnjava, bez pardona, šta se krije iza slike stvarnosti koju kreira domaća PR scena“, napisala je o ovoj knjizi Tanja Tatomirović, komunikolog, PR Lead za zemlje Balkana u kompaniji Microsoft. “Njegova priča ogolila je bombastične nazive funkcija, iskrivljen rečnik, isfabrikovane menadžere, lažni moral i nametnutu potrebu da svi izgledamo isto i ponašamo se isto. Kada pročitate *PR* pročitali ste nas sve.“

Muzika

MARKO ŠELIĆ MARČELO

Napet šou

Nova knjiga kultnog rep muzičara zapravo je „knjigoalbum". U njoj se nalaze Marčelovi eseji i priče na različite teme, zatim tekstovi o njemu koje potpisuju reditelj Kokan Mladenović, pisci David Albahari, Mihajlo Pantić i Pavle Zelić, aforističar Dalibor Đorđević, rok kritičar Petar Janjatović, kolumnista Draža Petrović, mirovni radnik Milan Colić, psiholog i psihoterapeut Vladan Beara i koordinatorka organizacije ASTRA Elena Krsmanović, kao i tekstovi pesama sa muzičkog albuma koji je sastavni deo ove knjige. Teofil Pančić je o Marčelovoj knjizi napisao: „Markov *Napet šou* uzbudljiv je trenutak u karijeri čoveka koji ima šta da kaže i zna kako to da učini, umetnika progonjenog podjednako društvenim i ličnim demonima; ako mene pitate, ionako mi je sumnjiv svaki pesnik kome se bilo koji od tih demona ne javlja. Samim tim, *Napet šou* je i fotoportret ovog društva, zatečenog u raskoraku između lošeg sada i goreg sutra. 'To jest, hoće li biti bolje? Neće', kaže Marko, i odmah potom zaboravi šta je rekao, pa piše, peva, govori i iznad svega živi kao da ipak hoće, i kao da je baš on taj koji će svojim ljudskim i umetničkim činjenjem prevaliti, pretegnuti ovaj svet na svetliju stranu. A zašto? Zato što samo tako čovek može i sme da živi: u napetosti, koja je drugo ime za ono kad ne daš i baš ne daš i eto ne daš paucima da premreže nebo."

Krimi

SOFI HANA

Ubistva s monogramom

Prevod: TATJANA BIŽIĆ

Za života, Agata Kristi je napisala trideset tri romana, dva pozorišna komada i više od pedeset priča u kojima glavnu ulogu ima Herkul Poaro. Sa njenom smrću 1976, slučajevi najslavnijeg dvadesetovekovnog detektiva su zaključeni, sve do odluke Zadužbine Agate Kristi da angažuje savremene pisce i poveri im zadatak da napišu nove Poaroove avanture. Prvi izbor pao je na spisateljicu Sofi Hanu. Na početku *Ubistava s monogramom*, Poaroovu večeru u jednom londonskom kafeu prekida mlada žena koja mu kaže da će uskoro biti ubijena. Iako uplašena, ona ipak moli Poaroa da ubicu ne traži i ne privodi zakonu – jer pravda će biti ispunjena kada ona bude bila mrtva. Kasnije, iste večeri Poaro saznaje da je u otmenom londonskom hotelu ubijeno troje gostiju, a svakome od njih u usta je stavljeno po jedno dugme za manžetnu. Dok se Poaro trudi da sastavi neobične komadiće slagalice, ubica priprema hotelsku sobu i za četvrtu žrtvu... „Pred Sofi Hanom našao se ogroman izazov da oživi opšteomiljenog Poaroa, i ona je na taj izazov odgovorila s mnogo srca i nemalom količinom sivih ćelijica", napisala je autorka *Iščezle* Džilijen Flin. „Dok sam čitala *Ubistva s monogramom* osećala sam se kao da se vraćam u najdražu sobu davno izgubljenog doma."

Antologija

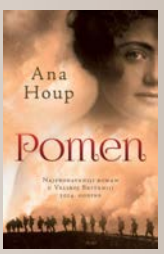
GRUPA AUTORA

Riba, patka, vodozemac

Priredila: LJUBICA ARSIĆ

U „Laguninoj" ediciji „Talasi" objavljuju se tematske antologije priča. Novi tom ove edicije pod nazivom *Riba, patka, vodozemac* bavi se životinjama, a priče o njima pisali su vrhunski svetski pripovedači među kojima i Birs, Kafka, Bunjin, Hemingvej, Tomas, Petruševska, Lesing, Markes, Mo Jen, Malamud, Bucati, Prilepin, Atvud i drugi. „Slikajući svet životinja u društvu ljudi, majstori svetske kratke priče u ovoj zabavnoj i mudroj antologiji pokušavaju da objasne i složenost ljudske prirode", skreće pažnju Ljubica Arsić. „Kroz maštovite priče u kojima su gavran, krokodil, zavodljiva zmija ili tajanstveni medved-mladoženja ne samo čovekovi pratioci već i podstrekači i tumači njegovog ponašanja, čitaocu se nudi živopisno carstvo uzbudljivije od svakog zoološkog vrta. Naša sličnost sa životinjama je zaprepašćujuća, uzvikuje jedan pažljivi posmatrač ljudskih lica. Pogledajte samo te mazne kancelarijske mace spremne da ogrebu, tužne pseće poglede koji maštaju o vernosti, tu lisičju pripravnost na skok, kravooke lepotice dugih trepavica, dok čekaju da se upali svetlo na semaforu! Videćete kako čovek, manje ili više priučen dresuri, pokušava da proživi život povinujući se zahtevima životinjskih nagona u sebi, i stalno vodeći borbu sa njima."

Drama

ANA HOUP

Pomen

Prevod: DUBRAVKA SREĆKOVIĆ DIVKOVIĆ

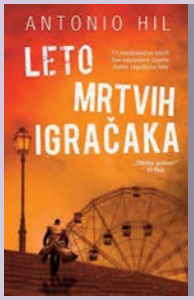
Romaneskni prvenac britanske spisateljice Ane Houp pred domaće čitaoce stiže s preporukom najprodavanijeg romana u Velikoj Britaniji ove godine. Radnja je smeštena u London 1920. godine, uoči proslave dvogodišnjice završetka Prvog svetskog rata, kada se organizuje prenos neidentifikovanog tela jednog poginulog britanskog vojnika iz Arasa u severnoj Francuskoj do Vestminsterske opatije, gde ga treba svečano sahraniti i time simbolično odati počast Neznanom junaku. Veliki rat je ostavio duboke ožiljke na sudbinama i dušama tri junakinje ovog romana. Svaka od njih, Heti, Evelin i Ejdu, doživela je gubitak voljenih i neuspešno se suočava kako sa sopstvenim ratnim traumama tako i s traumama preživelih učesnika rata iz porodice i okruženja. Neočekivana pojava jednog mladića povezaće sudbine ovih žena i istovremeno im i oživeti i slomiti srce. „Hiljadu devetsto dvadeseta, tvrdi Ana Houp, već je vreme da svi ispuste poslednji jecaj i okrenu se životu; vreme je da devojka ponovo postane lepa, da obuče veseliju haljinu, da potkrati svoju dugačku edvardijansku kosu i opet zaigra", rekao je kritičar *Gardijana* o ovoj knjizi. „Ova pripovest nosi nas od nepovratne prošlosti ka jednoj budućnosti s ukusom 'sorbea na jeziku' i zvukom diksilend-džeza."

AKCIJA

NEDELJNIKA **VREME** I IZDAVAČKE KUĆE Laguna

Knjige za 299 dinara!

U SVIM KNJIŽARAMA „DELFI" U SRBIJI
Ponesite ovaj primerak „Vremena" u neku od knjižara „Delfi" i kupite jedan od dvadeset naslova sa ovog spiska po specijalnoj ceni od 299 dinara.
Akcija traje od 10. oktobra do 10. novembra 2014.

Antonio Hil:
LETO MRTVIH IGRAČAKA

Izvrstan španski krimić s inspektorom Ektorom Salgadom u glavnoj ulozi. Vrelo leto u Barseloni i jedno misteriozno samoubistvo čiji trag vodi do zla, droge i kriminala u svetu bogatih i moćnih

Frederik Lenoar i Violet Kabezo:
OBEĆANJE ANĐELA

Ostrvo Mon Sen Mišel, tajna romaničke katedrale iz XI veka, putovanje kroz vreme, neobjašnjivi zločini, opasne ljubavne veze, hiljadugodišnje tajne... Metafizički triler književnice Violet Kabezo i filozofa Frederika Lenoara

Martin Valzer:
POSLEDNJA GETEOVA LJUBAV

Izuzetan roman jednog od najznačajnijih pisaca savremene nemačke književnosti o nemogućoj ljubavi sedamdesettrogodišnjeg Getea prema devetnaestogodišnjoj Ulriki fon Levecov

Hung Jing:
ŠANGAJSKA KONKUBINA

Istorijsko-ljubavna priča čija se radnja odvija u jednom bordelu u Šangaju početkom XX veka i prati sudbinu ambiciozne kineske prostitutke i njen uspon u šangajskom podzemlju

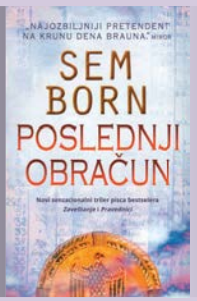
Toni Parsons:
NOVI POČETAK

Posle srčanog udara, Džordžu Bejliju presađuju srce mladića i on dobija priliku da ponovo oživi svoju mladost. Još jedna dirljiva i zabavna Parsonsova priča o ljubavi, životu i međuljudskim odnosima

Sem Born:
POSLEDNJI OBRAČUN

Denbraunovski triler o tajnom udruženju Jevreja koji su preživeli Holokaust i sada vode osvetnički rat protiv odbeglih nacističkih zločinaca skrivenih i u sedištu Ujedinjenih nacija

Katrin Hau:
KNJIGA LEKOVA DELIVERANS DEJN

Novi pogled na čuvenu priču o vešticama iz Salema u romanu o potrazi mlade istoričarke za svojim pretkinjama u kome se istorijske činjenice i nauka mešaju s fikcijom i vradžbinama

Hari Sajdbotom:
PLAMEN NA ISTOKU

Godine 225. jedno izolovano utvrđenje na istočnim granicama Rimskog carstva samo pokušava da se odupre velikoj persijskoj vojsci. Uzbudljiva istorijska avantura

Dejvid Nikols:
POČETNO PITANJE

Sredinom osamdesetih jedan brucoš po svaku cenu hoće da pobedi na najgledanijem TV kvizu u Britaniji da bi osvojio devojku u koju je zaljubljen. Komedija o studentskim ljubavima, odrastanju i sazrevanju

Beti Herbert
52 ZAVOĐENJA

Posle deset godina braka Beti i Herbert pokušavaju da vrate požudu u svoju vezu i otpočinju igru zavođenja s pravilom – jedno zavođenje nedeljno tokom cele godine. Smešna, dirljiva, bezobrazna i romantična knjiga

Spisak knjižara u kojima ovaj popust važi:

Delfi knjižare d.o.o. "Kod Vuka" (Bulevar kralja Aleksandra 92, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "SKC" (Kralja Milana 48, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Terazije" (Terazije 38, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Zemun" (Glavna br. 20, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna" (Makedonska 12, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Kragujevac" (Kralja Petra I 12, Kragujevac)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Niš" (Voždova 4, Niš)
Delfi knjižare d.o.o. "Super Vero" (Milutina Milankovića 86a, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Kalča" (TC Kalča, lamela E, lokal 11, Niš)
Delfi knjižare d.o.o. "Kod sata" (Kneza Miloša 33, Valjevo)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Čačak" (Gradsko šetalište bb, Čačak)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Novi Sad" (Kralja Aleksandra 3, Novi Sad)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna" (Omladinska 16/1, Kraljevo)
Delfi knjižare d.o.o. "Pančevo" (Miloša Obrenovića 12, Pančevo)
Delfi knjižare d.o.o. "Rodić" (TC Rodić, Sremska Mitrovica)
Delfi knjižare d.o.o. "Zira" (Ruzveltova 33, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "KNEZ" (Knez Mihailova 40, Beograd)
MNV Vemex d.o.o. "Bulevar" (Bulevar kralja Aleksandra 146, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Immo" (Gandijeva 21, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Subotica" (Korzo 8, Subotica)
Laguna Klub Čitalaca (Resavska 33, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Miljakovac" (Vareška 4, Miljakovac)
Delfi knjižare d.o.o. "Banovo Brdo" (Požeška 118 a, Banovo Brdo)
Delfi knjžare d.o.o. "27. mart" (Stanoja Glavaša 1, Beograd)
Knjižara Delfi NS (Big Shopping Center, Sentandrejski put 11, Novi Sad)
Knjižara Delfi Požarevac (Stari korzo 2, Požarevac)
Delfi knjžare d.o.o. "Jagodina" (Vivo shopping park, Jagodina)

STRAH OD KURDA

Ankara u stvaranju nove regionalne kurdske autonomije vidi veću opasnost od Islamske države. Oklevajući da pomogne Kurdima u Siriji i Iraku u borbi protiv džihadista, koje je Zapad proglasio za neprijatelja broj jedan, Turska je sama sebe izolovala, pogoršala odnose sa SAD i titulu "najpouzdanijeg saveznika" na Bliskom istoku, pored Izraela, prepustila Kurdima

Politički epilog bitke za Kobane, kurdski gradić nadomak sirijsko-turske granice koji je već nekoliko nedelja poprište sukoba Islamske države i koalicije predvođene SAD, glasi ovako: Turska prošlog četvrtka nije uspela da obezbedi mesto nestalne članice Saveta bezbednosti UN.

U trci za dve stolice koje su u najvažnijem telu svetske organizacije rezervisane za zapadnu grupu država, nije bilo mesta za zemlju čija je armija druga po veličini u NATO-u. Istoga dana kada je, osvojivši samo 60 glasova u Generalnoj skupštini UN, turska kandidatura za dvogodišnje članstvo u najprestižnijem telu UN pretrpela brodolom, zvanični Vašington saopštio je da su SAD prvi put održale neposredne razgovore sa predstavnicima najveće kurdske političke partije u Siriji. Prema rečima portparola Stejt departmenta, direktni razgovori Kurdske demokratske unije (PYD) i SAD predstavljaju nastavak posrednih razgovora koje Vašington već duže vreme vodi sa ovom kurdskom strankom koja ne krije svoje veze sa Radničkom partijom Kurdistana (PKK), militantnom organizacijom koja se nalazi na listi terorističkih organizacija turske vlade. Samo nekoliko dana kasnije, prošlog ponedeljka, Centralna komanda oružanih snaga SAD kratko je saopštila da su, uprkos snažnom protivljenju turskih vlasti, avioni njenog ratnog vazduhoplovstva kurdskim borcima u Kobaneu "isporučili oružje, municiju i medicinska sredstva".

BITKA ZA KOBANE

Sam po sebi, Kobane, naseobina nikla krajem XIX veka uz tadašnju Bagdadsku železničku prugu, u vojnom smislu ne predstavlja značajan strateški cilj. Međutim, pružajući nedeljama otpor višestruko brojnijim i bolje naoružanim džihadistima, sirijski Kurdi uspeli su da postignu dva podjednako važna rezultata i na taj način još jednom debelo zaduže zapadne saveznike predvođene Amerikom.

Na prvom mestu, za račun SAD kojima prioritet nije Sirija, već borba protiv Islamske države u Iraku, primorali su zajedničkog neprijatelja da iz zapadnog Iraka, u vidu pojačanja, prebaci ljudstvo i naoružanje. Na taj način Kurdi su rasteretili Vašington od većih ratnih napora sa

Delimično popuštanje Turske

Turska razmatra da preko svoje granice pusti kurdske pašmerga borce iz severnog Iraka kako bi se priključili odbrani kurdskog grada Kobanea na severu Sirije, prenose zapadni mediji pozivajući se na ministarstvo inostranih poslova u Ankari. Prethodnih nedelja Turska je uprkos pritiscima Zapada i NATO-a odbijala da preko svoje granice pusti kurdske borce.

Ankara se, međutim, i dalje protivi naoružavanju Kurda u susednoj državi. "Tako nešto od nas ne može da se očekuje", izjavio je predsednik Erdogan. U Turskoj postoji bojazan da bi oružje koje dobiju "kurdski teroristi" u Siriji moglo u nekom trenutku da se okrene protiv njenih bezbednosnih snaga, za terorističke napade na turskoj teritoriji.

Ovakav stav ne nailazi na odobravanje SAD, koje su počele vazdušnim putem da snabdevaju Kurde u Kobaneu oružjem, municijom i medicinskom opremom. Istovremeno, Koalicija voljnih uspela je vazdušnim napadima da uspori napredovanje brojčano jačih trupa Islamske države. Predstavnici kurdskih boraca iz Kobanea zahvalili su SAD na isporukama oružja. Nije navedeno o kakvom se oružju radi.

Prethodnog vikenda su predsednici Erdogan i Barak Obama razgovarali telefonom o situaciji u Siriji i naročito u Kobaneu. Složili su se da u borbi protiv Islamske države tesno sarađuju.

A. I.

IZMEĐU DVE VATRE: Borbe u Kobaneu, predsednik Erdogan i sukob turskih Kurda sa policijom na granici sa Sirijom

Foto: Fonet/AP i Reuters

druge strane i te kako porozne sirijsko-iračke granice.

Na drugom mestu, pružajući otpor džihadistima koji su do tada obeskuraženim Iračanima nanosili poraz za porazom, uskratili su Islamskoj državi veoma značajnu pobedu u propagandnom ratu za "srca i duše" arapske ulice. Vredna je pažnje i činjenica da su vojni taktičari Islamske države prvi put naterani da naprave početničku grešku. Iznenađeni snažnim otporom Kurda, odrekli su se gerilskog načina ratovanja i u Kobaneu nastupili frontalno. Koncentrišući velike snage na brisanom prostoru doline Eufrata postali su laka meta protivničke avijacije. Tako su po prvi put omogućili SAD da ih nesmetano iz vazduha danima bombarduju, ne rizikujući da to izazove bes civilnog stanovništva.

NAJPOUZDANIJI SAVEZNIK

Ostajući po strani sukoba u Kobaneu, Ankara je dodatno zategla već napete odnose sa Vašingtonom i ozbiljno poljuljala krhki mirovni proces sa sopstvenim Kurdima. Turska je, po svemu sudeći, ponovila grešku iz marta 2003. godine, kada je neposredno po dolasku Redžepa Tajipa Erdogana na vlast uskratila podršku ratnim planovima Bušove Amerike i odbila zahtev Vašingtona da sa njene teritorije krene u rušenje režima Sadama Huseina. "Ima ko hoće", govorili su tada sebi u bradu Dik Čejni i Donald Ramsfeld, scenarista i režiser druge Pustinjske oluje. Hoće Kurdi.

Od tog trenutka mesto najpouzdanijeg američkog bliskoistočnog saveznika umesto Turske zauzeli su irački Kurdi predvođeni političkim klanom porodice Barzani.

Bitka za Kobane, u kojoj je Turska, donevši odluku da ne interveniše protiv trupa Islamske države na nekoliko stotina metara od njene granice sa Sirijom, zamalo odnela veliku pobedu, samo je potvrdila da su, uz Izrael, u ovom nemirnom regionu Kurdi najpouzdaniji saveznik Amerike. Za razliku od Turske, koja je ostala po strani, SAD i saveznici, kojima se priključila i do tada uzdržana Nemačka, iskoristili su priliku da pokažu solidarnost sa Kurdima.

PROTEST TURSKIH KURDA

U samoj Turskoj bitka za Kobane izazvala je ogromne unutrašnje tenzije. Među većinom od petnaest miliona Kurda preovladao je utisak da ih zemlja čiji »

BORBA ZA AUTONOMIJU:
Kurdi u Turskoj
Foto: Reuters

su državljani doživljava kao većeg neprijatelja od Islamske države i da upravo iz tog razloga nije pritekla u pomoć njihovim sunarodnicima koji su se našli pod opsadom džihadista.

Protesti su istovremeno buknuli u više od trideset gradova širom zemlje, a na jugoistoku Turske, koji pretežno naseljavaju Kurdi, svakodnevno su na meti napada sve institucije koje predstavljaju centralnu vlast – od škola do policijskih stanica i vojnih ispostava. U nemirima je živote izgubilo preko trideset demonstranata i pripadnika snaga bezbednosti. Turska vojska patrolira ulicama, a policijski čas uveden je prvi put posle 22 godine.

I dok Kurdi širom Turske izražavaju solidarnost sa svojim sunarodnicima u Siriji, kod predsednika Erdogana i njegove vlade prevagnula je bojazan da bi pomaganjem Kurdima koji se u Kobaneu bore protiv Islamske države, u stvari, pomogli uspostavljanje još jedne kurdske autonomije u regionu. Zarobljena u stare strahove, Erdoganova Turska je dozvolila da jedna mesopotamijska kasaba postane simbol herojskog otpora sirijiskih Kurda i mogući začetak buduće kurdske regionalne autonomije, nalik na onu koju su već izborili u susednom Iraku.

IZOLACIJA TURSKE

Pored zahlađenja tursko-američkih odnosa na jednoj i učvršćivanja kurdske pozicije kao pouzdanog saveznika Zapada u borbi protiv Islamske države, neprijatelja nad neprijateljima, na drugoj strani, slučaj Kobane obelodanio je i mnoge druge aspekte novonastajuće konjunkture na Bliskom istoku. Glasanje protiv Turske u Generalnoj skupštini UN okupilo je u jedan blok sve one zemlje koje se na Bliskom istoku bore za uticaj među sunitskim muslimanima.

Na istu stranu, prevashodno ujedinjeni protiv Muslimanskog bratstva koje decenijama podriva temelje sistema vladavine u njihovim zemljama, a koje glasno podržavaju Erdogan i njegova Partija pravde i razvoja, stali su regionalni teškaši Egipat i Saudijska Arabija. Nisu izostale ni zalivske monarhije okupljene oko Ujedinjenih Arapskih Emirata. Veoma indikativnu epizodu u ovom smislu predstavljala je otmica čitavog osoblja konzulata Turske i 32 turska vozača kamiona u iračkoj provinciji Mosul. Za razliku od drugih zapadnih talaca Islamske države, koji su pred kamerama surovo pogubljeni odsecanjem glave, 49 pripadnika turskog konzulata i vozače kamiona džihadisti su oslobodili bez plaćanja otkupnine ili postavljanja bilo kakvih drugih uslova. Iako je potpredsednik SAD Džozef Bajden uputio javno izvinjenje turskom predsedniku Erdoganu zbog optužbi iznetih na njegov račun, odnosno "da je njegova zemlja napravila grešku puštajući strane borce da pređu u Siriju", u vazduhu je ipak ostao opor utisak da Turska na Islamsku državu ne gleda istim očima kao ostatak zapadnih saveznika.

Pored toga što je, izuzimajući Katar, uspela da protiv sebe okupi sve uticajnije arapske zemlje, Turska je loše procenila i odnos snaga između zapadnih saveznika i šiitskih muslimana predvođenih Iranom – na prvom mestu u Siriji, gde je potcenila istrajnost predsednika Bašara al Asada i odlučnost Teherana u podupiranju režima BAAS partije. Stavljajući sve karte na to da će Asadov otpor popustiti pod naletima radikalnih sunitskih grupa, Ankara je prekinula sve veze sa sirijskim vlastima koje su, u poređenju sa ekstremnim džihadistima Islamske države, mnogo prihvatljiviji sagovornik za one faktore koji odlučuju o sudbini Bliskog istoka. Ako uzmemo u obzir i to da, od 2010. godine, predsednik Erdogan ne propušta nijednu priliku da se svom silinom obruši na Izrael, doći ćemo do zaključka da na Bliskom istoku, kojim je vladala do kraja Prvog svetskog rata, Turska ostaje sve usamljenija.

Sve izopštenija na Zapadu, kuda ju je pre više od devedeset godina poveo Ataturk, i na Istoku, ka kome je zakoračila odričući se naprasno njegovog nasleđa, Turska je ostala usamljena. Baš kao i pre devet decenija, kada su tadašnje velike sile iscrtavale nove granice na Bliskom istoku. Zato i ne čudi jadikovka nezadovoljnog Tajipa Erdogana da je "za sve kriv savremeni Lorens od Arabije". ¶

DUŠAN SPASOJEVIĆ

Autor je bivši ambasador Srbije u Turskoj (2010–2013)

Savršen rat za vojnu industriju

Angažmanom SAD u borbi protiv Islamske države u Iraku i Siriji počele su da rastu akcije američke vojne industrije, piše nemački "Zidojče cajtung". U izgledu su poslovi od više milijardi dolara. Traže se pre svega bombe, rakete i rezervni delovi za borbene avione. "Gledano iz ugla odbrambene industrije, to je savršen rat", izjavio je Ričard Abulafija iz firme za istraživanje tržišta *Teal Group*.

Tako je preduzeće *Raytheon* krajem septembra sklopilo sa Pentagonom ugovor vredan 251 milion dolara za isporuku krstarećih raketa tomahavk za američku mornaricu. Na početku vazdušnih napada na Islamsku državu u Siriji 23. septembra, američka ratna mornarica ispalila je za samo jedan dan 47 tomahavka – cena jedne rakete iznosi 1,4 miliona dolara.

A. I.

24.10. ДОБ / ВЕЛИКА САЛА

19:00 СВЕЧАНО ОТВАРАЊЕ
Квартет Макса Кочетова (Србија, Украјина) — УЛАЗ САМО УЗ ПОЗИВНИЦУ

21:00 **Данило Перез, Џон Патитучи, Брајан Блејд:** Children of the Light Trio (САД) — 1,000 дин

ДОБ / АМЕРИКАНА

23:00 **Нилс Петер Молваер и Мориц фон Освалд:** „1/1" (Норвешка / Немачка) — 800 дин

25.10. ДОБ / ВЕЛИКА САЛА

19:30 **Serbian Jazz, Bre!** (Србија)
21:00 **Трио Васила Хаџиманова и Васил Хаџиманов бенд са гостом Дејвидом Бинијем** (Србија / САД) — 800 дин

ДОБ / АМЕРИКАНА

23:00 **Пушниг – Сас – Дијабате:** "Mutua" (Аустрија / САД / Буркина Фасо)
00:15 **Носталгија Нилса Вограма** (Немачка / Холандија / БиХ) — 800 дин

26.10. ДОБ / ВЕЛИКА САЛА

19:30 **Јакоб Андершков:** Гудачи, удараљке и клавир (Данска)
21:00 **Квинтет Паола Фресуа** (Италија) — 1,000 дин

ДОБ / АМЕРИКАНА

23.00 **Red Trio** (Португал)
00:15 **Квартет Силви Курвоазје и Марка Фелдмана са Билијем Минцом и Скотом Кулијем** (Швајцарска / САД) — 800 дин

27.10. ДОМ СИНДИКАТА

19:30 **Квартет Чарлса Лојда:** „Wild Man Dance Suite" (САД) — 1,000/1,500 дин

21:30 **Трио Мишела Камила** (Доминиканска Република / САД) — 1,200/1,700 дин

ЦЕНА УЛАЗНИЦЕ ЗА ДУПЛИ ПРОГРАМ У ДОМУ СИНДИКАТА: 2000 ДИНАРА
На све редовне цене појединачних улазница доносиоци European Youth Card остварују 10% попуста.

КОМПЛЕТИ УЛАЗНИЦА ЗА ГЛАВНИ ПРОГРАМ 30. БЏФ СЕ ПРОДАЈУ НА БИЛЕТАРНИЦИ ЕВЕНТИМА У ДОМУ ОМЛАДИНЕ БЕОГРАДА ПО ЦЕНИ ОД 4.500 ДИНАРА.

УЛАЗНИЦЕ СУ У ПРОДАЈИ ПРЕКО МРЕЖЕ www.eventim.rs — www.bjf.rs | www.domomladine.org

Дом омладине Београда ОРГАНИЗАТОР ФЕСТИВАЛА · 50 ДОМ ОМЛАДИНЕ БЕОГРАДА · Beograd · ERSTE · Sokoj · CROWNE PLAZA · GRAND CASINO · VREME

MEDIGROUP

Narodnih heroja 38
Novi Beograd

Visoka 16
Banovo brdo

www.dr-ristic.com

DOM ZDRAVLJA
Dr Ristić
Članica MEDIGROUP

GINEKOLOGIJA

01.10. - 31.10.

011 2693 287

Izopačenost ili od boga dato

Drama u Vatikanu po pitanju istopolnih partnerstava se nastavlja. Mada su konzervativni kardinali odneli etapnu pobedu, papa Franja nije voljan da se pomiri sa crno-belom doktrinom Rimokatoličke crkve koja je sve više otuđuje od vremena u kome živimo. Dok pravoslavne crkve o homoseksualnosti govore kao o "izopačenom ispoljavanju seksualnosti", protestanti insistiraju na kontekstualnom čitanju Biblije, pa Švedska luteranska crkva, na primer, odobrava homoseksualne brakove

"Novi jezik" kardinala, kada je reč o homoseksualcima i građanskim brakovima, nakon prošlonedeljne sednice Sinoda posvećenog pitanjima braka i porodice, mediji su okarakterisali kao vatikanski zemljotres. Gora se zatresla nakon što je mađarski kardinal Peter Erdo pročitao pripremni (srednjoročni) izveštaj u kojem se, između ostalog, kaže da građanski brakovi i kohabitacija mogu da sadrže dobre elemente, kao i da bi drugovenčanima pod određenim okolnostima trebalo dopustiti da se pričeste.

A zatim je odjeknulo i kardinalsko "priznanje" da "homoseksualne osobe imaju vrline i kvalitete koje mogu da ponude hrišćanskoj zajednici", te se članovi Sinoda pitaju "da li smo u stanju da primimo te osobe garantujući im bratstvo u našim zajednicama. Da li su naše zajednice u stanju da ih prihvate, pritom prihvatajući i poštujući njihovu seksualnu orijentaciju, a da se time ne kompromituje Crkvena doktrina porodice i braka?" Zaključuje se potom da partnerstvo istopolnih ne može biti poistovećeno sa brakom između muškarca i žene, ali da i pored moralne problematičnosti ne treba prenebregnuti dragocenu podršku koju ponekad homoseksualni partneri pružaju jedno drugom u vezi.

REVOLUCIONARNI IZVEŠTAJ

Izveštaj je nazvan "revolucionarnim", ali i "izdajom katoličke porodice" i "jednim od najgorih dokumenata u istoriji Crkve". Nekoliko dana kasnije, svetlost je ugledao završni dokument ove sednice Sinoda, a u njemu ni pomena o vrlinama i kvalitetima homoseksualaca i preispitivanjima same Crkve.

Ispostavilo se da baš te tri tačke od ukupno 62, one koje se tiču drugovenčanih i istopolnih partnerstava, nisu dobile dve trećine glasova na završnom glasanju. "Drama se nastavlja", prokomentarisao je filipinski biskup Tagle imajući u vidu da je nastavak Sinoda, kao i njegov završni deo, zakazan za oktobar sledeće godine, o čemu je "Vreme" već pisalo (br. 1240).

Konzervativni kardinali su požurili da saopšte da se crkvena doktrina neće i ne može menjati, a nemački kardinal Marks je uz smešak kazao da ne veruje da je papa Franja sazvao dve sednice Sinoda da bi svi ponavljali ono što uvek govore, naglasivši da katolici moraju da se odmaknu od "crno-belog" i "sve ili ništa" rečnika. (Ako je verovati onim popularnim psihološkim krilaticama da je pola problema rešeno kada se čovek osvesti da ima problem, Rimokatolička crkva je zakoračila na put suočavanja sa savremenim dobom.)

Pitanje koje se u javnosti često otvara, a i unutar samih religijskih zajednica, jeste pitanje odnosa religija prema homoseksualnosti. Odgovori su različiti. A u mnogim zajednicama, kao i u Vatikanu, oni se još traže.

Učenja većine hrišćanskih zajednica, zasnovano na navodima iz Biblije kao i njihovih tradicija, vide homoseksualnost kao greh. Slično je i sa drugim religijama Evrope, judaizmom i islamom, čiji Talmud i Hadisi takođe naglašavaju ovakvo viđenje. Međutim, neke od njih menjaju svoj stav, a neke, kao pojedine protestantske zajednice i reformski pokreti u judaizmu, već su ga promenile.

PRAVOSLAVNA APOKALIPSA

Kod skoro svih pravoslavnih, brak muškarca i žene je norma, a bračna zajednica bi trebalo da donese potomstvo, što je slično viđenju u Rimokatoličkoj crkvi, kao i u određenim protestantskim denominacijama i (ortodoksnim) judaizmu.

Ruska pravoslavna crkva je prva, za sada i jedina, pravoslavna crkva koja je jasno izrazila svoj stav prema civilnom društvu, ljudskim pravima, braku, bioetici... U dokumentu izdatom 2000. godine govori se i o homoseksualnosti, koja

RAZLIČITI POGLEDI NA HOMOSEKSUALNOST: Papa Franja, patrijarh moskovski Kiril u Atini i Antje Jakelen, prva žena arhiepiskop Švedske luteranske crkve
Foto: Fonet/AP, Reuters i SvenskaKyrkan.se

se opisuje kao "izopačeno ispoljavanje seksualnosti" i "oštećenje ljudske prirode" koje je moguće prevazići duhovnim naporom. Crkva se odnosi sa "pastirskom odgovornošću" prema ljudima "sa takvim sklonostima", ali se oštro protivi predstavljanju "greha" kao norme i time bilo kakvom propagiranju "homoseksualnog načina života".

Ipak, u Dokumentu iz 2008, koji inače ima pomirljiviji ton prema "spoljnom svetu", homoseksualnost se i ne pominje. Ruski patrijarh Kiril je 2009. pomalo iznenađujuće izjavio da Crkva priznaje svaki ljudski izbor, uključujući i onaj na polju seksualne orijentacije, kao i da je to privatna stvar svakog pojedinca. Istom prilikom je dodao da religijske tradicije homoseksualnost vide kao greh, što ne znači da ljudi različitog seksualnog opredeljenja smeju da budu diskriminisani na bilo koji način.

Prošle godine je pak Ruska pravoslavna crkva više nego srdačno pozdravila zakon o zabrani homoseksualne propagande, a patrijarh je legalizaciju istopolnih brakova u zapadnim zemljama okarakterisao kao znak apokalipse.

Što se tiče ostalih pravoslavnih, od Finske preko Rumunije, stavovi su različiti, tačnije manje ili više (ne)pomirljivi.

Srpska pravoslavna crkva je u toj podeli u taboru nepomirljivijih. Osim poslednjeg, nesrećnog saopštenja SPC koje se tiče novca i poreza, uobičajena sinodska

saopštenja povodom održanih i neodržanih parada ponosa, kao i umerenije izjave sveštenstva, pozivaju na "ljubav prema grešniku i na osuđivanje greha", pozivaju takođe i da se ne čini nasilje i homoseksualnost kao bolest i moralnu devijaciju. Izjave su takođe tokom ovih godina bile šarene. Vladika Grigorije je onomad nazvao učesnike Parade braćom i sestrama, a mitropolit Amfilohije punio je stupce i ovdašnje i svetske štampe svojim opisima o "smradu koji se širi Beogradom".

RAZLIČITI ODGOVORI

Čuju se i oni pomalo cinični i/ili realistični glasovi koji tvrde da, pošto se protestantizam najbolje prilagodio zahtevima savremenog društva, tamo gde su pojedine protestantske denominacije danas biće ostale hrišćanske zajednice za sto godina.

Kod protestantskih zajednica homoseksualnost je dugo bila smatrana izopačenjem Božijeg reda, onako kako je opisan u Bibliji. Krajem dvadesetog veka debata o tome bila je jedna od tačaka velikog sporenja među protestantima, a ni danas se ne može reći da je ona zaista utihnula. Do velike promene među protestantima došlo je i insistiranjem na kontekstualnom čitanju Biblije (ono što je rečeno u Bibliji, rezultat je potreba tog vremena i treba se sagledavati u sveopštem kontekstu, pa tako i delovi koji se tumače kao protivni homoseksualnosti). No i dalje razne denominacije imaju različite stavove – za neke, slično kao kod pravoslavnih i katolika, homoseksualnost se smatra grehom, a osoba je dobrodošla ako se uzdržava od odnosa. Neki, kao pre koju godina Švedska luteranska crkva, odobravaju homoseksualne brakove, a pojedine zajednice primaju pripadnike gej i lezbijske populacije u svoje sveštenstvo. Oni koji traže intenzivno uključivanje gej i lezbijske populacije u crkvu naglašavaju seksualnu orijentaciju kao Bogom danu predispoziciju.

KULA OD KARATA

Pitanje granice do koje jedna religija može i hoće da prilagođava, odnosno menja svoju tradiciju i učenje je osetljivo. U pomenutoj debati unutar Rimokatoličke crkve, i konzervativna i liberalna struja, pa i ona umerena, koristile su istu metaforu samo je tumačeći drugačije – kula od karata. Ovi prvi su u strahu da ako Crkva popusti na jednoj stvari, kao što je to pričešće drugovenčanih ili otvorenije prihvatanje homoseksualnih parova, ako se povinuje zahtevima ljudi a ne navede ljude da poštuju njeno učenje, ta jedna stvar će biti baš kao ona karta koje, ako je izvučeš, celu kulu dovodi u opasnost. Drugi opet smatraju da ako se Crkva ne otvori više ka svetu, ako se okameni ne slušajući vernike, kako je kazao i papa Franja koji je umeren u svojim izjavama, "čak i moralna građevina crkve srušiće se kao kula od karata".

I na raznim forumima traje borba dve struje vernika. Neko je napisao da bi samo voleo da podseti sve verne da je subota načinjena čoveka radi, a nije čovek subote radi. ¶

JELENA JORGAČEVIĆ

Priroda preko granica

Završen je srpsko-rumunski projekat ENABO čiji je cilj oživljavanje Deliblatske peščare

Deliblatska peščara, najveća kontinentalna peščara u Evropi, nalazi se kod nas, u južnom Banatu. Neki je zovu Evropska Sahara. Deliblatska peščara je ekološko, turističko i naučno blago, pa zato ima status Specijalnog rezervata prirode. Međutim, Deliblatska peščara živi kao da nije ništa od toga. Sad sledi dobra vest: Srbija i Rumunija su se udružile u projektu "Exploring nature across borders" (ENABO), "Istraživanje prirode preko granica", s namerom da u zaštićenim teritorijama svojih pograničnih delova pospeše razvoj turizma, posebno ekoturizma. Zaštićeno područje s naše strane je Deliblatska peščara, a sa rumunske je Nacionalni park "Domogled". Nedavno su završena potrebna istraživanja i projekti čija će realizacija promeniti život ova dva toponima.

SARADNJA: Deliblatska peščara Foto: Vreme

Osnovno o ENABO projektu je: cilj mu je razvoj ekološko-turističkih potencijala u zaštićenim delovima pograničnog dela Srbije i Rumunije, projekat košta blizu 650.000 evra, finansira ga Evropska unija, nosioci projekta sa srpske strane su Šumsko gazdinstvo "Banat" Pančevo i Turistička organizacija Pančevo, a sa rumunske Nacionalni park "Domogled" Valea-Černi i opština Kornereva. Srbiju i Rumuniju je u ovom projektu spojila namera da reše zajednički problem: oba pogranična područja su puna prirodnih lepota, oba imaju specifičnu floru i faunu. Međutim, turistički potencijal srpskog dela je neiskorišćen i nedovoljno poznat javnosti, a u rumunskom pograničnom delu nemaju dovoljno iskustva kako da upravljaju svojim prirodnim bogatstvom.

Deliblatska peščara zauzima 29.639,59 hektara Srbije, na teritoriji opština Kovin, Vršac, Bela Crkva, Alibunar i Pančevo. Sva je u žutim i sivim peščanim dinama koje je košava nanela u pravcu jugoistok–severozapad, u pravcu kojim ovaj vetar duva. Više od polovine Peščare je pod šumom, nastalom pošumljavanjem. Pesak, močvarno tlo oko rukavaca Dunava, stajaća voda u tri bare, velike temperaturne razlike i jaka košava, razlog su što u Deliblatskoj peščari žive biljke, životinje, ribe i ptice kakvih nema na drugim mestima.

Prema ENABO projektu, sve što se uradi sa jedne strane granice biće urađeno i sa druge. U fokusu su bila istraživanja i izrade projekata za izgradnju pristupnih puteva, uređenje bunara, mlinova i smeštajnih kapaciteta. Prema rečima Zorane Vladu, direktorke Turističke organizacije Pančevo, rade se dve turističke rute koje će kroz Dolovo, selo koje se nalazi na obodu, otvoriti takozvanu zapadnu kapiju Peščare ka Čardaku. Snežana Kovač, direktorka Šumskog gazdinstva "Banat", kaže da će ovim projektom i Čardak, koji je izgubio funkciju, opet postati edukativni i školsko-rekreativni centar – odnosno obavezno odredište đačkih i studentskih ekskurzija, mesto radionica i sastanaka istraživača. Urađen je projekat za put Deliblato–Šušara u dužini od 11 kilometara. Milan Sučević, iz Šumskog gazdinstva "Banat", objašnjava da put Deliblato–Šušara deli Peščaru na pola, i da je sav u rupama pa u skorije vreme uopšte neće moći da se koristi. Zbog toga, Šumsko gazdinstvo je prinuđeno da do stovarišta ide zaobilaznim putem, turistička tura je tuda nemoguća, a šta bi se desilo u slučaju požara, ne smeju ni da pomisle.

Šušara i Dolovo su seoska naselja, tipično vojvođanska. Prema nekim podacima, Šušara nije nikad imala problema s vodom zato što su već prvi njeni stanovnici napravili arteški bunar, a imala je vodovod četiri godine pre Pariza. Deo tog sistema bila je vetrenjača izgrađena 1903. godine zahvaljujući novčanoj donaciji austrougarske carevine. Proizvođač je bio iz Drezdena, a pojedini delovi napravljeni su u Ajfelovoj radionici u Parizu. Pre nekoliko godina vetrenjača iz Šušare je proglašena za spomenik kulture. U Dolovu, između ostalog, imaju dve crkve – obe su spomenici kulture velikog značaja. Crkva Prenosa moštiju Svetog Nikole Velidonja je barokna, njen bogato izrezbareni ikonostas je oslikao Jovan Popović a oltar nepoznati nemački autor – sudeći po izboru scena bio je luteranac. Crkvu Prenosa moštiju Svetog Nikole Maladonja oslikao je Paja Jovanović. Gotovo je sigurno da će put između ova dva sela bitno uticati na život njihovih stanovnika. Projekat ENABO je završen i sad ga treba realizovati. Njegovi učesnici očekuju da će nadležni imati sluha i za tu drugu fazu, odlučujuću po Deliblatsku peščaru. ¶

SONJA ĆIRIĆ

ZORAN STANOJEVIĆ

Viza za EU internet

Teoretski, do svakoga ko se uključio na internet možete doći koliko god da nastoji da se sakrije. Da bi bio na mreži, mora da ima makar privremenu IP adresu koju dobija od svog internet provajdera. Čak i kada koristi bežičnu konekciju, mora se naći u blizini nekog "internet izvora" koji ima fizičku adresu. Praksa je malo drugačija, reći će vam provajderi i policajci, ne sporeći da ima puno tragova, ali i da su oni poslednji najbitniji. A ti se daju zamesti.

Slično je i sa internet sajtovima koji nose neke nezakonite sadržaje. Oni moraju imati fizičko mesto na serveru, čak i kada se radi o klaudu. Negde neko mora da registruje sajt, da plati pravim novcem preko neke kartice, dakle podaci moraju da se ostave. Problem je ako provajder prima bitkoine, ali to je neka druga priča. Suštinski, provajder je vlasnik prostora, korisnici ga samo iznajmljuju i, kako sama reč kaže, koriste. U fizičkom svetu, recimo u tržnom centru, provajder bi bio odgovoran za ono što se u njegovom prostoru dešava, uključujući i prolaze.

E, to bi možda moglo da važi i na internetu.

Iznervirani činjenicom da su vam na mreži dostupne jeftine kopije skupocenih satova, naočara, nakita i odeće i da piratima navodno niko ne može ništa, šefovi kompanije Ričemont Kartije odlučili su da sudu u Londonu tuže one do kojih mogu da dođu, a to su internet provajderi koji takve sadržaje hostuju ili omogućuju korisnicima da do njihovog sadržaja dođu. Tuženo je pet provajdera za zahtevom da blokiraju šest sajtova, za početak. Jer je prepoznato više od dvesta hiljada spornih adresa, širom sveta.

Ova odluka iznenadila je i provajdere i borce za slobodu interneta jer kažnjeni ni na koji način nisu promovisali sporne sadržaje niti su od njih imali neposredne koristi. Sud je, međutim, prepoznao da provajder ima alat da blokira druge sporne sadržaje, poput dečije pornografije, što će reći da može da zaustavi i prodaju lažnih roleksa preko svojih kablova. Samo ako hoće ili mora, mišljenje je sudija.

Presuda je presedan u koji dizajneri polažu velike nade. Ako već ne mogu da se izbore sa opskurnim provajderima po svetu i u zemljama sa slabom brigom za autorska prava, onda barem mogu da im onemoguće da dođu do najbogatije klijentele, onih koji žive u EU i SAD, gde se prava poštuju.

Uspe li ta inicijativa da se proširi dalje od ovog jednog slučaja, otvoriće se prostor i za druge kontrole. Od slične ponude na društvenim mrežama do lažnog predstavljanja, što bi se takođe moglo staviti pod kontrolu čim se neko veliki i bogat oseti jako ugroženim.

Internet će postati bezbedniji, verovatno dosadniji, ali svakako skuplji. Jer sve te nove kontrole moraće neko da plati. Recimo, krajnji korisnik. Nikakva mu je uteha što će ga sačuvati od iluzije da za desetak dolara može da ima rejbanke ili roleks. Da mu je do realnosti, svakako ne bi visio na internetu. ¶

PRODAJA & PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurirom]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	4650 din	4400 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	9300 din	8800 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

6 meseci	bez PDF-a	sa PDF-om
Srbija	950 din	1500 din
svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog. PDF fajl se daje na ličnu upotrebu registrovanom pretplatniku I ZABRANJENO GA JE DAVATI TREĆIM LICIMA bez prethodne pisane saglasnosti NP Vreme doo, Beograd. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene pretplate na štampana izdanja uračunata je poštarina.

Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu **VREME, Trg Republike 5, Beograd,** ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje ili knjiga). **Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt.** Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME **isključivo na račun 160-302538-91**. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi **http://www.vreme.com/pretplata** pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na *www.vreme.com/pretplata*. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU www.novinarnica.net

Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ili e-mailom na prodaja@vreme.com

Tiket

Prođe ponekad umalo cijeli vikend a da se ne sjetiš kladionice. To su obično oni vikendi kad ti je lijepo, kad radiš nešto smisleno ili kad ništa ne radiš, a baš to je – *dolce far niente* – smisleno. I onda, kad padne noć, kad već počneš psihički da se pripremaš za ponedjeljak, sjetiš se bogate vikend kladioničke ponude i bude ti malo krivo što nisi okušao sreću. Ipak, još uvijek nije kasno za tiket, onaj očajnički *daj šta daš* tiket, onaj *from the scratch*, onaj najslađi.

Nedjelja je, skoro osam uveče, i znaš da na ponudi više nema bogzna čega. Po jedna utakmica iz belgijske, francuske, rumunske, španske i talijanske lige, eventualno neki nacionalni kup. Ima i južnoameričkih liga, ali to izbjegavaš. Ne pratiš tamošnji klupski fudbal, a draž kladionice u odnosu na lutriju, loto i slične igre na sreću i jest zapravo u iluziji da nešto zavisi od tebe, od tvog znanja, od procjene, a ne od puke fortune. Bukovski, koji je najbolje dane straćio kladeći se na konje, uvijek je govorio da ne razumije one koji igraju loto, da ne razumije ljude koji nalaze zadovoljstvo ufajući se u puki slučaj, bez loženja na sopstvene procjene koeficijenata, kvazistručne *cost-benefit* analize je li neko precijenjen ili potcijenjen, zadovoljstva koje kod eventualnog dobitka nije samo novčano, nego nosi i momenat samopotvrde.

foto: M. Milenković

I to malo utakmica što je ostalo u ponudi je slabo. Uglavnom ziceri gdje je kvota na favorita premala, a iznenađenje nikako nije izgledno. Jedino što ti odmah privlači pažnju jest meč Inter – Napoli. Po kladioničarima, Inter je blagi favorit. Tebi je, međutim, Napoli draži tim, a i misliš da su bolji. Biće to tvrdo, misliš, na poluvremenu nula-nula, a onda će pred kraj meča, u nekoj osamdeset petoj minuti, Iguain zabit neku frljoku. To je, znači, iz iksa u dvojku, solidna kvota, pet i po. Daj još nešto, misliš si, da pojačaš ovaj jedan par. Ko ovo igra u portugalskom kupu, Setubal protiv Aruke, uzeće Setubal ladno, a koeficijent na čist kec veći od dva. Kad se pomnoži biće jedanaest i po – to je to.

Slijedi pitanje, koliko para da se uloži. Kod ovakvih brzinskih tiketa imaš jednostavno pravilo, ulažeš sve što u novčaniku imaš sitnije od novčanice koja je najpribližnija vrijednosti od 5 evra. U Crnoj Gori, je li, to je 5 evra, u Bosni 10 maraka, u Hrvatskoj 50 kuna, a u Srbiji 500 dinara. Potrefilo se da imaš 310, ako prođeš dobićeš oko tri i po hiljade, nije neka para, ali veseli čovjeka. Dvanaest je minuta do osam. U osam počinju Portugalci, a Talijani u petnaest do devet.

Iduća dva sata zaboravljaš na tiket. A u deset do deset provjeravaš prolazno vrijeme. Dotad su Portugalci završili, a kod Talijana je odigrano prvo poluvrijeme. Ako je Setubal dobio i ako je Inter – Napoli na poluvremenu neriješeno, to znači da si u igri. Tako i jest, Setubal dobio Aruku jedan-nula, na Meaci trenutno nula-nula, odlično. Sad već vrijedi pratiti drugo poluvrijeme.

Ako nemaš TV u blizini, a ne traži ti se neki *live stream* na internetu, najbolje je mobilnim se prikopčat na neki od onih sajtova gdje se prati tok igre iz minuta u minut. Kao, radiš svoje, a svako malo baciš pogled na displej. Ide drugo poluvrijeme, izgleda podosadna utakmica, ali tebe baš briga, dovoljno je da Iguain jednom bljesne i to je to. I bolje da ga što kasnije zabije, da Inter nema vremena da izjednači.

I evo ga! Sedamdeset deveta minuta: nije Iguain, nego Kaljehon, ali nema veze, jedan-nula je za Napoli. Računaš, još deset minuta, plus dvije-tri sudijske nadoknade, nema šanse da ga Inter zabije. Odlučiš, onako protiv uroka, da idućih pet minuta ne gledaš u displej. Ne izdržiš, baciš pogled poslije tri minute, a ono Inter već izjednačio.

E, jebiga! A taman si mislio, to je to. Nisu tri i po hiljade neke pare, ali je slatko kad ti ih na pultu onako izbroje. Dobro, misliš si, ima još pet-šest minuta, daće Napoli još jedan, bljesnuće taj Iguain.

I evo ga! Osamdeset deveta minuta, nije Iguain, nego Kaljehon, ali nema veze, dva-jedan je za Napoli. Računaš, još dvije-tri minuta sudijske nadoknade, nema šanse da ga Inter zabije. Odlučiš, onako protiv uroka, da tih par minuta netremice zuriš u displej.

I jebiga, kad neće – neće. Prva minuta sudijske nadoknade – idioti iz Intera još jedanput izjednače. Sada već znaš da je gotovo.

Pa se tješiš, nisu tri i po hiljade neke pare. Pa se tješiš, dobro si se zabavio za trista dindži. Pa se tješiš, ne igra se zbog dobitka, nego zbog gubitka. Kad bi Bukovski izgubio na klađenju, obično bi sjeo da napiše pjesmu. Možeš i ti barem tekst napisat. ¶

MUHAREM BAZDULJ

Welcome to the
New Mediterranean
dukley.com
DUKLEY

Ca
JAČAVA KOSTI I ZUBE
K
POBOLJŠAVA RAD MIŠIĆA I SRCA
KO JE KRALJ MINERALA?
Mg
ČUVA NERVNI SISTEM I SRCE
Na
SPREČAVA DEHIDRACIJU
SiO2
GRADI VEZIVNO TKIVO I KOSTI

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec